

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

VIEŠOJO VALDYMO FAKULTETAS

VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO INSTITUTAS

DEIMANTĖ GRIGALIŪNIENĖ

LIKUSIŲ BE TĖVŲ GLOBOS VAIKŲ SOCIALINĖS GLOBOS
ĮSTAIGŲ VEIKLOS ORGANIZAVIMAS

Magistro baigiamasis darbas

Vadovas

Prof. dr. *Saulius Nefas*

VILNIUS

2017

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

VIEŠOJO VALDYMO FAKULTETAS

VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO INSTITUTAS

LIKUSIŲ BE TĖVŲ GLOBOS VAIKŲ SOCIALINĖS GLOBOS
ĮSTAIGŲ VEIKLOS ORGANIZAVIMAS

Viešojo administravimo magistro baigiamasis darbas

Studijų programa 621N71001

Vadovas

_____ Prof. dr. *Saulius Nefas*

2017-11-20

Recenzentas

_____ 2017

Atliko

_____ stud. Deimantė Grigaliūnienė

2017-11-20

VILNIUS

2017

Turinys

LENTELIŲ SĄRAŠAS	4
PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS	5
PRIEDŲ SĄRAŠAS	6
ĮVADAS	7
1. SOCIALINĖS GLOBOS POLITIKA.....	11
1.1. Socialinės globos turinio aptartis	11
1.2. Socialinės globos likusiems be tėvų globos vaikams samprata.....	13
1.3. Likusių be tėvų globos vaikų socialinės globos teikimo teisinis reglamentavimas Lietuvoje	19
2. SOCIALINĖS GLOBOS VEIKLOS ORGANIZAVIMO ASPEKTAI	26
2.1. Socialinės globos kokybės standartai ir kontrolė.....	26
2.2. Vaikų socialinės globos įstaigų personalo analizė.....	32
2.3. Socialinės globos įstaigų veiklos organizavimo tobulinimo teorinės galimybės	35
3. DARBO METODOLOGIJA. VAIKŲ SOCIALINĖS GLOBOS ĮSTAIGŲ VEIKLOS ORGANIZAVIMO TOBULINIMO EMPIRINIS TYRIMAS.....	42
3.1. Darbo metodai.....	42
3.1. Tyrimo metodologija.....	42
3.3. Ekspertų interviu rezultatų pristatymas	46
IŠVADOS	64
REKOMENDACIJOS	66
LITERATŪROS ŠALTINIAI.....	67
SANTRAUKA	71
SUMMARY	73
PRIEDAI.....	75

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Kokybės sampratų visuma.

2 lentelė. Vaikų socialinės globos įstaigų kokybės standartai.

3 lentelė. „Ilgalaikę (trumpalaikę) socialinę globą likusiems be tėvų globos vaikams, socialinės rizikos vaikams, nepilnametėms mamoms su vaikais, kūdikiams, vaikams su negalia teikiančių darbuotojų darbo laiko sąnaudų normatyvai“.

4 lentelė. Bendra tyrime dalyvavusių informantų charakteristika.

5 lentelė. Tyrimo organizavimo etapai.

6 lentelė. Kategorija „Deinstitucionalizacijos įtaka įstaigų veiklos organizavimui“.

7 lentelė. Kategorija „Teisės aktų įtaka įstaigų veiklos organizavimui“.

8 lentelė. Kategorija „Esminiai įstaigos personalo formavimo faktoriai“.

9 lentelė Kategorija „Personalo reikšmė įstaigos veikloje“.

10 lentelė. Kategorija „Veiklos organizavimo tobulinimo praktinė galimybės“.

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Darbo problema, objektas ir dalykas.

2 pav. Socialinės globos paslaugos.

3 pav. Vaikų socialinės globos įstaigos pagal pavaldumą.

4 pav. „Perėjimas nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų“.

5 pav. Licencijos išdavimo tvarka.

6 pav. Socialinė globos kokybės vertinimo eiga taikant poveikio priemones.

7 pav. Socialinės globos įstaigos veiklos organizavimo tobulinimas pagal vadybines funkcijas.

8 pav. Pagrindiniai kontrolės proceso žingsniai.

PRIEDŲ SAŽAŠAS

- 1 PRIEDAS. Pusiau struktūrizuoto interviu klausimynas.
- 2 PRIEDAS. Duomenys apie tyrime dalyvavusius ekspertus.
- 3 PRIEDAS. Interviu transkripcijos.

IVADAS

Temos aktualumas. Nuo XX amžiaus pabaigos ypatingas dėmesys yra skiriamas socialinių paslaugų kokybės viešajame sektoriuje klausimams. Įtakos tam turėjo daugybė faktorių: siekis užtikrinti žmogaus ir žmogaus kaip piliečio teises, mišrios paslaugų rinkos kūrimasis ir daugybė kitų veiksnių. Šiandieninėje visuomenėje ypatingai sureikšminama socialinės globos įstaigų svarba: stiprėja kontroliuojančių ir prižiūrinčių socialinės globos kokybę institucijų darbas, vykdomos pertvarkos, reformos tam, kad būtų kuo labiau tobulinamas socialinės globos įstaigų veiklos organizavimas, kuo labiau užtikrinamas globojamo asmens geriausias interesas.

Šiandien Lietuvoje vykdomi pokyčiai ir statistika rodo, jog kurį laiką vaikų socialinei globai buvo skiriamas menkas dėmesys ir tam, kad būtų tobulinamas vaikų socialinės globos įstaigų veiklos organizavimas, ypač svarbu užtikrinti socialinės globos teikiamos kokybės kontrolę.

Darbas aktualus: vaiko teisių apsaugos srityje dirbantiems specialistams, nes darbe atskleidžiami aspektai, kuriais remiantis bus galima tobulinti vaikams teikiamos socialinės globos kokybę ir užtikrinti geriausią likusio be tėvų globos vaiko interesą; socialinės globos įstaigų kontrolę ir priežiūrą atliekančioms viešojo sektoriaus institucijoms ir jų specialistams, ir viešojo sektoriaus institucijoms, nes darbe analizuotas teorinis įstaigų veiklos organizavimo modelis ir atliktas empirinis tyrimas atskleidžia praktines minėtų įstaigų veiklos organizavimo tobulinimo galimybes ir gaires, kuriomis viešojo sektoriaus institucijų specialistai galės remtis praktiniame darbe, rengiant rekomendacijas, išvadas ir kt.; socialinę globą vaikams teikiančioms įstaigoms, kurios vadovaujantis darbe pateikiamu teoriniu modeliu galės efektyviau planuoti veiklą ir siekti aukštesnės socialinės globos kokybės.

Temos naujumas¹. Vaikų socialinės globos įstaigų veiklos organizavimo tobulinimo aspektas nėra išsamiai tyrinėtas mokslinėje literatūroje. Socialines paslaugas, kaip vieną iš socialinės apsaugos sistemos sudėtinių dalių nagrinėja daugybė autorių: G. Kvieskienė ir D. Stražinskaitė (2014), L.Gvaldaitė, S. Šimkonytė (2016), V. Gudžinskienė, R. Raudeliūnaitė, R. Uscila (2017) ir kt. Socialinės globos įstaigų veiklos tobulinimo aspektus nagrinėjo ir užsienio autoriai: C. P. Cruells (2014), I. Soares ir kt. (2014) ir pan.

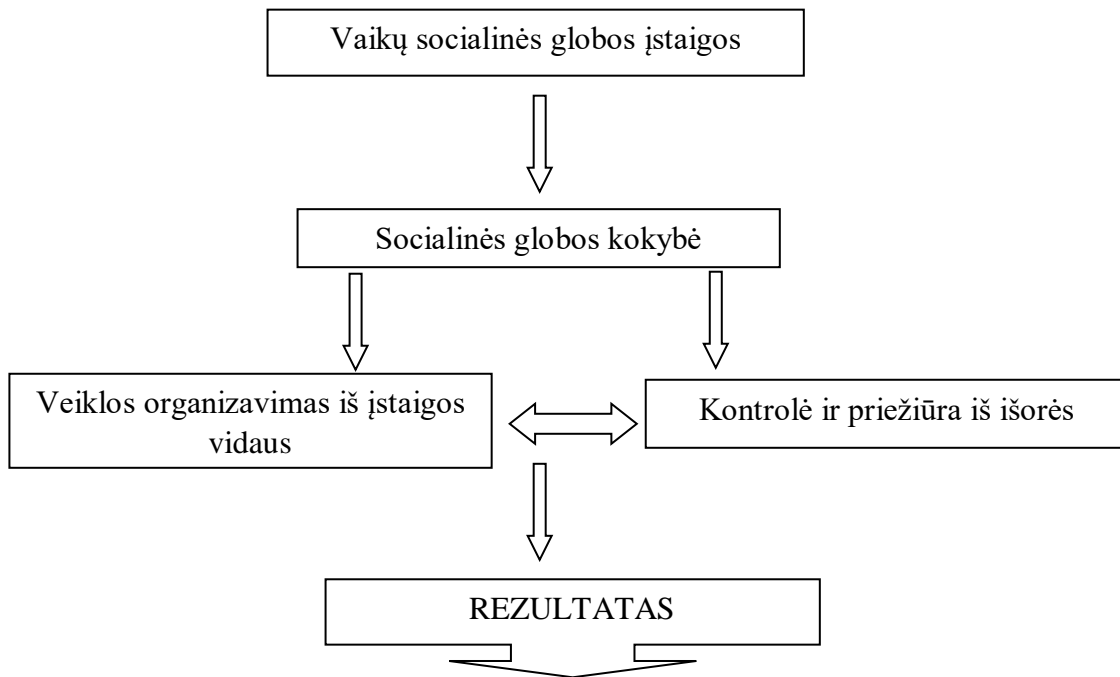
Darbo objektas: Likusių be tėvų globos vaikų socialinės globos įstaigos;

Darbo dalykas: veiklos organizavimo tobulinimas;

Darbo problema: kaip reikėtų tobulinti likusių be tėvų vaikų socialinės globos įstaigų veiklos organizavimą, kad paslaugų gavėjui būtų užtikrinama kuo aukštesnė paslaugų kokybė?

Darbo problemą, objektą ir dalyką žr. 1pav.

¹ Išnagrinėtos šios visatekstės DB: visatekstė elektroninių knygų, periodinių leidinių, statistikos leidinių duomenų bazė - ¹OECD iLibrary ir LR įstatymų, Vyriausybės nutarimų ir kitų teisės aktų duomenų bazė - LITLEX (intranet)

1 pav. Darbo problema, objektas ir dalykas

Darbo paradigma²: interpretacinė paradigma. Ši paradigma buvo pasirinkta, nes ja stengiamasi pažvelgti į individo patirtį (Kardelis, 2002). Kadangi Lietuvoje 2014 m. pradėta vykdyti socialinės globos įstaigų pertvarka, tyrimo kontekste svarbu suvokti viešojo administravimo subjekto patirtį diegiant inovacijas socialinių paslaugų srityje.

Darbo tikslas: Atskleisti likusių be tėvų globos vaikų socialinės globos įstaigų veiklos organizavimo tobulinimo galimybes, išsiaiškinant vaikų socialinės globos sampratą ir veiklos organizavimo aspektus.

Uždaviniai:

1. Atskleisti vaikų socialinės globos turinio sampratą;
2. Išanalizuoti vaikų socialinės globos teisinio reglamentavimo aspektus;
3. Aptarti vaikų socialinės globos įstaigos veiklos organizavimo aspektus;
4. Ištirti vaikų socialinės globos įstaigos veiklos organizavimo tobulinimo praktines galimybes.

Mokslininkai yra nagrinėję tam tikrus aspektus, artimus šio darbo problemai. Vaikų socialinės globos namų deinstitutionalizacijos problemą tyrinėjo *E. Dunajevs (2012), L.Gvaldaitė (2016), S. Šimkonytė (2016), V. Gudžinskienė (2017), R. Raudeliūnaitė (2017), R. Uscila (2017), K. Legzdina, F. Rajevska (2017) ir kt.* Socialinė politiką ir socialinės globos sistemas nagrinėjo *G. Kvieskienė (2014), D. Stražinskaitė (2014), D. Dvarionas (2014) ir kt.* Socialinės globos įstaigų veiklos tobulinimo aspektus nagrinėję užsienio autoriai: *C. P. Cruells (2014) I. Soares (2014), J. Belsky (2014), J. Silva (2015), J. Baptista (2015) ir kt.*

² Interpretacinės paradigmos pagrindus Lietuvoje pateikė K. Kardelis (2002). Šia paradigma orientuojamasi į veiksmų, nuolat keičiančių socialinį gyvenimą ir reiškinių supratimą. Paradigma siekiama išsiaiškinti, kas vyksta unikalios individo ar grupės, organizacijos gyvenime, o ne tai, kas yra būdinga visiems / visuotina (Kardelis, 2002).

Pagrindinės sąvokos:

- Likęs be tėvų globos vaikas – vaikas, iki 18 m., kuriam dėl tam tikrų priežasčių yra nustatyta laikinoji arba nuolatinė globa / rūpyba.³
- Socialinės globos įstaiga – socialines paslaugas teikiantis Lietuvos Respublikoje ar kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje arba kitoje Europos ekonominės erdvės valstybėje įsisteigęs juridinis asmuo ar kita organizacija, jų padalinys, atitinkantys teisės aktų nustatytus nustatytus reikalavimus.⁴
- Socialinės globos norma – „Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtinti socialinės globos teikimo likusiems be tėvų globos vaikams, vaikams su negalia, socialinės rizikos vaikams, suaugusiems asmenims su negalia, senyvo amžiaus asmenims, socialinės rizikos suaugusiems asmenims principai ir charakteristikos.“⁵
- Socialinė globa – paslaugų planavimas ir teikimas pagal įvertintus asmens poreikius, užtikrinant kokybišką priežiūrą nesavarankiškam asmeniui.⁶
- Bendruomeniniai vaikų globos namai – „pagal šeimai artimos aplinkos modelį veikiančys vaikų globos namai, įsteigti atskirose patalpose (pvz., namas, butas) bendruomenėje, skirti likusiems be tėvų globos vaikams, neįgaliesiems vaikams ar vaikams, turintiems kitų specialiųjų poreikių (iki 8 vaikų). Šie namai pagal savo pobūdį priskirtini bendruomeninėms paslaugoms.“⁷
- Deinstitutionalizacija – stacionarių socialinės globos įstaigų restruktūrizavimas į naujas, mažesnes, laisvesnes paslaugų gavėjų atžvilgiu įstaigas artimas namų aplinkai, kuriose pasiekiamos visos bendruomenėje teikiamos paslaugos.⁸

Darbo metodai:

Dokumentų analizė. Dokumentų analizė šiame darbe naudojama vaikų globos ir socialinės globos įstaigų veiklos organizavimo aspektams atskleisti.

Literatūros analizė. Analizuojant literatūrą bus atskleistos įstaigų veiklos organizavimo tobulinimo teorinės prielaidos, socialinės globos samprata ir kt.

Sisteminės analizės metodas. Šiame darbe sisteminės analizės metodas padės nustatyti vaikų socialinės globos sistemos trūkumus, atskleisti socialinės globos turinio sampratą ir kt.

³ „Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas“, *Valstybės žinios* 17, 598 (2006).

⁴ *Ibid.*

⁵ *Ibid.*

⁶ Kevin Lalor, Perry Share, *Applied social care* (Dublin: Gill & Macmillan, 2013), 6-7.

⁷ Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014 m. vasario 14 d. įsakymas Nr. A1-84 „Dėl perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams 2014 – 2020 metų veiksmų plano patvirtinimo“ TAR 1624,

<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/c90d41f097de11e3bdd0a9c9ad8ce1bf/NBOEeOtLSo>

⁸ Lijana Gvaldaitė, Sandra Šimkonytė „Vaikų globos namų deinstitutionalizacija Lietuvoje: ar „vežimas“ judės į priekį?“, *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*, 12, (2016): 58.

Logografija. Šiame darbe logografijos metodas naudojamas perteikiant problemos, objekto ir dalyko vizualizaciją. Taip pat minėtu metodu bus pateikiama tam tikra informacija, informantų charakteristika ir kt.

Kokybinis tyrimas (ekspertinis interviu). Šis metodas naudojamas, siekiant atskleisti likusių be tėvų globos vaikų socialinės globos įstaigų veiklos organizavimo tobulinimo praktines galimybes.

Darbo struktūra. Darbą sudarys trys dalys, pirmoje dalyje naudojant literatūros ir dokumentų analizės metodus bus atskleidžiama vaikų socialinės globos įstaigų samprata, socialinės globos politika Lietuvoje, apžvelgiami pagrindiniai socialinė globą Lietuvoje reglamentuojantys teisės aktai. Antroje dalyje bus išsamiai analizuojami vaikų socialinės globos kokybės standartai ir reikalavimai, bus pateiktos vaikų socialinės globos veiklos organizavimo tobulinimo teorinės galimybės. Trečioje dalyje pagrindžiama tyrimo metodologija ir pateikiami tyrimo rezultatai.

1. SOCIALINĖS GLOBOS POLITIKA

1.1. Socialinės globos turinio aptartis

Tokie mokslininkai, kaip L. Jovaiša⁹ ir G. Kvieskienė¹⁰, tyrinėję edukologijos ir švietimo sritis, sutinka, jog šeima vaidina esminį vaidmenį vaiko socializacijos procese. Vienas iš šeimos uždavinių – ugdyti vaiko požiūrį, dorovinį suvokimą ir parengti savarankiškam gyvenimui visuomenėje, šeima tampa bene svarbiausiu institutu vaiko vystymosi procese, jai tenka didžiulė atsakomybė.

Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis¹¹, Lietuvoje 2016 m. globa buvo nustatyta 2184 vaikams, tai reiškia, kad neretai tinkamos vaiko socializacijos uždavinys atitenka socialinės globos įstaigoms, šeimynos, vaikus globojančioms šeimoms ir kt.

Socialinės globos paslaugų sudėtis yra kompleksiška¹², ji apima konsultavimą, informavimą, vaiko atstovavimą ir tarpininkavimą, apgyvendinimą, psichologinės pagalbos teikimą, kasdienių įgūdžių ugdymą bei palaikymą, laisvalaikio organizavimą, maitinimą ir pan. Autorės nuomone, bene svarbiausiais, nors ir ne pirminiais, globos uždaviniais organizuojant likusiam be tėvų globos vaikui ilgalaikę socialinę globą tampa vaiko paruošimas savarankiškam gyvenimui, ugdymas, tinkamos socializacijos užtikrinimas, namų aplinkos sukūrimas ir pan., todėl svarbu ne tik pasirūpinti, kad vaikas gautų socialinę globą, bet ir numatyti, kaip bus organizuojama globa ir ją sudarančios paslaugos, kad būtų patenkinti visi vaiko poreikiai bei interesai ir tai dera su darbo problema.

Pagrindinis socialinės globos tikslas – užtikrinti saugią šeimos aplinką vaikams, kurių biologiniai tėvai negali jais pasirūpinti¹³. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso nuostatomis, vaiko globos (rūpybos) tikslai – paskirti vaikui globėją (rūpintoją), kuris atstovautų ir gintų vaiko teises bei teisėtus interesus, auklėtų vaiką ir rūpintųsi juo; sudaryti vaikui tokias gyvenimo sąlygas, kurios atitiktų jo brandą, sveikatos būklę; ugdyti vaiko gebėjimus būti savarankišku šeimoje ir visuomenėje.

Nuo socialinės globos rūšies dažnai priklauso teikiamų paslaugų tikslingumas, pvz., jei vaikui yra nustatyta trumpalaikė socialinė globa, vadinasi jam nustatyti laikinoji globa, taigi paslaugų tikslas – gražinti vaiką į šeimą. Ilgalaikė socialinė globa reiškia, kad vaikui nustatyta nuolatinė globa, vaikas faktiškai neturi šeimos arba galimybės įtraukti globos teisių netekusią šeimą yra minimalios¹⁴. Šiame skyriuje bus aptartos socialinės globos rūšys.

⁹ Leonas Jovaiša, *Enciklopedinis edukologijos žodynas* (Vilnius: Gimtasis žodis, 2007), 285.

¹⁰ Giedrė Kvieskienė, *Pozityvioji socializacija* (Vilnius: VPU leidykla, 2005), 102-103.

¹¹ „Vaiko globa“, Lietuvos statistikos departamentas, 2017 - 06 - 16, <https://osp.stat.gov.lt/lietuvas-vaikai>

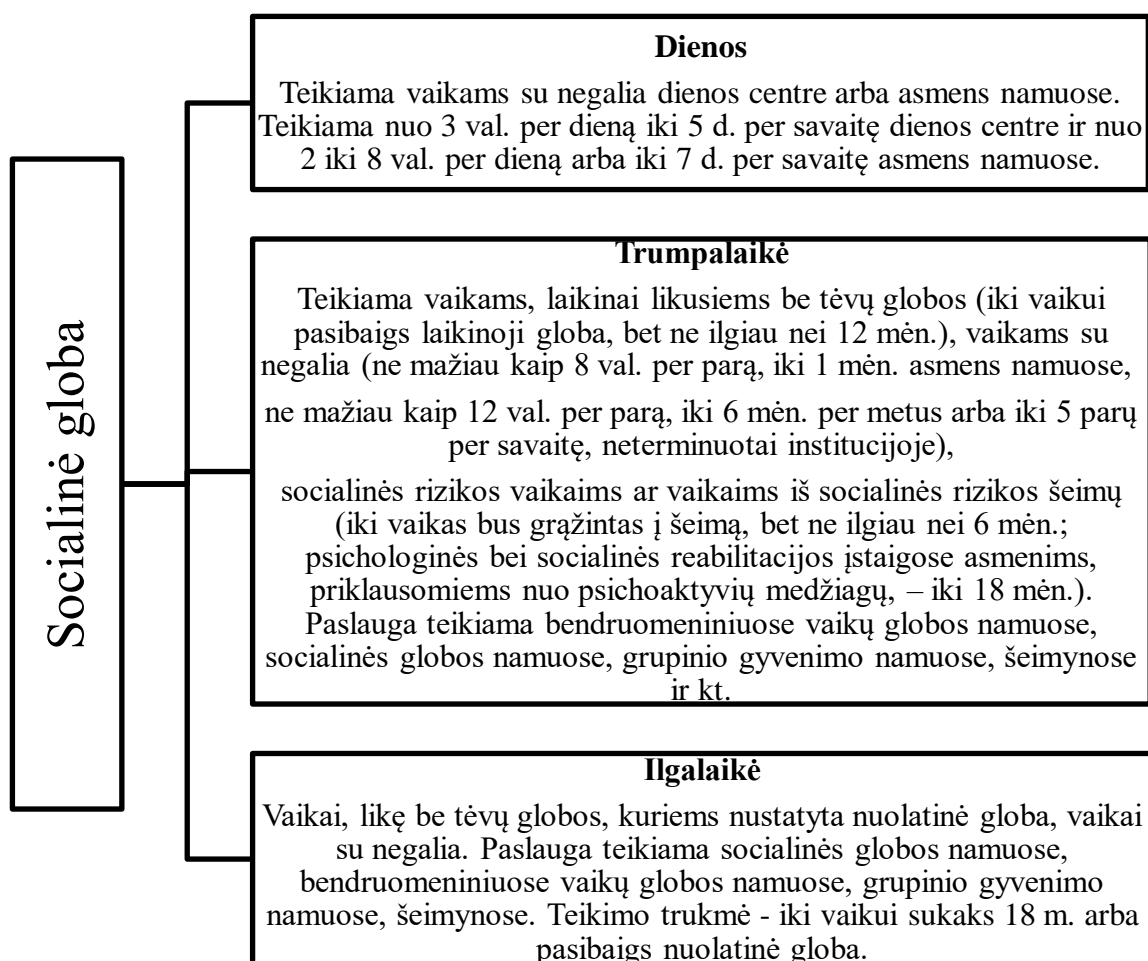
¹² Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. balandžio 5 d. įsakymas Nr A1-93 „Dėl socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo“, *Valstybės žinios* 43, 1570 (2006).

¹³ Joelle Long, Roberta Ricucci „Foster Care of Foreign Minors in Italy: an Intercultural or Neo-Assimilationist Practice?“, *International Journal of Law, Policy and The Family*, 30, 2 (2016): 184.

¹⁴ Laimutė Žalimienė, *Vaikų socialinės globos kokybė ir jos vertinimas* (Vilnius: Lodvila, 2007), 49.

Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatyme socialinės paslaugos yra skiriamos į bendrąsias ir specialiąsias. Pastarosios paslaugos teikiamos asmenims (šeimoms), kuriems nepakanka bendrųjų socialinių paslaugų teikimo tam, kad asmenys rūpintis savo asmeniniu gyvenimu bei dalyvavimu visuomenės gyvenime savarankiškai. Socialinė globa, įstatymo numatyta tvarka, yra skiriama specialiosioms socialinėms paslaugoms¹⁵.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymo 8 straipsnio 5 ir 6 dalimis, socialinė globa – tai „visuma paslaugų, kuriomis asmeniui teikiama kompleksinė pagalba, kuriai reikia nuolatinės specialistų priežiūros“¹⁶, socialinė globa gali būti dienos, trumpalaikė ir ilgalaikė (žr. 2 pav.).

2 pav. Socialinės globos paslaugos. Sudaryta pagal Socialinių paslaugų katalogą¹⁷.

Analizuojant 2 paveikslą matyti, kad vaikai yra išskiriami į atskiras paslaugų gavėjų grupes, pagal kurias nustatoma socialinės globos rūšis, paslaugų teikimo vieta bei trukmė. Atkreiptinas dėmesys, kad dienos socialinė globa teikiama išskirtinai vaikams su negalia, trumpalaikė socialinė

¹⁵ „Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas“, *supra* note, 3.

¹⁶ *Ibid.*

¹⁷ „Socialinių paslaugų katalogas“, *supra* note, 12.

globa teikiama vaikams, kuriems yra nustatyta laikinoji globa, o ilgalaikė socialinė globa vaikams, kuriems nustatyta nuolatinė globa.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta aukščiau, galima teigti, jog socialinės paslaugos yra skiriamos į bendrąsias ir specialiąsias. Pastarajai kategorijai priklauso socialinė globa kaip visuma paslaugų, kuriomis asmeniui, negalinčiam savarankiškai pasirūpinti savimi, teikiama kompleksinė pagalba užtikrinant nuolatinę specialistų priežiūrą.

1.2. Socialinės globos likusiems be tėvų globos vaikams samprata

Pasak G. Kvieskienės ir D. Stražinskaitės, dar XIV a. buvo imta steigti špitoles, kurios teigiamai paveikė vaikų socialinės globos organizavimą Lietuvoje. Minėtos autorės nurodo, kad pirmieji vaikų namai buvo įsteigti 1791 m. ir vadinosi „Vaikelio Jėzaus auklėjimo namai“. Vaikų namuose vaikų, kurių buvo apie 400, priežiūra rūpinosi vienuolės¹⁸. Nors Lietuvoje socialine globa imtasi rūpintis gana anksti, tačiau verta atkreipti dėmesį į tai, kad Lietuvos socialinės globos politika iki 2014 m. buvo orientuota į institucinę socialinę globą.

Tyrimai apie tai, kaip insitucionalizacija veikia vaiko raidą atliekami jau XX a. antroje pusėje ir dauguma tyrimų atskleidė, kad institucinė socialinė globa ne tik neskatina vaiko progreso, bet taip pat neigiamai veikia jo psichiką, elgesį, intelektą ir kt., pvz., pasak daugumos mokslininkų atliktų tyrimų¹⁹A. Young ir kt. (2017), S.M. Kang'ethe, A. Makuyana (2014), K. Browne (2009, p. 10) susistemino atliktų tyrimų rezultatus, kurie parodo, jog institucinė globa neigiamai veikia psichologinę bei psichinę sveikatą, o kartais gali daryti įtaką ir fiziniam vaiko vystymuisi, kaip svoris, ūgis, taip pat klausa, rega, o dauguma ligų apskritai nėra diagnozuojamos, tad jos progresuoja vaikui augant. Tyrėjai taip pat pažymi, kad institucijose augančių vaikų motorinių įgūdžių vystymasis gali būti sutrikęs, nes vaikai dažnai yra apleidžiami, o dėl menkų motorinių įgūdžių vaikas gali susidurti su mokymosi sunkumais ar net įgyti tam tikrą fizinę negalią.²⁰

Remiantis V. Gudžinskienės, R. Raudeliūnaitės ir R. Uscilos atlikto tyrimo išvadomis, priešingai nei insitucionalizacija, socialinės globos įstaigų pertvarka daro teigiamą įtaką vaiko raidai: namų aplinka ir galimybė valdyti namų ūkį bendruomeniniuose vaikų globos namuose vaikams sudaro galimybes geriau pasiruošti savarankiškam gyvenimui²¹. Kaip žinoma, interpretacinės paradigmos

¹⁸ Dalia Stražinskienė, Giedrė Kvieskienė „Lietuvos ir Vengrijos vaikų globos sistemų palyginimas“, *Socialinis ugdymas*, 40, 1 (2015): 43.

¹⁹ Audrey Young ir kt., „The effects of early institutionalization on emotional face processing: evidence for sparing via an experience-dependent mechanism“, *British journal of developmental psychology*, 35, 3 (2017): 440.

Simon Murote Kang'ethe, Abigail Makuyana „Orphans and Vulnerable Children (OVC) Care Institutions: Exploring Their Possible Damage to Children in a Few Countries of the Developing World“ *Journal of social sciences*, 38, 2 (2014): 177.

Kevin Browne, *The risk of harm to young children in institutional care* (London: Save the children fund 2009), 10.

²⁰ *Ibid.*

²¹ Vita Gudžinskienė, Rita Raudeliūnaitė, Rokas Uscila „Socialinių darbuotojų patirtys rengiant vaikus savarankiškam gyvenimui bendruomeniniuose vaikų globos namuose“, *Pedagogika*, 125, 1 (2017): 170.

centre yra individas ir subjektyvus žmogiškosios patirties pasaulis, todėl galima teigti, jog išnagrinėta medžiaga siejasi su pasirinkta darbo paradigma. Šiuo atveju individas yra vaikas, kurio subjektyvi patirtis remiasi į institucijoje patiriamus išgyvenimus.

Šiuo metu Lietuvoje yra taikomos trys vaikų globos formos – tai globa šeimose, šeimynose bei institucinė globa. Prioritetas teikiamas globos šeimoje formai arba įvaikinimui.

Globa šeimoje – „ne daugiau kaip penkių vaikų globa (bendras vaikų skaičius šeimoje su savais vaikais – ne daugiau kaip penki vaikai) natūralioje šeimos aplinkoje.“²² Globėjams (rūpintojams) keliami tam tikri reikalavimai, pvz., jie negali būti teisti už tyčinius nusikaltimus, negali asmenys, nesukakę dvidešimt vienerių metų, išskyrus, kai globoti vaiką nori artimas asmuo, taip pat šešiasdešimt penkerių ar vyresnis asmuo ir kt. 2016 m. iš 2184 vaikų, kuriems buvo nustatyta globa, 935 vaikai apgyvendinti globėjų (rūpintojų šeimose)²³.

Globa šeimynoje – Šeimynų veiklą Lietuvoje reglamentuoja Lietuvos Respublikos šeimynų įstatymas. Vadovaujantis minėto įstatymo nuostatomis, šeimyna – apima viešuosius juridinius asmenis, kurie nesiekia pelno bei yra ribotos civilinės atsakomybės; šeimynoje gali būti ne daugiau kaip 12 vaikų, kartu su globėjų biologiniais vaikais. Šeimynų įstatymo 3 straipsnio 3 dalis numato, jog šeimynos paskirtis – globoti vaikus, kuriems nustatyta globa (rūpyba) šeimynoje bei organizuoti socialinės globos teikimą taip, kaip tai numato teisės aktų nuostatos²⁴. 2016 m. iš 2184 vaikų, kuriems buvo nustatyta globa, 53 vaikai apgyvendinti šeimynose²⁵.

Globa institucijoje – vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso nuostatomis, vaikas valstybinėje ar nevyriausybinėje vaikų globos institucijoje apgyvendinamas tik išimtiniais atvejais, kai nėra galimybės jo apgyvendinti globėjų (rūpintojų) šeimoje ar šeimynoje. Atsižvelgiant į Lietuvoje vykstančią globos įstaigų deinstitucionalizacijos pertvarką, Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse įtvirtinta nuostata, kad vaikai iki 3 m. apgyvendinimas institucijoje gali būti taikomas tik išimtiniais atvejais ir tik iki trijų mėnesių, nebent atsiranda objektyvios priežastys globą institucijoje tęsti ilgiau (pvz., vaikui reikalingos specializuotos sveikatos priežiūros paslaugos, vaiko atskyrimas nuo brolių ir seserų pažeistų jo interesus ir pan.)²⁶. 2016 m. iš 2184 vaikų, kuriems buvo nustatyta globa, 1196 vaikams globos paskirta globos vieta institucijose²⁷.

Vaikų socialinės globos įstaigos gali būtų įvairaus pavaldumo (žr. 3 pav.).

²² „Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas“, *Valstybės žinios* 74, 2262 (2000).

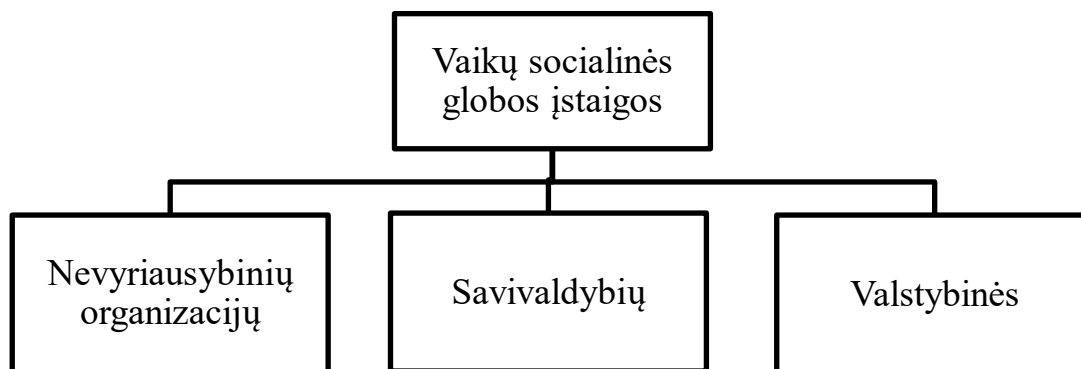
²³ „Vaiko globa“, *supra* note, 11.

²⁴ „Lietuvos Respublikos šeimynų įstatymas“, *Valstybės žinios* 25, 1176 (2010).

²⁵ „Vaiko globa“, *op.cit.*, 23.

²⁶ „Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas“, *op.cit.*, 22.

²⁷ „Vaiko globa“, *op. cit.*, 11, 23.

3 pav. Vaikų socialinės globos įstaigos pagal pavaldumą. Sudaryta autorės.

3 paveiksle pavaizduotas vaikų socialinės globos įstaigų pavaldumas. Įstaigos gali būti valstybinės, savivaldybinės bei steigiamos nevyriausybinių organizacijų.

Institucinės globos įstaigų pertvarka.

2014 m. vasario 14 d. SADM patvirtino perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams veiksmų planą, kitaip tariant deinstitutionalizacijos programą (toliau - Pertvarkos programa).

Deinstitutionalizacija – procesas, kurio metu didelės stacionarios įstaigos dalinamos į mažesnes, orientuojamasi į bendruomenines organizacijas, stengiamasi paslaugų gavėją mažiau izoliuoti nuo bendruomenės²⁸. K. Legzdina ir F. Rajevska panašiai apibūdina deinstitutionalizacijos sąvoką ir papildo, jog deinstitutionalizacijos terminas iš pradžių buvo vartojamas apibūdinti psichikos negalią turinčių asmenų perkėlimą į šeimas ar bendruomenes, tačiau ilgainiui ši koncepcija tapo pritaikoma ir kalinių, našlaičių ar kitų interesų grupių integravimui į bendruomenę²⁹.

E. Dunajevus deinstitutionalizacijos sąvoką apibrėžia kiek plačiau: „socialinis reiškiny, kuris socialiniame darbe, medicinoje ir politikoje yra įvardijamas sąvoka „deinstitutionalizacija“, yra „sąveikų struktūros steigimo ir palaikymo mechanizmų pokytis, kai hierarchinis mechanizmas keičiamas į tinklą.“³⁰

Deinstitutionalizacijos užuomazgų Lietuvoje buvo dar 2000 m., kai Irenai Degutienei einant SADM ministrės pareigas buvo patvirtintas Socialinių paslaugų katalogas. Minėtas teisės aktas nurodė, kad socialinės paslaugos privalo būti organizuojamos bei teikiamos integruojant asmenis į bendruomenę. Buvo numatyti tam tikri principai, kuriais remiantis organizuojamas socialinių paslaugų teikimas bendruomenėje, vienas iš šių principų – deinstitutionalizacija. Šis terminas anksčiau galiojusiam Socialinių paslaugų kataloge apibrėžiamas taip: „stacionarių globos įstaigų laipsniškas

²⁸ Leona L. Bachrach, „Deinstitutionalisation: Promises, Problems and Prospects, in Helle Cahrlotte Knudsen, Graham Thornicroft“ iš *Mental health service evaluation: mokslo studija* (Cambridge: Cambridge university press, 1996): 4.

²⁹ Kristine Legzdina, Feliciana Rajevska „Step towards alternative child care: analysis of child care deinstitutionalization components (based on the research in Vidzeme region, Latvia)“, *Economic science for rural development*, 46, 3 (2017): 94.

³⁰ Eugenijus Dunajevus, „Asmeninių socialinių paslaugų deinstitutionalizacija pokomunistinėje Lietuvoje“, *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*, 6 (2012): 49.

restruktūrizavimas ir institucinei globai alternatyvių socialinių programų rengimas ir įgyvendinimas bendruomenėje.“³¹ Minėtas teisės aktas neteko galios 2006 m., tais pačiais metais įsigaliojusiame naujame Socialinių paslaugų kataloge deinstitutionalizacijos sąvokos nei užuomazgų apie socialinių paslaugų kūrimą bendruomenėje nebeliko.

Svarbu paminėti, kad kitą bandymą pertvarkyti socialinės globos įstaigas pažymėjo Vaiko globos (rūpybos) sistemos reorganizavimo strategija „Dėl vaiko globos (rūpybos) sistemos reorganizavimo strategijos ir jos įgyvendinimo priemonių 2007 – 2012 m. plano patvirtinimo“. Vienas iš minėtos strategijos tikslų buvo pertvarkyti vaiko globos (rūpybos) sistemą taip, kad ji užtikrintų geriausius vaiko interesus³², tačiau remiantis valstybinio audito ataskaita matyti, kad dauguma vaiko (globos) rūpybos sistemos strategijos uždavinių taip ir liko nepasiekti, pvz., tėvų globos netekusių vaikų (lyginant šalies mastu) procentinė išraiška nuo pradinės reikšmės padidėjo iki 0,3%, o nuo siektino rezultato 1%.³³ Prie deinstitutionalizacijos idėjos grįžta 2014 m., kai buvo parengta Pertvarkos programa.

Pertvarkos programos strateginis tikslas – „kurti kompleksiskai teikiamų paslaugų sistemą, kuri sudarytų galimybes kiekvienam vaikui, neįgaliajam ar jo šeimai (globėjams, rūpintojams) gauti individualias pagal poreikius paslaugas ir reikiamą pagalbą bendruomenėje, o kiekvienam likusiam be tėvų globos vaikui augti saugioje ir jo raidai palankioje aplinkoje biologinėje, jos nesant – įtėvių, globėjų šeimoje.“³⁴

Pertvarkos programoje nurodyta, kad pertvarkos eigą koordinuoja LR SADM, tačiau įgyvendinant planą dalyvauja ir kitos viešojo valdymo institucijos: Švietimo ir mokslo ministerija, Sveikatos apsaugos ministerija, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie SADM, Kultūros ministerija, Neįgalųjų reikalų departamentas prie SADM, Lietuvos savivaldybių asociacija, SPPD, nevyriausybinės organizacijos, savivaldybės³⁵.

Pažymėtina, kad Pertvarkos programoje vartojamos sąvokos skiriasi nuo kituose teisės aktuose vartojamų sąvokų, pvz., programoje grupinio gyvenimo namai apibūdinami kaip socialinės globos įstaiga, kurioje gyvena iki 10 nesavarankiškų suaugusių asmenų su negalia³⁶, tačiau Socialinių paslaugų³⁷ kataloge bei Socialinės globos normų aprašo³⁸ 1 priede nurodoma, kad vaikai su negalia

³¹ Socialinės apsaugos ir darbo ministrės 2000 m. liepos 10 d. įsakymas Nr. 70 „Dėl socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo“, Valstybės žinios 65, 1968 (2000).

³² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. spalio 31 d. nutarimas Nr. 1193 „Dėl vaiko globos (rūpybos) sistemos reorganizavimo strategijos ir jos įgyvendinimo priemonių 2007 – 2012 m. plano patvirtinimo“, Valstybės žinios 118, 4817 (2007).

³³ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė, 2014 m. sausio 31 d. valstybinio audito ataskaita Nr. VA-P-10-3-1 „Ar vaikų globos sistema atitinka globojamo vaiko geriausius interesus“.

³⁴ Pertvarkos programa, *supra* note, 7.

³⁵ *Ibid.*

³⁶ *Ibid.*

³⁷ Socialinių paslaugų katalogas, *supra* note, 12.

³⁸ Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2007 m. vasario 20 d. įsakymas Nr. A1-45 „Dėl socialinės globos normų aprašo patvirtinimo“, *Valstybės žinios* 24, 931 (2007).

apgyvendinami grupinio gyvenimo namuose. Analogiška situacija ir su bendruomeninių vaikų globos namų sąvoka – Pertvarkos programoje teigiama, kad bendruomeniniai vaikų globos namai tai vaikų globos namai, įsikūrę butuose ar namuose ir juose gali būti apgyvendinami likę be tėvų globos vaikai, vaikai su negalia ar vaikai, turintys specialiųjų poreikių, tačiau Socialinių paslaugų kataloge ir Socialinės globos normų apraše akcentuojama, jog bendruomeniniuose vaikų globos namuose gali būti apgyvendinami tik likę be tėvų globos vaikai ir socialinės rizikos vaikai. Šiame darbe vadovujamasi pastarųjų teisės aktų nuostatomis.

Viena iš Pertvarkos programos krypčių – „pertvarkant vaikų globos namus, prioritetą teikti vaikams iki 3 metų amžiaus, neįgaliems vaikams, taip pat toms institucijoms, kuriose, atlikus vertinimą, bus prieita prie išvadų, kad jose kyla didžiausia grėsmė vaikų saugumui ir poreikių tenkinimui. Bus atrinkti bandomieji vaikų globos namų projektai ir atrinktuose globos namuose vykdoma pertvarka“³⁹, tam numatomas laikotarpis 2014 – 2020 m. Atsižvelgiant į tai, kas numatoma Pertvarkos programoje, darytina išvada, kad 2020 m. bus pertvarkytos tik tos įstaigos, kuriose kyla grėsmė vaikų saugumui, tačiau institucinės globos įstaigų pertvarkos procese atsiradę teisės aktų patikslinimai nurodo kiek kitaip, pvz., 2017 m. gegužės 4 d. įsigaliojo Socialinės globos normų 1 priedo pakeitimas Nr. A1-214, kuriame išdėstoma imperatyvi nuostata, jog nuo 2020 metų likusiems be tėvų globos vaikams bei socialinės rizikos vaikams ilgalaikė (trumpalaikė) socialinė globa (išskyrus trumpalaikę socialinę globą iki 3 mėn.) negali būti teikiama vaikų socialinės globos namuose, t.y. ji turi būti teikiama bendruomeniniuose vaikų globos namuose, šeimynose, šeimose.⁴⁰

Autorės nuomone, aukščiau išvardinti vienos viešojo valdymo institucijos (SADM) išleistų teisės aktų nesutapimai, nors ir ne esminiai, gali sudaryti keblumą socialinę globą teikiančių įstaigų pertvarkos procese, nes nėra aišku, kuriais teisės aktais vadovautis.

SADM numato kelis institucinės globos pertvarkos etapus (žr. 4 pav.).

³⁹ Pertvarkos programa, *supra* note, 7.

⁴⁰ Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2017 m. gegužės 4 d. įsakymas Nr. A1-214 „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2007 m. vasario 20 d. įsakymo Nr. A1-46 „Dėl Socialinės globos normų aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“, TAR, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/5a6a4eb0309b11e78397ae072f58c508>.

PERTVARKOS DALYVIAI: NVO, savivaldybės, sveikatos priežiūros, švietimo, socialinių paslaugų įstaigos, verslo įmonės, SADM, SAM, ŠMM, VRM, mokslo/studijų įstaigos, ekspertai, konsultantai																											
2014				2015				2016				2017				2018				2019				2020-2022			
I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
Visuomenės informavimas, švietimas, keičiant vertybines nuostatas, informuojant apie pertvarką																											
Pertvarkos proceso stebėseną																											
Teisinės bazės peržiūra, Pertvarkos vidiniai/išoriniai vertinimai, atliekant kiekybinius/kokybinius tyrimus																											
Vietos lyderių regione/savivaldybėje specialistų profesines kompetencijas stiprinimas, inovatyvių paslaugų planavimo, teikimo mokymasis/mokymas																											
Nacionalinio, vietos bendradarbiavimo tinklų (įbendrant socialinius Masterius) kūrimas																											
Naujų bendruomeninių paslaugų standartų, teikimo modelių, metodikų rengimas																											
Bendruomeninių paslaugų infrastruktūros kūrimas, naujų formų išbandymas (pagal pertvarkomų įstaigų regionų bendruomeninių paslaugų planus):																											
Globa globėjų šeimoje, globa šeimoje																											
Globa bendruomeniniuose VGN (iki 8 vaikų apgyvendinam butuose, atskiruose namuose)																											
Apsaugotas būstas/savarankiško gyvenimo namai, paliekantys globą, teikiant „palydimąją“ pagalbą																											
Socialinis grupinis darbas individuali pagalba vaikui/jaunuoliui su elgesio/emociniais sutrikimais																											
Vaiko dienos užimtumas dienos, bendruomenės centre																											
Kompleksinė pagalba šeimai šeimos ir vaiko gerovės centre																											
Šeimų santykių (tarpusavio) grupių, savitarpio grupių organizavimas																											
Specializuotas šeimų konsultavimas, programos šeimoms																											
Gimdymų ir naujagimių priežiūros koordinuota pagalba																											
Mobilii krizės įveikimo pagalba rizikos šeimoms, neįgalųjų šeimoms (kaime vietovėse)																											
Asmeninis asistentas (vadybininkas) neįgalų vaikų/suaugusių prižiūrinčioms šeimoms																											
Laikino atokvėpio paslaugos šeimai, prižiūrinčiai neįgalų vaikų/suaugusių																											
Psichologinė, metodinė, teisinė pagalba globėjui, tėvų šeimoms																											
Vaiko raidos ankstyvoji reabilitacija, šeimos konsultavimas kriziui nėštumo ar pan. metu																											
Vaiko užimtumas dienos centre ar socialinė globa dienos globos centre																											
Vaiko savarankiško gyvenimo įgūdžių edukacinės programos																											
Socialinė reabilitacija socialinės reabilitacijos centre (po institucinės globos, hospitalizacijos)																											
Grupinio gyvenimo namai (iki 10 vaikų)																											
Pertvarkomų įstaigų, bendruomeninių paslaugų ir infrastruktūros plėtros planai																											
Užimtumas dienos centre ar socialinė globa dienos globos centre																											
Integrati pagalba į namus, mobilii krizės įveikimo, konsultavimo pagalba																											
Apsaugota darbo vieta (darbas su palydovu)																											
Savarankiško gyvenimo įgūdžių edukacinės programos, mobilii krizės įveikimo pagalba																											
Apsaugotas būstas, apgyvendinam bute su „palydimąją“ paslauga																											
Apygyvendinimas savarankiško gyvenimo namuose su socialinio darbuotojo pagalba																											
Socialinė reabilitacija socialinės reabilitacijos centre (po institucinės globos, hospitalizacijos)																											
Grupinio gyvenimo namai (iki 10 asmenų)																											
Specializuota slauga/globa spec. slaugos/globos įstaigose																											

4 pav. „Perėjimas nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų“. Sudaryta SADM.⁴¹

Analizuojant 4 paveikslą pastebėtina, kad SADM numato kelis aiškius etapus pagal laikotarpį: 2014 m. I-III ketvirčiai buvo skirti numatyti pertvarkos veiksmų planui, parengti priemones, aptarimams regionuose, bandomųjų projektų atrankai, tarpžinybinio darbo grupės suformavimui ir kt. Antrasis etapas 2014 m. IV ketvirtis – 2016 m. IV ketvirtis skiriamas darbuotojų kompetencijos vertinimui, naujų bendruomeninių paslaugų standartų teikimo modelių bei metodikų rengimui, nacionalinio, vietos bendradarbiavimo tinkle kūrimui ir kt. 2014 m. ketvirtas ketvirtis – 2022 ketvirtas ketvirtis skiriamas visuomenės švietimui, pertvarkos proceso kūrimui, teisinio reglamentavimo peržiūrai, pertvarkos vertinimui, tyrimai ir kt. Pagal SADM sudarytą lentelę, nuo 2017 m. pirmo ketvirčio iki 2020 m. ketvirto ketvirčio kuriama bendruomeninių paslaugų infrastruktūra, išbandomos naujos bendruomeninių paslaugų formos (globa šeimoje, bendruomeniniuose vaikų globos namuose, grupinio gyvenimo namuose ir kt.).

Kaip jau buvo minėta, neigiamu institucinės socialinės globos poveikiu vaiko raidai ir socializacijai imta domėtis dar XX a., todėl dauguma valstybių vykdė deinstitutionalizaciją ir ėmė plėtoti paslaugas bendruomenėje bei tobulinti globos šeimoje koncepciją. Deinstitutionalizacijos terminas iš pradžių buvo naudojamas psichinę negalią turinčių asmenų integravimui į bendruomenę apibūdinti, tačiau ilgainiui šis terminas buvo pritaikytas ir globos įstaigoms. Deinstitutionalizacija bendrai apibūdinama kaip laipsniškas stacionarių globos įstaigų restruktūrizavimas bei bendruomeninių socialinių paslaugų užtikrinimas įvairioms paslaugų gavėjų grupėms.

⁴¹ „Institucinės globos pertvarka“, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, 2017 m. kovo 30 d., <http://www.socmin.lt/lt/seima-ir-vaikai/institucines-globos-pertvarka-1400.html>.

Lietuvoje jau 2000 m. buvo tam tikrų deinstitutionalizacijos užuomazgų, tačiau konkrečių veiksmų imtasi 2014 m., kai SADM patvirtino Pertvarkos programą.

1.3. Likusių be tėvų globos vaikų socialinės globos teikimo teisinis reglamentavimas Lietuvoje

Socialinės globos teikimo reglamentavimas Lietuvoje apima gana platų teisės aktų spektrą, tačiau teisės aktus, pagal jų paskirtį, autorės nuomone, šiame darbe teisės aktus galima skirstyti į du pogrupius: teisės aktai, apibrėžiantys vaiko globos (rūpybos) klausimus bei teisės aktai, reguliuojantys socialinės globos įstaigų licencijavimą ir socialinės globos teikimą.

Teisės aktai, apibrėžiantys vaiko globos (rūpybos) klausimus:

- Lietuvos Respublikos civilinio kodekso VII dalis „Globa ir rūpyba“, XVIII šios dalies skyriuje „Nepilnamečių globa ir rūpyba“ apibrėžiami esminiai globos ir rūpybos aspektai: vaiko globos (rūpybos) tikslai ir uždaviniai, nustatymo principai, globos (rūpybos) rūšys ir formos, pagrindiniai vaiko globos (rūpybos) šeimoje, šeimynoje bei institucijoje klausimai ir kt. Svarbu atskirti du šios dalies elementus – globa ir rūpyba. Remiantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.251 straipsnio nuostatomis, vaiko globa nustatoma vaikams, kuriems yra mažiau nei 14 m., o rūpyba, kai vaikui yra 14 m. ar daugiau⁴². Kaip jau buvo minėta, Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, atsižvelgiant į institucinės globos pertvarkos procesą, buvo pakeistas ir jame įsigaliojo nuostatos, kurios riboja likusių be tėvų globos vaikų bei vaikų iki 3 m. (kūdikių) pateikimą į institucijas.

Autorės nuomone, dar vienas reikšmingas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso pakeitimas, kuris įsigaliojo 2017 m. sausio 1 d., apibrėžiantis laikinosios vaiko globos trukmę. 3.253 straipsnio 2 dalis⁴³ nustato, jog laikinoji globa gali trukti ne ilgiau nei 12 mėn. Atkreiptinas dėmesys, kad laikinosios globos trukmė iki šiol nebuvo reglamentuota, todėl laikinoji globa trukdavo ir keletą metų, vadovaujantis nuostata, kad esminis laikinosios globos tikslas – grąžinti vaiką į šeimą, tačiau iš tiesų galiausiai vaikas ne tik negrįždavo į savo biologinę šeimą, bet ir prarasdavo galimybę būti įvaikintu. K. Vitkauskas pabrėžė būtinybę reglamentuoti laikinosios globos trukmę, nes nėra aišku, kuriam laikui suteikiama galimybė skirti tokią globos rūšį, t.y. ji gali tęstis neribotai. Tokiu būdu pažeidžiamas vaiko interesas augti palankioje šeimos aplinkoje.⁴⁴

- Jungtinių tautų vaiko teisių konvencija, kuri Lietuvoje buvo ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. apibrėžia vaiko teisių svarbą ir įtvirtina pamatinius vaiko teisių apsaugos principus:

1. Apsauga nuo diskriminacijos (2 str.);
2. Vaiko interesų pirmumas (3 str.);

⁴² „Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas“, *supra* note, 22.

⁴³ *Ibid.*

⁴⁴ Kęstutis Vitkauskas, „Vaiko globos organizavimo įgyvendinimo principai Lietuvoje“, *Viešoji politika ir administravimas*, 31 (2010): 137-145.

3. Teisė gyventi ir vystytis (6 str.);

4. Teisė išsakyti savo nuomonę ir būti išklausytam (12 str).⁴⁵

Autorės nuomone, esminis konvencijos straipsnis, susijęs su vaiko globos organizavimo reglamentavimu, yra 20 straipsnis. Straipsnyje teigiama, kad vaikas, kuris neteko savo šeimos aplinkos arba buvimas toje aplinkoje pažeidžia jo interesus, turi gauti ypatingą valstybės apsaugą, valstybė, pagal galiojančius teisės aktus organizuoja vaiko priežiūros pakeitimą. 3 dalyje teigiama, kad: „tokia priežiūra gali reikšti perdavimą perauklėti, „kafalą“ pagal islamo teisę, įvaikinimą arba, esant reikalui, atidavimą į atitinkamas vaikų priežiūros įstaigas. Pageidautina, svarstant pakeitimo variantus, atsižvelgti į vaiko auklėjimo paveldimumą, jo etninę kilmę, religinę ir kultūrinę priklausomybę ir gimtąją kalbą.“⁴⁶ Taigi, šioje dalyje konkrečiai neįvardinama, kad „atidavimas į atitinkamas vaikų priežiūros įstaigas“ yra kraštutinė priemonė, tačiau leidžia tai suprasti, nes pirmiau yra įvardinama vaiko globa šeimoje. Taip pat žodžiai „esant reikalui“ parodo, jog institucinė globa gali būti geriausias variantas vaikui tik esant tam tikroms sąlygoms (pvz., norint neišskirti brolių ir seserų ir pan.).⁴⁷

- Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, priimtas 1996 m. Šis įstatymas buvo kuriamas remiantis Lietuvos Respublikos Konstitucija bei aukščiau minėta Jungtinių tautų vaiko teisių konvencija ir juo siekiama nustatyti esmines vaiko laisves ir pareigas, teises bei vaikų apsaugos garantijas.⁴⁸ Įstatymo 25 straipsnį „Globa ir rūpyba“ sudaro dvi dalys, kurios papildo / kartoja Lietuvos Respublikos civilinio kodekso nuostatas, tačiau šis teisės aktas laikomas nepaprastai svarbiu įgyvendinant tiek biologinėje šeimoje augančio, tiek globojamo vaiko teisių apsaugą.

- Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija, kurios tikslas – gairių, padėsiančių įgyvendinti vaiko gerovę numatymas, taip pat politinio susitarimo dėl vaiko gerovės nuostatų pasiekimas. Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijoje pažymima, jog vaiko globa turėtų būti organizuojama taip, kad būtų užtikrinta galimybė augti aplinkoje kuo artimesnėje natūralios šeimos aplinkai, mat tokioje aplinkoje vaikas gali įgyti savarankiško gyvenimo įgūdžius gyvenimui visuomenėje bei šeimos kūrimui. 3.3.19 papunktis nurodo, kad „organizuojant vaiko globą, laikomasi vaiko globos pastovumo principo, suprantant jį kaip pastovios vaiko saugios gyvenamosios aplinkos, susijusios su vaiko tapatybe, sukūrimą. Todėl netoleruojamas vaiko globos vietos pakeitimas, jei tai nėra susiję su vaiko teisių gynimu ir įgyvendinimu.“⁴⁹

Teisės aktai, reguliuojantys socialinės globos įstaigų licencijavimą ir socialinės globos teikimą:

⁴⁵ Jungtinių tautų vaiko teisių konvencija, *Valstybės žinios* 60, 1501 (1995).

⁴⁶ *Ibid.*

⁴⁷ Rachel Hodgkin, Peter Newell, *Jungtinių tautų vaiko teisių įgyvendinimo vadovas* (Vilnius: Efrata, 2002).

⁴⁸ „Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas“, *Valstybės žinios* 33, 807 (1996).

⁴⁹ Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. gegužės 20 d. nutarimas IX-1569 „Dėl vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijos patvirtinimo“, *Valstybės žinios* 52, 2316 (2003).

- Socialinių paslaugų įstatymas. Šis įstatymas apibrėžia, kas yra socialinės paslaugos, koks jų tikslas bei rūšys. Taip pat įstatymas reglamentuoja, kaip turi būti skiriamos, teikiamos bei valdomos socialinės paslaugos, kokia jų finansavimo bei licencijavimo tvarka, kaip yra nustatomas mokėjimas už socialines paslaugas ir kt. Šis įstatymas neapibrėžia vaiko globos klausimų, tačiau jame išdėstyta, kaip turėtų būti organizuojama socialinė globa vaikams, be kita ko, paaiškinamos aktualiausios sąvokos. Įstatyme *likęs be tėvų globos vaikas* apibrėžiamas kaip asmuo iki 18 m., kuriam nustatyta tam tikra globos rūšis - laikinoji ar nuolatinė globa (rūpyba).⁵⁰ Autorės nuomone, socialinių paslaugų įstatyme daugiau orientuojamasi į institucinę globą, nes skirtingai nei aukščiau minėtuose teisės aktuose, Socialinių paslaugų įstatyme neskiriamas ypatingas dėmesys vaiko integracijai į bendruomenę, tačiau analizuojant atskirtus teisės akto straipsnius matyti, kad vis dėlto tikslas – užtikrinti vaikui galimybę augti šeimoje, pvz., 18 straipsnio 2 dalyje nurodoma, jog socialinės paslaugos vaikams, kurie yra likę be tėvų globos bei socialinės rizikos vaikams, yra organizuojamos ugdant bei formuojant įgūdžius, kurių vaikui prireiks savrankiškam gyvenimui, užtikrintant tokią aplinką, kurioje vaikas galės augti saugiai ir sveikai, skatinant atkurti ir stiprinant vaiko santykius su biologine šeima, artimaisiais, bendruomene, užtikrinant bendradarbiavimą su ugdymo ir švietimo specialistais / įstaiga derinant pagalbą, teikiamą vaikui ir išnaudojant visas galimybes vaikui augti šeimoje.⁵¹

- Šeimynų įstatymas. Šio įstatymo paskirtis – nustatyti su juridinio asmens – šeimynos steigimo, valdymo, teisių, pareigų bei atsakomybių, lėšų, reorganizavimo, pertvarkos ir likvidavimo klausimais susijusius aspektus.⁵² Siekiant sumažinti institucinės socialinės globos neigiamą poveikį vaikui, globa šeimynoje vertinama kaip puiki alternatyvi priemonė minėtam tikslui pasiekti. R. Ilgūnė – Martinėlienė ir D. Stražinskaitė teigia, jog šeimyną galima laikyti valstybinės institucinės globos alternatyvia forma ir nors šeimyna taip pat yra juridinis asmuo, siekiama, kad joje būtų kuriama šeimos aplinka bei puoselėjami šeimos ryšiai.⁵³ Esminis socialinės globos įstaigos ir šeimynos skirtumas – vaikų skaičius. Šeimynų įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje apibrėžiama, kad šeimynoje gali būti globojama ne daugiau nei 12 vaikų, tačiau šis skaičius gali svyruoti, priklausomai nuo to, ar šeimynoje yra globojami neįgalūs vaikai (skaičius mažesnis), globojami broliai bei seserys (didesnis skaičius).⁵⁴

Atkreiptinas dėmesys, kad teisės aktai nenumato vaikų skaičiaus svyravimo šeimynoje (pvz., kiek daugiau vaikų gali būti šeimynoje, jei globojami broliai ir seserys ir kiek mažiau, jei globojami neįgalūs vaikai), todėl čia susiduriama su rizika, kad šeimai turėjusi būti artima aplinka gali tapti „nedidele institucija“. Šis aspektas dera su darbo paradigma, nes atsiranda galimybė interpretuoti teisės aktą, pvz., jei šeimynoje globojama 10 vaikų, kurie visi turi po vieną brolių / seserį, kuriems nustatoma

⁵⁰ „Socialinių paslaugų įstatymas“, *supra* note, 3

⁵¹ *Ibid.*

⁵² „Lietuvos Respublikos šeimynų įstatymas“, *supra* note, 24.

⁵³ Dalia Stražinskaitė, Rita Ilgūnė – Martinėlienė „Lietuvos šeimynų bendradarbiavimo sritys ir galimybės“, Socialinis ugdymas, 39, 3 (2014): 71.

⁵⁴ „Lietuvos Respublikos šeimynų įstatymas“, *op. cit.*, 52.

globa, tai viso šeimynoje gali augti 20 vaikų? Ir šis skaičius jau stipriai nutolęs nuo numatyto maksimalaus skaičiaus 12, tačiau jei visi 10 vaikų turi ir brolių, ir seserį, tai galutinis vaikų skaičius yra 30, o tai daugiau nei dvigubai viršija maksimalų nustatytą skaičių. Žinoma, yra ir kiti standartai, kurie numato, kiek kvadratinių metrų gyvenamojo ploto turi atitekti vienam vaikui ir kt., tačiau šis teisės aktų neapibrėžtumas, autorės nuomone, gali sudaryti kliūčių institucinei globos įstaigų santvarkai išgyvendinti.

- Socialinės globos normų aprašas nustato tam tikrus principinius socialinės globos teikimo aspektus bei kiekvienai socialinės globos įstaigai privalomus kokybės standartus. Socialinės globos normų aprašą sudaro IV skyriai ir 5 priedai, numatantys socialinės globos kokybės standartus taikomas atskirų paslaugų gavėjų grupių poreikiams tenkinti. Kaip jau buvo minėta, vaikų socialinės globos teikimą reglamentuoja 1 aprašo priedas. Socialinių globos normų aprašo 3 punktas numato socialinės globos normų taikymo principus:

1. Asmens teisių užtikrinimo;
2. Dalyvavimo ir bendradarbiavimo;
3. Pasirinkimo ir socialinės globos tikslingumo;
4. Asmens savarankiškumo ugdymo ir socialinės integracijos;
5. Nediskriminavimo.⁵⁵

Socialinės globos įstaigos veiklos tobulinimo perspektyvoje, vienas iš esminių Socialinės globos normų aprašo reikalavimų yra nurodytas 6 ir 7 punktuose: įstaiga (išskyrus šeimyną) nuolat atlieka atitiktis socialinės globos normoms įsivertinimą, kuriam atlikti naudojamos paslaugų gavėjų, personalo anketinės apklausos, interviu, įstaigos dokumentų analizė ir kt. Taigi, įstaiga periodiškai turi atlikti refleksiją, įvertinti atitiktį normoms ir nusimatyti tobulinamas sritis, kelti uždavinius ir nusimatyti priemones.⁵⁶ Atsižvelgiant į tai, kad teisės aktai labai abstrakčiai apibrėžia įsivertinimo tvarką ir eigą, o išsamios rekomendacinės gairės taip pat nėra parengtos, autorės nuomone, įstaigos įsivertinimas gali tapti tik formalumu veiklos organizavimo procese, nepaisant to, kad veiklos vertinimas gali būti laikomas vienu iš sudedamųjų įstaigos veiklos organizavimo tobulinimo elementų.

- Socialinę globą teikiančių darbuotojų darbo laiko sąnaudų normatyvai (toliau – Darbo laiko sąnaudų normatyvai) nustato, kokio ir kiek minimaliai personalo turėtų būti socialinės globos įstaigoje pagal atskiras paslaugų gavėjų grupes. Darbo laiko sąnaudų normatyvų 8 punkte apibrėžiami normatyvai teikiant ilgalaikės (trumpalaikės) socialinės globos paslaugą vaikams, kurie yra likę be tėvų globos, taip pat socialinės rizikos vaikams, vaikams su negalia, kūdikiams bei nepilnametėms motinoms su vaikais, o 8.1 – 8.8 papunkčiai numato, kiek ir kokių pareigybių įstaigoje privalo būti

⁵⁵ „Socialinės globos normos“, *supra* note, 38.

⁵⁶ *Ibid.*

įdarbintų ir kokių pareigybių paslaugas galima organizuoti sudarant sutartis su juridiniais / fiziniais asmenimis⁵⁷, tačiau skaičiuojant susiduriama su tam tikrais nesklandumais, pvz.:

1 likusiam be tėvų globos vaikui įstaigoje turi būti įdarbinta mažiausiai 0,18 socialinio darbuotojo pareigybės ir 0,3 individualios priežiūros personalo (pvz., socialinio darbuotojo padėjėjo) pareigybės (normatyvų 3 punktą numato, kad vienos pareigybės darbo laikas prilyginamas 40 darbo valandų per savaitę⁵⁸). Tai reiškia, kad, jei įstaigoje gyvena 20 (2 grupės po 10 vaikų, kaip reikalauja Socialinės globos normų aprašo 1 priedo 5.9 papunktis) likusių be tėvų globos vaikų, tai socialinio darbuotojo pareigybės turėtų būti ne mažiau kaip $20 \times 0,18 = 3,6$, o socialinio darbuotojo ne mažiau kaip $20 \times 0,3 = 6$. Pagal normatyvus gauname, kad kiekvienoje grupėje dirba 1,8 socialinio darbuotojo pareigybės ir 3 socialinio darbuotojo padėjėjo pareigybės. Svarbu paminėti, jog remiantis Darbo laiko sąnaudų normatyvais, naktimis dirbti socialinis darbuotojas negali, tačiau Socialinės globos normų aprašas numato, jog vaikams visą parą turi būti teikiama kokybiška socialinė globa, taigi šio pavyzdžio atveju, naktį gali dirbti tik socialinio darbuotojo padėjėjas. Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos darbo kodekso 114 straipsnio nuostatas, kad asmuo, atsižvelgiant į tokias aplinkybes kaip viršvalandžiai, per septynių dienų laikotarpį negali dirbti ilgiau kaip 48 val.⁵⁹, matyti, kad Darbo laiko sąnaudų normatyvuose nustatytas minimalus socialinių darbuotojų padėjėjų pareigybės reikalavimas neišpildo reikalavimo užtikrinti kokybišką globą visą parą. Per savaitę globos įstaiga dirba 168 val.: 3 darbuotojai x 48 valandos = 144 val. trims socialinio darbuotojo padėjėjams; 168 val – 144 val = 24 val., tai reiškia, kad trūksta dar pusės pareigybės kiekvienoje vaikų grupėje. Skirtumas tarp minimalaus normatyvų reikalavimo ir realios situacijos – 1 socialinio darbuotojo padėjėjo pareigybė. Analogiška situacija ir su bendruomeniniais vaikų globos namais, tai reiškia, kad normatyvuose pateikiami reikalavimai gali būti taikomi tik didelėms vaikų globos įstaigoms, arba turi būti keičiami, t.y. pertvarkos procesas trunka jau beveik trejus metus, tačiau teisinė bazė, apibrėžianti darbo laiko sąnaudų normatyvus, dar nėra parengta, o tai gali tapti vienu iš sunkumų organizuojant įstaigos veiklą.

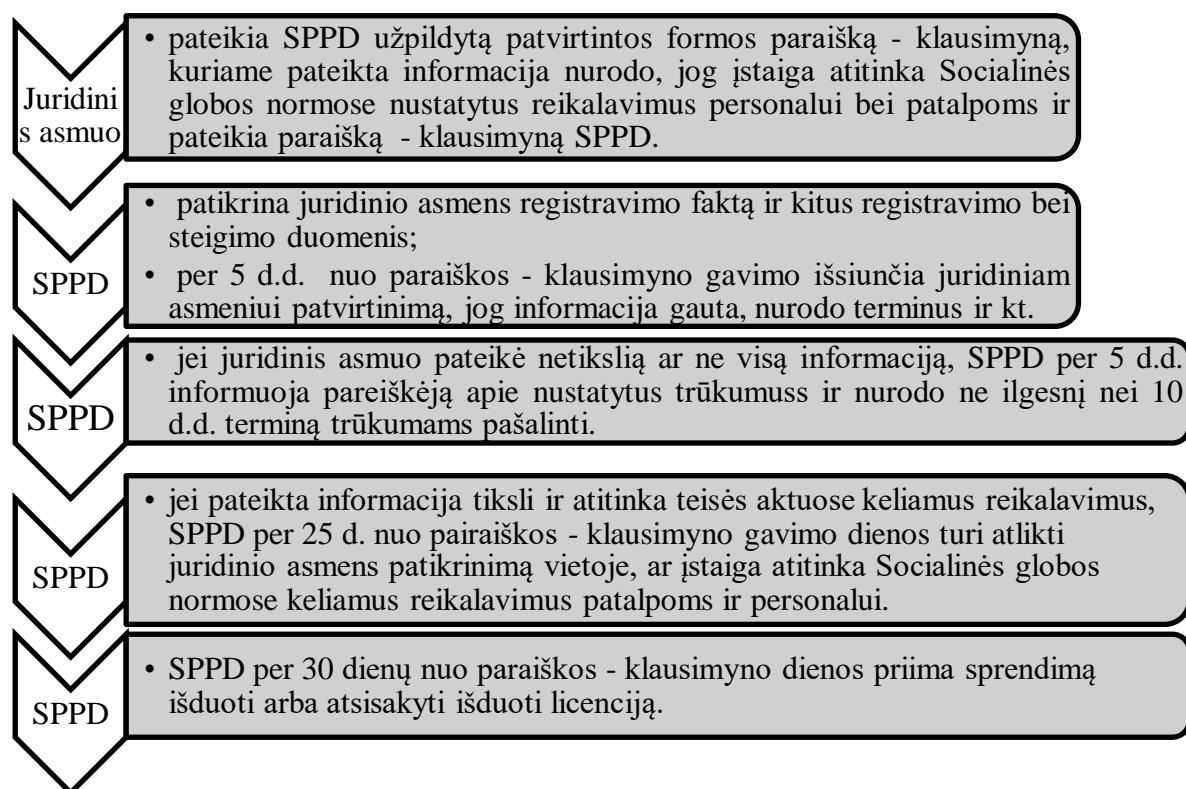
Ne mažiau svarbu paminėti, kad deinstitutionalizacijos kontekste kuriasi bendruomeniniai vaikų globos namai, kurie turi būti artimi namų aplinkai, tačiau ir čia Darbo laiko sąnaudų normatyvai labiau orientuoti į stacionarias, nuo bendruomenės atskirtas įstaigas, pvz., normatyvai numato, kad globos įstaigos (nepaisant to, ar tai yra bendruomeniniai globos namai ar institucija) privalo organizuoti specialiojo pedagogo / neformalaus ugdymo pedagogo / užimtumo specialisto paslaugas intervalu – 1 pareigybė 10 - 25 paslaugų gavėjams, kai tuo tarpu, šiomis paslaugomis, esant poreikiui, vaikas galėtų naudotis bendruomenėje (siekiant plėtoti bendruomenines paslaugas).

⁵⁷ Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. lapkričio 30 d. įsakymas Nr. A1-317 „Dėl socialinę globą teikiančių darbuotojų darbo laiko sąnaudų normatyvų patvirtinimo“, TAR 4202 (2014), <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b78693a0b97111e3ad2eed5a4e1b7108>

⁵⁸ *Ibid.*

⁵⁹ „Lietuvos Respublikos darbo kodeksas“, TAR 2370 (2016), <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/f6d686707e7011e6b969d7ae07280e89/asr>.

- Socialinės globos įstaigų licencijavimo taisyklės (toliau – Licencijavimo taisyklės) nustato licencijų išdavimą juridiniams asmenims, pageidaujantiems teikti socialinę globą įstaigoje, šeimynoje, asmens namuose. Licencijavimo taisyklių 3 punkte nurodoma, jog Socialinių paslaugų priežiūros departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – SPPD) licencijuoja juridinius asmenis bei prižiūri, kaip įstaigos laikosi licencijuojamos veiklos sąlygų. Iš anksčiau minėtų socialinės globos formų, licencija reikalinga vaiko globai institucijoje (globos namai, bendruomeniniai vaikų globos namai bei grupinio gyvenimo namai) ir šeimynoje.⁶⁰ Licencijavimo taisyklių II skyriuje „Licencijų išdavimo tvarka“ numatoma detali procedūra (žr. 5 pav.).

5 pav. Licencijos išdavimo tvarka. Sudaryta pagal Licencijavimo taisykles.⁶¹

Analizuojant 5 paveikslą matyti, kad Licencijavimo taisyklėse numatyti keli licencijavimo etapai, kuriuos reguliuoja SPPD. Jei pateikiama tiksli informacija ir įstaiga atitinka licencijavimo sąlygas, licencijos išdavimo laikotarpis neturėtų trukti ilgiau nei 30 kalendorinių dienų. Licencijavimo taisyklės numatyta ir licencijos galiojimo stabdymo bei panaikinimo tvarka, tačiau plačiau apie žr. 2 skyrių.

⁶⁰ Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014 m. gruodžio 31 d. įsakymas Nr. A1-684 „Dėl socialinės globos įstaigų licencijavimo taisyklių patvirtinimo“, TAR 21299 (2014);

<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/e7dae8a090d311e4bb408baba2bddd3/nUEWzZOPF>

⁶¹ *Ibid.*

Licencijavimo taisyklėse minima, kad licencijuojama įstaiga turi atitikti Socialinės globos normose keliamus reikalavimus, todėl šie teisės aktai licencijavimo ir kituose procesuose yra neatskiriami.

Teigtina, kad teisės aktus galima skirstyti į dvi grupes - teisės aktai, apibrėžiantys vaiko globos (rūpybos) klausimus bei teisės aktai, reguliuojantys socialinės globos įstaigų licencijavimą ir socialinės globos teikimą:

- Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas;
- Jungtinių tautų vaiko teisių konvencija;
- Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas;
- Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija;
- Socialinių paslaugų įstatymas;
- Šeimynų įstatymas;
- Socialinės globos įstaigų licencijavimo taisyklės;
- Socialinės globos normų aprašas ir kt.

Visi aukščiau minėti teisės aktai smulkiai detalizuoja vaikų globą šeimynoje, globos įstaigoje ir šeimoje (kai kurie iš teisės aktų), tačiau dalis dokumentų taip pat turi tam tikrų spragų, kurios gali lemti netinkamą įstaigos veiklos organizavimą, pvz., nei Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse nei Šeimynų įstatyme nėra apibrėžtas konkretus šeimynoje globojamų vaikų skaičius, todėl susiduriama su įvairiomis rizikomis; Darbo laiko sąnaudų normatyvai nėra pritaikyti tinkamai naudotis bendruomeniniams vaikų globos namams ir pan. Tai glaudžiai susiję su darbo problema, nes tiksliai apibrėžti teisės aktai gali palengvinti socialinės globos įstaigų veiklos organizavimo klausimus.

2. SOCIALINĖS GLOBOS VEIKLOS ORGANIZAVIMO ASPEKTAI

2.1. Socialinės globos kokybės standartai ir kontrolė

Kaip jau buvo minėta, vaikų socialinės globos įstaigų ir šeimynų teikiamos socialinės globos kokybę prižiūri ir vertina SPPD. Pagrindinis teisės aktas, kuriuo remiantis atliekamas kokybės vertinimas yra Socialinės globos normų aprašas, nes jame numatyti įstaigoms keliami standartai.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos standartizacijos įstatymo 2 straipsnio 1 dalimi, standartizacija – veikla, kuria siekiama nustatant bendrąsias nuostatas konkrečioje srityje įvesti optimalią tvarką.⁶² N. Bliūdžiuvienė standartą apibūdina kaip dokumentais patvirtinus susitarimus, kurie apibrėžia esminius paslaugų, gaminių, procesų kriterijus. Anot minėtos autorės, standartizacijos veiklą apima standartų parengimą, išleidimą bei taikymą.⁶³

Pažymėtina, jog norint analizuoti kokybės standartus, svarbu išsiaiškinti kokybės sampratą. Anot I. Adomaitytės – Subačienės, socialinių paslaugų kokybės vertinimas skiriasi nuo verslo, kur reikia vertinti tik rezultatą. Socialinių paslaugų kokybės vertinimas turėtų apimti ir procesą kartu darbuotojų požiūriu, sugebėjimu įsijausti į kito asmens situaciją ir gebėjimu užmegzti kontaktą.⁶⁴ Taigi, galima teigti, kad socialinių paslaugų kokybės vertinimas yra kompleksiškas ir šį aspektą bus nagrinėjamas empirinio tyrimo metu. Kokybės apibrėžimą pateikia ne vienas užsienio ir Lietuvos autorius, žr. 1 lentelę.

1 lentelė. Kokybės sampratų visuma. Sudaryta pagal žemiau nurodytus autorius.

Autorius	Kokybės samprata
A. Čereška, V. Pauža ⁶⁵	Kokybė – apima objekto savybių visumą, kuri turi tenkinti tam tikrus nuspėjamus bei nustatytus poreikius.
Ch. Grönroos ⁶⁶	Kokybę galima skirti į: Techninę kokybę – vertinamas paslaugos teikėjo ir kliento sąveikos rezultatas ir tai, ką vartotojas gauna sąveikos metu; Funkcinę kokybę – vertinama kaip yra teikiama paslauga.
A. Banaitis, N. Banaitienė ⁶⁷	Kokybę galima vertinti įvairiais rakursais, kaip atitiktį standartams bei specifikacijoms, taip pat kaip būsimo

⁶² „Lietuvos Respublikos standartizacijos įstatymas“, *Valstybės žinios* 35, 972 (2000).

⁶³ Nijolė Bliūdžiuvienė „Standartizacija: samprata ir rezultatai“, *Knygotyra*, 51 (2008): 207.

⁶⁴ Ieva Adomaitytė – Subačienė „Socialinių paslaugų kokybės standartizavimas Lietuvoje“, *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*, 11 (2015): 55.

⁶⁵ Audrius Čereška, Vytautas Pauža, *Kokybės analizė ir valdymas* (Vilnius: Technika, 2005), 12.

⁶⁶ Christian Gronroos „A Service Quality Model and its Marketing Implications“, *European Journal of Marketing*, 18, 4 (1984): 36-44.

⁶⁷ Andrius Banaitis, Nerija Banaitienė, *Visuotinė kokybės vadyba* (Vilnius: Technika, 2012): 7-8.

	paslaugos / produkto vartotojo poreikių ir lūkesčių numatymą ir tenkinimą, visuomenės reikalavimų tenkinimą ir kt.
M. Kavšek, D. Bogataj ⁶⁸	Socialinės globos kokybė – kai asmeniui teikiama efektyvi ir saugi priežiūra, paslaugos centre yra vartotojas, kuris gali pasikliauti paslaugos teikėju.
S. Žičkienė, S. Dasevskienė ⁶⁹	Kokybės sąvoką apibūdina kaip filosofinę, nes, anot autorių, kokybė yra susijusi su žmogaus noru pasiekti tobulumą. Kokybė – nuolat besikeičiantis reiškinys, kuris turi tam tikras specifikacijas ir normatyvus.

Analizuojant 1 lentelę matyti, kad autoriai skirtingai apibrėžia kokybės sampratą, tačiau daugumoje apibrėžimų vyrauja nuostata, kad kokybei vertinti reikalingi numatyti paslaugos standartai. Tai reiškia, kad tinkamai įvertinti kokybę galima tik numčius paslaugos specifikacijas, kitaip paslaugos vertinimas būtų pernelyg subjektyvus, turint omenyje, kad laukiama vartotojo kokybė gali skirtis.

Remiantis I. Adomaitytės – Subačienės nuomone, akademiniame diskurse socialinių paslaugų kokybė analizuota menkai, daugiausiai šią sritį Lietuvoje nagrinėjo L. Žalimienė. Nepaisant to, kokybė yra neatsiejama socialinių paslaugų teikimo dalis, nes:

1. Socialinių paslaugų vartotojai dažniausiai yra asmenys, kurie neturi galimybių pasirūpinti savimi, arba šios galimybės yra ribotos, todėl būtina sekti socialinių paslaugų teikimą, kad būtų užtikrintos pažeidžiamų asmenų teisės;

2. Dalis valstybės ir savivaldybės biudžeto lėšų yra panaudojamos socialinių paslaugų finansavimui, todėl svarbu, kad šios lėšos būtų panaudotos efektyviai;

3. Svarbu maksimizuoti socialinių paslaugų sektoriaus patrauklumą tam, kad į minėtą sektorių būtų įtraukti kritiškai mąstantys, verslūs ir kūrybingi darbuotojai.⁷⁰

Pirmą kartą socialinės globos standartizavimas Lietuvoje buvo išbandytas dar 2007 m., kai buvo parengtas Socialinės globos normų aprašas, kuris yra nuolat atnaujinamas, tobulinamas bei iki šiol naudojamas kaip pagrindinis socialinės globos įstaigų veiklos standartų sąvadas.

Anot L. Žalimienės, socialinių paslaugų standartizavimas rodo, jog nuo įprato kokybės valdymo yra pereinama prie nuolatinio kokybės gerinimo proceso.⁷¹ Minėtas normų sąvadas yra suskirstytas į atskiras sritis (žr. 2 lentelę).

⁶⁸ Marta Kavšek, David Bagotaj „Towards new quality standards of long-term care in Slovenia“, *Journal of Universal Excellence*, 6, 1 (2017):12.

⁶⁹ Skaidrė Žičkienė, Inga Dasevskienė, „Implementation of Quality Management Systems: Changes in Personnel Management“, *Socialiniai tyrimai*, 3, 17 (2009): 144.

⁷⁰ Ieva Adomaitytė – Subačienė, *supra* note, 64: 55-56.

2 lentelė. Vaikų socialinės globos įstaigų kokybės standartai. Sudaryta pagal Socialinės globos normų aprašo 1 priedą⁷².

Socialinės globos normų aprašo 1 priedo sritis	Kokybės standartai
Paslaugų paskyrimas, planavimas, vaiko apgyvendinimas.	Pirmoje srityje akcentuojama, kad vaiko globa turėtų būti organizuojama planingai: specialistų komanda turi įvertinti vaiko poreikius (2.11 papunktis) ir atsižvelgiant į juos sudaryti individualų socialinės globos planą (toliau – ISGP), kuriame keliami uždaviniai, numatomos priemonės, fiksuojami ir analizuojami pasiekti / nepasiekti rezultatai (3.1, 3.2 papunkčiai). Ne mažiau svarbu paminėti, kad globos įstaiga, įvertinus vaiko poreikius, privalo įvertinti ir savo galimybes organizuoti paslaugas, kurios užtikrintų tuos poreikius ir jei galimybių nėra, apie tai įstaiga privalo informuoti savivaldybę (2.12 papunktis).
Artimos šeimai namų aplinkos sukūrimas.	Antroji sritis nustato globos organizavimo aspektus, kaip: fiziologinius poreikius atitinkantis maitinimas (5.1 papunktis), aprūpinimas pagrindiniais higienos reikmenimis, drabužiais, avalyne ir kt. (5.2 papunktis), saugios, stabilios, artimos šeimai aplinkos sukūrimas (5.6 papunktis) ir kt. Šioje srityje nustatyta, jog vienoje stacionarios įstaigos grupėje gali gyventi ne daugiau kaip 10 vaikų, t.y. šeimynų (grupių) principu (5.9 papunktis), taip pat aptariamas vaikų skaičiaus reikalavimas bendruomeniniuose vaikų globos namuose. Vaikui turi būti sukuriama abipusiu vaiko ir darbuotojo pasitikėjimu, pagarba ir meile grįsta aplinka (6 punktas).
Vaiko poreikių vystymosi užtikrinimas, vaiko įgalinimas.	Šiame skyriuje akcentuojamas vaiko sveikatos priežiūros paslaugų organizavimas (8 punktas), vaikui palankios ugdymosi aplinkos sukūrimas (9 punktas), savarankiškumo įgūdžių ugdymas (10 punktas), vaiko socialinių ryšių su biologiniais tėvais (globėjais, rūpintojais), šeimos nariais, giminaičiais, bendruomenės nariais bei institucijomis užtikrinimas, palaikymas bei stiprinimas.
Vaiko palydėjimas į savarankišką	Ši normų sritis labiau orientuojama į vyresnių vaikų parengimą savarankiškam gyvenimui bendruomenėje. Čia nustatyti savarankiško

⁷¹ Laimutė Žalimienė, *supra* note, 14: 12.

⁷² „Socialinės globos normų aprašas“, *supra* note, 38.

gyvenimą.	gyvenimo įgūdžių ugdymas (banko paslaugos, būsto nuoma, įsigijimas, amato / profesijos pasirinkimas, sveikatos priežiūros paslaugos ir kt.) turi atsispindėti vaiko ISGP. ISGP turi būti numatomi pasiruošimo savarankiškam gyvenimui etapai, suderinti su vaiku (12.2 papunktis). Įstaiga ISGP numatytas priemonės įgyvendina praktikoje (12.3 papunktis). Šioje srityje taip pat numatyta, kad esant poreikiui, įstaiga užtikrina pagalbą ir pasibaigus vaiko globai (rūpybai) (13 punktas).
Aplinka ir būstas	Aplinka šioje srityje apibrėžiama kaip fizinė ir emocinė. Aplinka ir vieta turi būti saugi bei tinkama vaiko poreikiams tenkinti (14 punktas), patalpos turi būti jaukios, patogios bei garantuojančios privatumą (15 punktas), higienos patalpos turi tarnauti vaiko poreikiams bei užtikrinti privatumą (16 punktas).
Personalas	Ši sritis apima: socialinę globą teikiančio personalo skaičių ir struktūrą (17 punktas) (kaip jau buvo minėta, personalo sudėtį ir skaičių numato Darbo laiko sąnaudų normatyvai) ir vaiko poreikių tenkinimą pasitelkus specialistų komandą, kurioje dirba darbuotojai, turintys tinkamas savybes darbui su vaiku (18 punktas). Be kita ko, 18 straipsnio papunkčiai numato, jog įstaigoje gali dirbti tik teisės aktuose numatyta kvalifikaciją turintys asmenys.
Valdymas ir administravimas	Šioje srityje numatyti įstaigos steigimą ir veiklą reglamentuojantys dokumentai, kuriuos privalo turėti socialinės globos įstaiga (19 punktas). 19.5 papunktyje nurodyta, kad SPPD atliekant atitikties socialinės globos normoms vertinimą, įstaiga turi pateikti departamentui visus prašomus įstaigos veiklos dokumentus. Taip pat sritis numato, jog socialinės globos įstaigoje palaikomas bei skatinamas nuolatinis darbuotojų profesinis tobulėjimas ir paslaugų kokybės siekimas (20 punktas). Minėto punkto papunkčiai numato, jog įstaiga nuolat atlieka atitikties socialinės globos normoms įšivertinimą (20.7 papunktis), o atlikus įšivertinimą, rezultatai yra analizuojami ir numatomi įstaigos veiklos tobulinimo prioritetai bei sudaromas konkrečių priemonių planas (20.9 papunktis) ir kt.

Analizuojant 2 lentelę matyti, kad Socialinės globos normų aprašo 1 priedas suskirstytas į septynias sritis, kurių kiekviena numato tam tikrus standartus. Atkreiptinas dėmesys į septintoje srityje „Valdymas ir administravimas“ numatytą reikalavimą nuolat atlikti įstaigos įšivertinimą pagal socialinės globos normas. Adekvatus organizacijos veiklos įvertinimas gali padėti nustatyti esmines

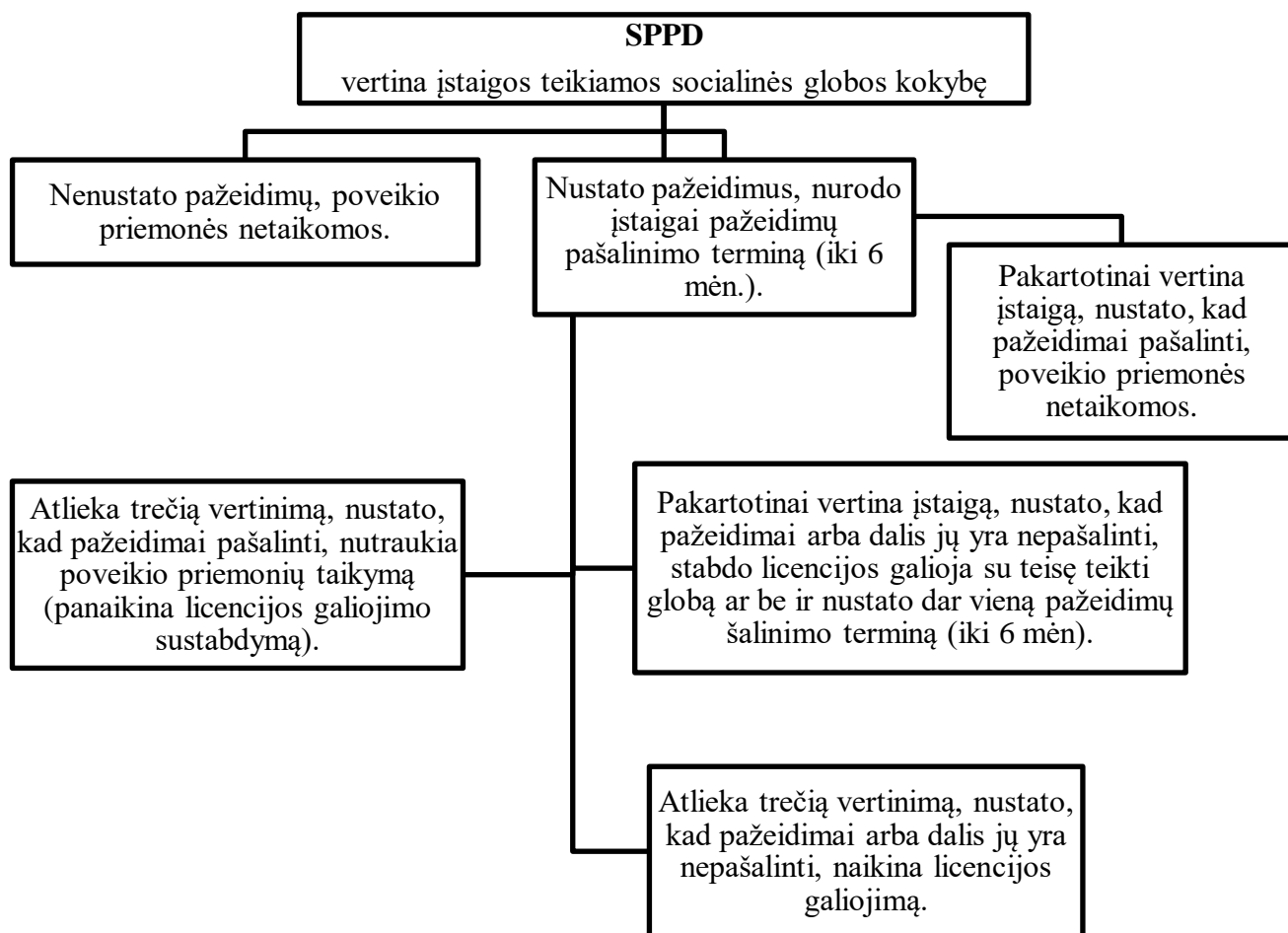
veiklos kryptis, siekiant gerinti paslaugų kokybę. J. E. Lane teigia, jog veiklos krypčių nustatymas padeda pagerinti vadybą.⁷³ Minėtas reikalavimas plačiau bus aptariamas 2.3 šio darbo poskyryje.

Vadovaujantis Socialinių paslaugų įstatymo 13 straipsnio nuostatomis, SPPD funkcijos – teikti metodinę pagalbą, susijusią su socialinės globos normų taikymu, socialinės priežiūros bei bendrųjų socialinių paslaugų kokybės kontrole; formuoti socialinėms paslaugoms bei socialinei priežiūrai keliamų reikalavimų bei socialinės globos normų taikymo praktiką; vertinti socialinės globos kokybę; išduoti licencijas, stabdyti, naikinti jų galiojimus; tikrinti, kaip įstaigos laikosi sąlygų, kurios keliamos licencijuojamoms įstaigoms; kontroliuoti, kaip socialinės paslaugos, kurios yra skiriamos asmeniui (šeimai) bei finansuojamos iš valstybės biudžeto (savivaldybėms skirtų tikslinių dotacijų), yra skiriamos, teikiamos bei kaip atliekamas vertinimas, kurio metu nustatomos asmenų (šeimų) finansinės galimybės mokėti už socialines paslaugas ir kt. Kalbant apie ilgalaikę (trumpalaikę) socialinę globą vaikams teikiančias įstaigas, SPPD vertina šių įstaigų teikiamos socialinės globos kokybę pagal 1 Socialinės globos normų aprašo priedą.

Licencijavimo taisyklių 34 punkte numatyta, kad SPPD ne rečiau kaip kartą per penkerius metus atlieka planinį licencijos turėtojo patikrinimą.⁷⁴ Atkreiptinas dėmesys, kad iki 2015 m., SPPD neturėjo realių poveikio priemonių vertinant socialinės globos įstaigų kokybę ir galėjo tik pareikalauti įstaigų pašalinti nustatytus pažeidimus, tačiau po to, kai visų socialinę globą teikiančių įstaigų teisės aktų nustatyta tvarka buvo pareikalauta iki 2015 m. sausio 1 d. įgyti licencijas, departamentas įgavo realias poveikio priemones – licencijos stabdymas arba naikinimas (žr. 6 pav.).

⁷³ Jan Erik Lane, *Viešasis sektorius* (Vilnius: Margi raštai, 2001): 344.

⁷⁴ „Licencijavimo taisyklės“, *supra* note, 60.

6 pav. Socialinė globos kokybės vertinimo eiga taikant poveikio priemones. Parengta pagal Licencijavimo taisyklės⁷⁵.

Analizuojant 6 paveikslą, matyti, kad nesilaikant licencijuojamos veiklos sąlygų SPPD gali stabdyti arba naikinti licencijos galiojimą, tačiau verta atkreipti dėmesį, kad iki kraštutinės poveikio priemonės (licencijos naikinimo) panaudojimo, gali būti suteikiamas maksimalus vienerių metų laikotarpis, atsižvelgiant į pažeidimo pobūdį.

Pažymėtina, kad nuo 2017 m. sausio 1 d. SPPD įgavo dar vieną poveikio priemonę, kai įsigaliojo esmingi Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso (toliau – LR ANK) pakeitimai. LR ANK 589 straipsnio 52 dalyje numatyta, kad SPPD tiria ir surašo administracinių nusižengimų protokolus už 107 str. (socialinės globos teikimas neturint licencijos arba nesilaikant licencijuojamos veiklos sąlygų), 505 str. (kliudymas pareigūnui atlikti jam pavestas pareigas, jo teisėtų reikalavimų ar nurodymų nevykdymas) ir 507 str. (pareigūno, kuris atlieka viešojo administravimo

⁷⁵ „Licencijavimo taisyklės“, *supra* note, 60.

funkcijas, garbės bei orumo įžeidimas).⁷⁶ Darytina prielaida, kad pastaruoju metu buvo skiriama nemažai dėmesio tam, kad būtų užtikrinamas tinkamas socialinių paslaugų priežiūros mechanizmas.

Apibendrinant, galima teigti, jog kokybė – tai visuma paslaugos savybių, kurios turi atitikti vartotojo poreikius. Tam, kad būtų objektyviai įvertinama paslaugos kokybė, svarbu numatyti paslaugos standartus, kitaip tariant, standartizuoti paslaugą. Lietuvoje socialinės globos standartizacija įvyko 2007 m., parengus Socialinės globos normų aprašą. Manytina, kad tokiu būdu pereinama prie nuolatinio socialinės globos kokybės gerinimo proceso. Socialinės globos kokybės priežiūrą ir kontrolę pagal Socialinių paslaugų įstatymą atlieka SPPD. Minėta viešojo administravimo institucija teikia įstaigoms metodinę pagalbą, atlieka įstaigos teikiamos socialinės globos atitikties socialinės globos normoms vertinimus ir gali taikyti atitinkamas poveikio priemones, jei įstaiga nesilaiko licencijuojamos veiklos sąlygų (stabdyti licencijos galiojimą, naikinti licencijos galiojimą, taikyti pinigines baudas ir kt.).

2.2. Vaikų socialinės globos įstaigų personalo analizė

Personalo vaidmuo organizacijoje yra bene svarbiausias, siekiant užtikrinti paslaugų kokybę. L. Žalimienė teigia, jog kalbant apie kokybiškų socialinių paslaugų vaikams užtikrinimą svarbu akcentuoti žmogiškųjų išteklių svarbą, nes personalas – vienas iš esminių elementų socialinių paslaugų teikimo procese. Formuojant vaikų globos įstaigų personalą svarbu, jo darbuotojai atitiktų šiuos kriterijus:

- Turėtų tinkamą profesinę kvalifikaciją, patirtį bei įgūdžius;
- Turėtų asmenines savybes bei vertybes, tinkančias darbui su vaikais.⁷⁷

Kaip jau buvo minėta, socialinės globos personalo sudėtį ir skaičių globos įstaigose nustato Darbo laiko sąnaudų normatyvai. 8 minėto dokumento punktas apibrėžia personalo sudėtį ir skaičių įvairioms paslaugų gavėjų grupėms, tiek likusiems be tėvų globos vaikams, tiek vaikams su negalia ir kt. (žr. 3 lentelę).

3 lentelė. „Ilgalaikę (trumpalaikę) socialinę globą likusiems be tėvų globos vaikams, socialinės rizikos vaikams, nepilnametėms mamoms su vaikais, kūdikiams, vaikams su negalia teikiančių darbuotojų darbo laiko sąnaudų normatyvai.“ Pagal Darbo laiko sąnaudų normatyvus⁷⁸.

Paslaugų gavėjų grupė	Darbuotojai, teikiantys socialinę globą	Pareigybių intervalas
1 likęs be tėvų	Socialinis darbuotojas / Socialinis pedagogas	0,18–0,3

⁷⁶ „Lietuvos Respublikos Administracinių nusižengimų kodeksas“, TAR 11216 (2015), <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/4ebe66c0262311e5bf92d6af3f6a2e8b>.

⁷⁷ Laimutė Žalimienė, *supra* note, 14: 184-185.

⁷⁸ „Darbo laiko sąnaudų normatyvai“, *supra* note, 57.

globos vaikas / socialinės rizikos vaikas	Individualios priežiūros personalas	0,3–0,48
1 likusi be tėvų globos nepilnametė mama su vaiku	Socialinis darbuotojas / Socialinis pedagogas	0,2–0,38
	Individualios priežiūros personalas	0,35–0,65
1 likęs be tėvų globos kūdikis / kūdikis su negalia	Socialinis darbuotojas / Socialinis pedagogas	0,13–0,20
	Individualios priežiūros personalas/ Slaugytojo padėjėjas	0,48–0,76
1 vaikas su negalia	Socialinis darbuotojas / Socialinis pedagogas	0,15–0,25
	Individualios priežiūros personalas/ Slaugytojo padėjėjas	0,42–0,7
1 vaikas su sunkia negalia	Socialinis darbuotojas / Socialinis pedagogas	0,13–0,2
	Individualios priežiūros personalas/ Slaugytojo padėjėjas	0,5–0,8
1 vaikas, turintis emocijų ir elgesio sutrikimų	Socialinis darbuotojas / Socialinis pedagogas	0,15–0,25
	Individualios priežiūros personalas	0,42–0,7
Visi gavėjai įstaigoje (papildomai)	Vyriausiasis socialinis darbuotojas/ Socialinių paslaugų įstaigos vadovo pavaduotojas socialiniams reikalams **	Iki 30 gavėjų – 0,5–1 pareigybė, daugiau nei 30 gavėjų – 1–2 pareigybės
	Specialusis pedagogas/ Neformaliojo ugdymo pedagogas/ Užimtumo specialistas *	5–15 gavėjų (vaikų su negalia) – 1 pareigybė
		10–25 kiti gavėjai – 1 pareigybė
	Gydytojas (kai globojami kūdikiai su negalia, vaikai su negalia) *	0,5–1 pareigybė
	Logopedas *	15 gavėjų, turinčių kalbos sutrikimų, – 0,5 pareigybės
	Kineziterapeutas/ Masažuotojas/ Ergoterapeutas *	6–18 gavėjų (kūdikių su negalia ar vaikų su negalia) – 1 pareigybė
	Slaugytojas **	4–20 gavėjų (kūdikių su negalia ar vaikų su negalia) – 1 pareigybė
	Psichologas **	0,5–2 pareigybės
	Sielovados darbuotojas *	0,5–1 pareigybė
Dietistas *	0,5–1 pareigybė	

*Specialistų paslaugos gali būti organizuojamos, nebūtina steigti šių pareigybių įstaigoje;

**Specialistų paslaugos gali būti organizuojamos, jei įstaigoje yra mažiau nei 25 paslaugų gavėjai.

Analizuojant 3 lentelės duomenis matyti, jog socialinio darbuotojo ir individualios priežiūros personalo (socialinio darbuotojo padėjėjo, lankomosios priežiūros specialisto, asmeninio asistento), teikiant socialinę globą likusiems be tėvų globos namams, pareigybės intervalas yra didžiausias, todėl svarbu išnagrinėti šių pareigybių funkcijas socialinės globos įstaigoje, tačiau čia susiduriama su problema, jog nėra teisės aktų, apibrėžiančių minėtų specialistų kompetencijas, pareigas bei funkcijas. Minėtas aspektas gali trikdyti įstaigų veiklą, nes nėra aišku, kokios yra konkretaus darbuotojo kompetencijos, pareigos bei funkcijos, todėl sudaromos galimybės darbuotojams skirti darbus, kurie neatitinka jų gebėjimų ar pridėti perteklines funkcijas, dėl kurių mažės pagrindinių funkcijų atlikimo efektyvumas.

Po individualios priežiūros personalo sąvoka taip pat slepiasi mįslingi apibrėžimai, kaip pvz., asmeninis asistentas, kuris, manytina, turėtų būti priskirtas vienam vaikui su negalia tam, kad padėtų vaikui maudantis, valgant, apsirengiant ir atliekant kitus kasdienes veiksmus., t.y. asmeninio asistento paslaugos labiau orientuojamos į vaiką su negalia; lankomosios priežiūros darbuotojas, kuris įprastai orientuotas į socialinių paslaugų teikimą asmens namuose. Viena vertus, teisės aktai palieka teisę įstaigai pasirinkti specialistus, atsižvelgiant į vaiko poreikius, kita vertus, svarstyti, ar tikslinga likusiems be tėvų globos vaikams institucijoje organizuoti asmeninio asistento bei lankomosios priežiūros darbuotojo paslaugas.

N. Fowler (2015) atliko tyrimą, kuriame buvo apklausti vaikų globos namuose dirbantys darbuotojai, kurių darbo patirtis nuo dviejų mėnesių iki 23 metų. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad tiesiogiai su vaiku dirbančių žmonių vaidmuo tampa vis sudėtingesnis ir menkai apibrėžtas, ypač išlaikymo pusiausvyrą tarp „darbuotojų“ ir „tėvų“ vaidmenų klausimu, tad darytina išvada, jog teisės aktuose apibrėžtos darbuotojų funkcijos bei pareigos būtų žingsnis link aiškaus tiesiogiai su vaiku dirbančio darbuotojo vaidmens portreto.⁷⁹

Pažymėtinas dar vienas aspektas, kuris gali trikdyti įstaigas ir jų steigėjus rengiant ir tvirtinant pareigybių sąrašą. Tai pareigybių intervalas, kuris lyg ir nusako darbuotojų skaičiaus amplitudę; gali susidaryti įspūdis, jog numatomas ne tik minimalus, bet ir maksimalus darbuotojų skaičius, tačiau taip neturėtų būti, nes įstaigai turi būti palikta teisė spręsti, koks darbuotojų skaičius įstaigoje yra reikalingas, atsižvelgiant į paslaugų gavėjų poreikius. Autorės nuomone, normatyvai turėtų numatyti tik minimalią ribą, kurios nepaisymas būtų traktuojamas kaip teisės aktų pažeidimas.

Kalbant apie personalą, ne mažiau svarbu akcentuoti, kad darbas socialinės globos įstaigoje reikalauja didelio atsidavimo, motyvacijos, atluizmo bei empatijos, ypač galvojant apie žiniasklaidoje nuolat eskaluojamą informaciją apie nepatrauklų socialinių paslaugų sektoriaus darbo užmokestį. Atsižvelgiant į tai galima papildyti L. Žalimienės aukščiau išdėstytas mintis dar vienu punktu, jog

⁷⁹ Nadine Fowler, „‘We’re like one, big, dysfunctional family’: Struggling to define the role of residential child care workers“, *Scottish Journal of Residential Child Care*, 14, 3 (2015): 28.

formuojant socialinę globą teikiančią personalą, svarbu apsvaistyti ir darbuotojų motyvacinę sistemą įstaigoje, nes net ir tinkamą profesinę kvalifikaciją bei asmenines savybes turintis darbuotojas negalės kokybiškai atlikti jam pavestų užduočių, jei nebus pakankamai motyvuotas, o tai gali išbalansuoti įstaigos veiklą ir paslaugų kokybę.

M. R. Ristic ir kt. pateikia požiūrį, jog didžiausias kiekvienos organizacijos turtas – darbuotojai, todėl jų išlaikymas organizacijoje tampa sudėtingu uždaviniu, verčiančiu vadovus aiškintis, kokios konkrečios priemonės motyvuoja kiekvieną darbuotoją. Autoriai pabrėžia, jog motyvuoti ir patenkinti darbuotojai dirba efektyviau, produktyviau, o organizacijos tikslai pamažu sutapatinami su asmeniniais.⁸⁰ J. Brdulak ir kt. (2017) taip pat atskleidžia panašų požiūrį pažymėdami, kad darbuotojo, kuris dirba draugiškoje aplinkoje motyvacijos lygis bus kur kas aukštesnis, nei darbuotojo, kuris dirba aplinkoje, siekiančioje pakeisti jo įpročius taip sukeldami asmeniui stresą.⁸¹

Apibendrinant galima teigti, jog socialinės globos įstaigos turi formuoti personalą atsižvelgdami į darbuotojų profesinę kvalifikaciją ir asmenines savybes, bet taip pat apgalvoti ir motyvacinę sistemą, kuri skatintų specialistus kuo kokybiškiau atlikti savo darbą. Apžvelgus teisės aktą, nustatantį socialinę globą teikiančio personalo sudėtį ir skaičių, darytina išvada, jog kai kurios dokumento dalys yra tobulintinos tam, kad būtų užtikrintas kuo sklandesnis personalo formavimo procesas, o kartu ir veiklos organizavimas. Taip pat aktualu parengti teisės aktus, kurie numatytų socialinę globą teikiančio personalo kompetencijas, pareigas bei funkcijas, tam, kad būtų išvengta savavališko perteklinių funkcijų nustatymo ir darbų, kurie neatitinka darbuotojų gebėjimų paskyrimo.

2.3. Socialinės globos įstaigų veiklos organizavimo tobulinimo teorinės galimybės

Teigtina, kad socialinės globos įstaigos savo veiklą organizuoja atsižvelgdamos į teisės aktų nuostatas ir reikalavimus. Net pačios Socialinės globos normos padiktuoja, jog įstaigų veikla turi būti valdoma remiantis vadybos funkcijomis, todėl svarbu aptarti visą valdymo procesą, ypač, kai socialinės globos įstaigą galima traktuoti kaip organizaciją. Organizacija – kai du ar daugiau asmenų dirba vienoje struktūroje tam, kad būtų pasiektas tikslas / tikslų visuma.⁸²

H. Fajolis išskyrė penkias pagrindines vadybos funkcijas (cit. pgl. Serafinas, 2011)⁸³:

1. Planavimas;
2. Organizavimas;
3. Vadovavimas;

⁸⁰ Marija Runic Ristic, Marko Selakovic, Tahir Masood Qureshi, „Employee motivation strategies and creation of supportive work environment in societies of post-socialist transformation“, *Polish journal of management studies*, 15, 2 (2017): 205.

⁸¹ Jacob Brdulak, Piotr Senkus, Aneta Senkus, „The Concept of Employee Motivation and Leadership Related Lifestyles“, *Filosofija. Sociologija*, 28, 2 (2017): 116.

⁸² James A.F. Stoner, R. Edward Freeman, Daniel R. Gilbert, *Vadyba* (Kaunas: Poligrafija ir informatika, 2005), 6.

⁸³ Dalius Serafinas, *Kokybės vadybos teorijos praktinis taikymas* (Vilnius: Vilniaus universitetas, 2011), 7-8.

4. Koordinavimas;

5. Kontrolė.

Kai kurie autoriai (Vanagas, Vyšniauskienė, 2012; Tamošiūnas, 2013; Stoner, Freeman, Gilbert, 2005) planavimą, organizavimą, vadovavimą ir kontrolę taip pat apibūdina kaip vadybos funkcijas, tačiau čia koordinavimo sąvokos nebėra.

Planavimą minėti autoriai apibūdina kaip vadybos funkciją, kuri nurodo kada ir ką daryti, planavimas organizacijoje pradedamas sulig tikslų iškėlimu ir priemonių tiems tikslams įgyvendinti numatymu. Anot A. Tamošiūno, planavimo funkcija yra išskirtinė, nes planavimo metu yra „programuojamas kitų funkcijų turinys“.⁸⁴

Organizavimas, kaip vadybos funkcija apima organizacijos veiklos racionalizavimą užtikrinant reikalingus žmogiškuosius, finansinius, informacinius išteklius ir kt., siekiant įgyvendinti planavimo etape numatytus tikslus.⁸⁵

Vadovavimas, minėto autoriaus yra apibūdinamas kaip procesas, kurio metu darbuotojai yra sutelkiami ir motyvuojami bendram darbui, siekiant organizacijos tikslų. Tam svarbu suderinti organizacijos ir organizacijos narių tikslus.⁸⁶

Kontrolė – procesas, kuriuo siekiama užtikrinti atitikimą tarp planuojamos ir realios veiklos, kontrolės mechanizmas leidžia vadovui stebėti, kaip efektyviai vyksta planavimas, organizavimas bei vadovavimas.⁸⁷

Socialinės globos normų apraše bendrai visoms socialinės globos įstaigoms 6 ir 7 punktuose nurodoma, jog siekdama socialinės globos efektyvumo, įstaiga įsivertina savo veiklą ir kaip įstaiga atitinka socialinės globos normose keliamus reikalavimus, atliekant įsivertinimą, apklausiami paslaugų gavėjai, personalas, analizuojami įstaigos dokumentai ir kt.⁸⁸

Socialinės globos normų aprašo 1 priedo, kuris yra orientuotas į ilgalaikę (trumpalaikę) socialinę globą likusiems be tėvų globos vaikams, 20.7 papunktyje išdėstyta, kad socialinės globos kokybė ir nustatytų normų laikymasis užtikrinamas įstaigai nuolat įsivertinant pagal socialinės globos normas, įstaiga turi būti pasirengusi įsivertinimo tvarką / taisykles, klausimynus. 20.8 papunktyje numatyta, jog vaiko tėvams (globėjams, rūpintojams), giminaičiams ar kitiems suinteresuotiems asmenims yra sudaryta galimybė susipažinti su vertinimo, kurį atlieka SPPD išvadamis bei įstaigos įsivertinimo pagal socialinės globos normas išvadamis, supažindinimui įstaigoje yra paskirtas konkretus, už tai atsakingas asmuo. 20.9 papunktis numato, jog įstaiga turi nagrinėti vertinimo

⁸⁴ Andrius Tamošiūnas, *Vadybos funkcijos ir priemonės* (Vilnius: Technika, 2013): 56.

⁸⁵ *Ibid.*

⁸⁶ *Ibid.*

⁸⁷ Ramūnas Vanagas, Lina Vyšniauskienė, *Vadybos pagrindai* (Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidybos centras, 2012), 151.

⁸⁸ „Socialinės globos normų aprašas“, *supra* note, 38.

(įsivertinimo) rezultatus ir vadovaujantis jais nustatyti įstaigos veiklos tobulinimo prioritetus bei sudaryti veiklos gerinimo planą (numatant konkrečias priemones, terminus ir atsakingus asmenis).⁸⁹

I. Adomaitytė – Subačienė į reikalavimą nuolat atlikti įsivertinimą pagal normas pažvelgė kritiškai, teigdama, jog Socialinės globos normų apraše išdėstytas toks reikalavimas, tačiau jame nenurodoma, kaip ateityje vertinimo rezultatus panaudoti nuolatiniam tobulinimuisi. Minėtos autorės teigimu, kokybės kriterijai, apibrėžiamame apraše, yra pritaikomi tik fragmentiškai, nes įstaigos nėra paruoštos šiuos kriterijus taikyti.⁹⁰

Atsižvelgiant į istorinę socialinių paslaugų vystymosi eigą Lietuvoje, galima būtų sutikti su I. Adomaitytės – Subačienės teiginiais, tačiau tai tik dar labiau išryškina socialinės globos įstaigų vadovų būtinybę domėtis efektyvia organizacijos vadyba.

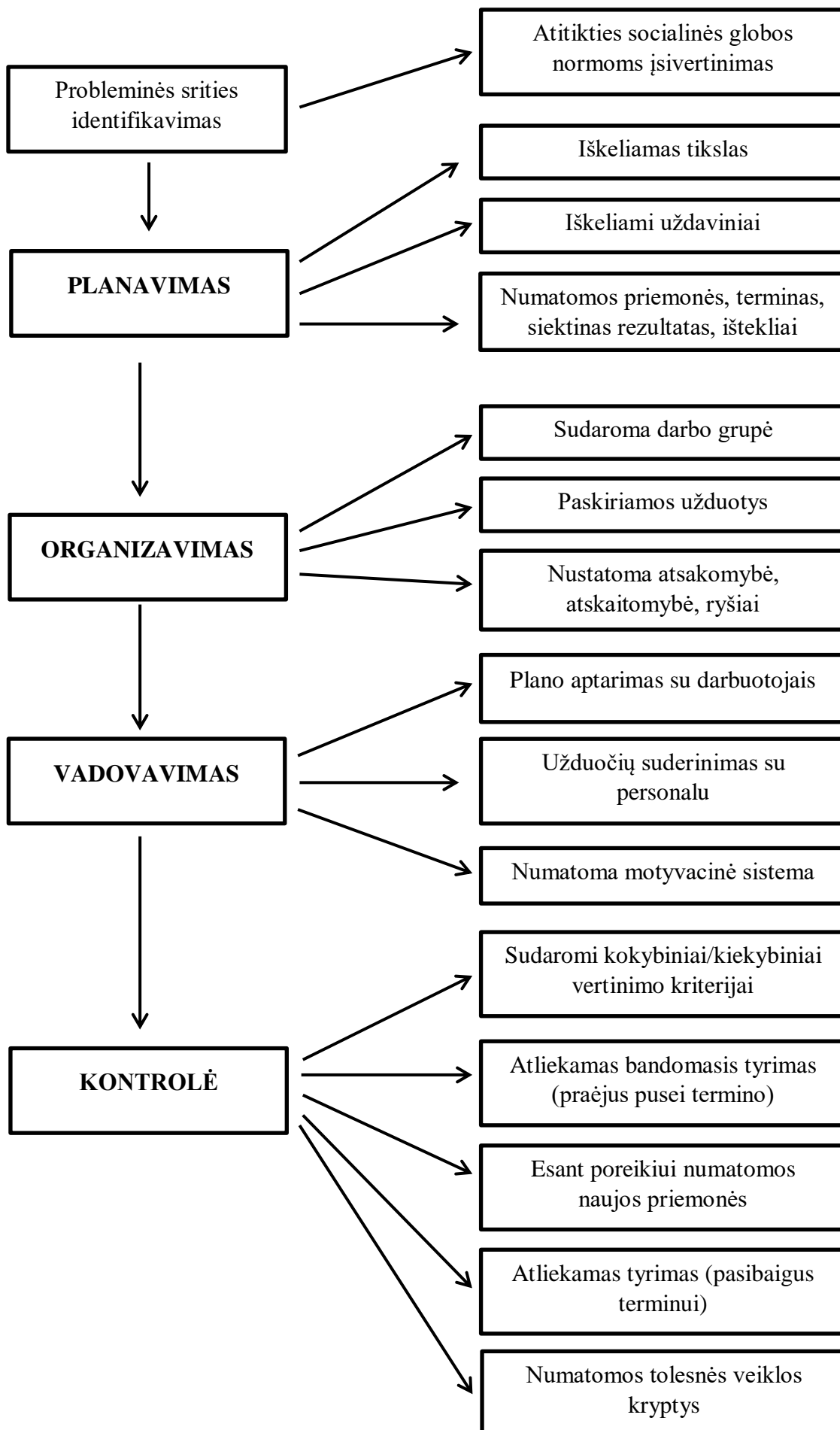
Vadovas privalo bandyti telkti komandą, kuri kartu siektų rezultatų, sudarydamas tam tinkamą aplinką, vadovas motyvuoja darbuotojus siekti aukščiausių rezultatų.⁹¹

Atkreiptinas dėmesys, kad siekiant tobulinti socialinės globos įstaigos veiklą, įstaigos gali vadovautis vadybos doktrinoje vyraujančiomis funkcijomis – planavimu, organizavimu, vadovavimu, kontrole (žr. 7 pav.).

⁸⁹ „Socialinės globos normų aprašas“, *supra* note, 38.

⁹⁰ Ieva Adomaitytė – Subačienė, *supra* note, 64: 58.

⁹¹ James A.F. Stoner, R. Edward Freeman, Daniel R. Gilbert, *supra* note, 83: 11.

7 pav. Socialinės globos įstaigos veiklos organizavimo tobulinimas pagal vadybines funkcijas. Sudaryta darbo autorės.

Analizuojant 7 paveikslą galima remtis pavyzdžiu: socialinės globos įstaigai atlikus kasmetinį atitikties socialinės globos normoms vertinimą (pvz., naudojant anketinę vaikų apklausą) nustatyta, kad įstaiga iš dalies neatitinka Socialinės globos normų aprašo 1 priedo 5.7 papunkčio reikalavimų „Užtikrinta vaiko apsauga nuo smurto, išnaudojimo, diskriminacijos, įžeidinėjimų dėl rasės, religijos, negalios, socialinės padėties, asmeninių savybių, gebėjimų ir kita. Siekiant užtikrinti vaiko saugumą, esant poreikiui, vaikui suteikiama visokeriopa specialistų pagalba (psichologo konsultacijos ir pan.) [...]“⁹². Anketos duomenys parodė, jog vaikai patiria patyčias globos namuose, globos namų veiksmai gali būti tokie:

1. **Planavimas.** Globos namai parengia operatyvinį planą, kuriame iškelia tikslą, pvz., „Minimizuoti patyčių reiškinių globos namuose“. Operatyvinio plano laikotarpis dažniausiai apima metus, jis gali pasižymėti siauresne veiklos apimtimi (lyginant su strateginiu planu) ir detalumu.⁹³ Tikslui pasiekti numato konkrečius uždavinius ir priemones, pvz., uždavinys – parengti personalą tinkamai reaguoti pastebėjus patyčias, priemonė – mokymai personalui patyčių prevencijos tema; uždavinys – užtikrinti greitą ir efektyvią psichologinę pagalbą skriaudžiamam vaikui, priemonė – individualios psichologo konsultacijos. Taip pat numatomi terminai, siektinas rezultatas, ištekliai. *Pažymėtina, kad patyčios yra sudėtingai valdomas reiškinyss, todėl realiame plane keliami uždaviniai ir numatomos priemonės turėtų apimti platesnį spektrą, tačiau šiame darbe pateikiama tik pavyzdinis ir tik vienu konkrečiu tikslu nukreiptas veiklos organizavimo tobulinimo variantas.*

2. **Organizavimas.** Globos namuose sudaroma darbo grupė, atsižvelgiant į tikslą ir uždavinius, pvz., kadangi siekiama šviesti darbuotojus, atsakingu už tai galima skirti personalo specialistą (jei toks įstaigoje yra) bei specialistą, kuris turi specifinių socialinio darbo žinių - vyriausias socialinis darbuotojas. Antrasis uždavinys gali būti įgyvendinamas tik pastebėjus, kas yra „skriaudžiamas vaikas“, o tai gali padaryti tik arčiausiai vaiko globos namuose esantys žmonės, dažniausiai tai socialiniai pedagogai / socialiniai darbuotojai. Paskirstomos užduotys pagal darbo grupėje dalyvaujančių asmenų kompetenciją, nustatoma atsakomybė bei tarpusavio ryšiai (bendradarbiavimas). J.M. Hartgerink ir kt. (2013), bendradarbiavimą ir komandinį darbą tyrinėjo sveikatos priežiūros paslaugų srityje, tačiau mokslininkai teigia, kad tinkamai koordinuojamas komandinis darbas gali daryti teigiamą poveikį siekiant ilgalaikių tikslų⁹⁴.

3. **Vadovavimas.** Pasitelkdamas motyvacinės priemonės vadovas inicijuoja veiklą, pvz., organizuoja darbuotojų susirinkimą ir aptaria numatytą tikslą bei priemones, pasidalinama mintimis ir užduotys suderinamos su darbuotojais. Atsižvelgiant į tai, kad tik motyvuotas darbuotojas gali kokybiškai atlikti pavestas užduotis, vadovavimo stadijoje svarbu, jog darbuotojai organizacijos tikslus

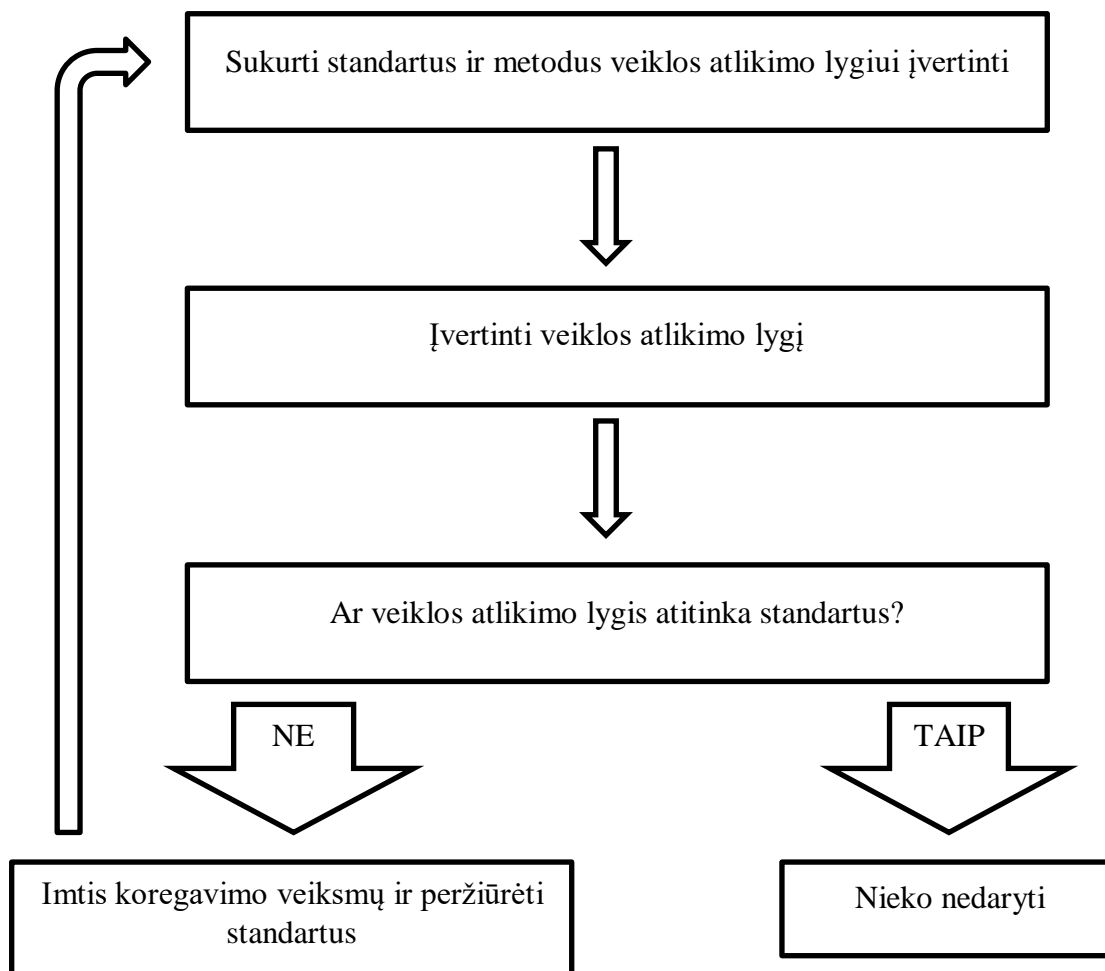
⁹² „Socialinės globos normų aprašas“, *supra* note, 38.

⁹³ Ramūnas Vanagas, Lina Vyšniauskienė, *supra* note, 88: 88.

⁹⁴ Jacqueline Marianne Hartgerink ir kt. „The importance of multidisciplinary teamwork and team climate for relational coordination among teams delivering care to older patient“, *The Authors. Journal of Advanced Nursing*, 70, 4 (2013): 791-792.

priimtų kaip savo, tam įgyvendinti galima nestokoiant pagyrimų darbuotojų, akcentuojant paskatinimą, aiškiai apibrėžiant tikslą, būnant draugišku su pavaldiniais bei akcentuojant darbo efektyvumą.⁹⁵

4. **Kontrolė.** Įstaigos vadovui, siekiančiam tinkamai įgyvendinti kontrolės funkciją, svarbu žinoti esminius kontrolės mechanizmo sukūrimo žingsnius (žr. 7 pav.).

8 pav. Pagrindiniai kontrolės proceso žingsniai. Pagal Stoner, Freeman, Gilbert, 2005.⁹⁶

Remiantis 8 paveiksle pateikta informacija, vadovo iniciatyva sukuriamas kontrolės mechanizmas ir numatomi kokybiniai bei kiekybiniai vertinimo kriterijai, konkrečiu aptariamu atveju kokybinis kriterijus galėtų būti globos namų mikroklimato būklė / psichologinių konsultacijų poreikio svyravimai, kiekybinis – individualių konsultacijų skaičiaus svyravimai ir pan. Įpusėjus plano įgyvendinimui gali būti atliekamas pilotinis tyrimas, kuris atskleistų, ar einama tinkama linkme, jei ne, reikėtų numatyti kitas priemones tikslui pasiekti. Pasibaigus plano įgyvendinimo terminui gali būti atliekamas pakartotinis tyrimas ir įvertinti pasiekti / nepasiekti rezultatai bei numatomos tolimesnės veiklos kryptys.

⁹⁵ Ramūnas Vanagas, Lina Vyšniauskienė, *supra* note, 88: 31.

⁹⁶ James A.F. Stoner, R. Edward Freeman, Daniel R. Gilbert, *supra* note, 83: 551.

Apibendrinant galima teigti, jog tinkamam socialinės globos įstaigų organizavimui reikalinga kokybiška vadyba (ypač, jei įstaigoje dirba daug darbuotojų). Pasitelkus pagrindines vadybos funkcijas, galima socialinės globos atitikties socialinės globos normoms vertinimą (įsivertinimą) paversti ne tik formaliu dokumentu, kurį privalo turėti kiekviena socialinę globą teikianti įstaiga, bet realiai veikiančia veiklos tobulinimo sistema.

3. DARBO METODOLOGIJA. VAIKŲ SOCIALINĖS GLOBOS ĮSTAIGŲ VEIKLOS ORGANIZAVIMO TOBULINIMO EMPIRINIS TYRIMAS.

3.1. Darbo metodai

Dokumentų analizė. Remiantis šiuo metodu bus apžvelgiamas socialinės globos reglamentavimas Lietuvoje, analizuojami teisės aktuose numatyti kokybės standartai ir reikalavimai, socialinės politika Lietuvoje. Dokumentų analizė tyrėjui suteikia galimybę tyrinėti ne tik šiandien vykstančius procesus, bet ir informaciją apie šiuo metu nevykstančius įvykius, kurie galbūt turi įtakos dabartinei situacijai.⁹⁷

Sisteminės analizės metodas. Sisteminės analizės metodas formuoja tyrėjų sisteminį požiūrį į objektą, kurį jis tyrinėja, taip pat padeda į šį objektą pažvelgti platesniame kontekste.⁹⁸

Literatūros analizė. Literatūros analizės metodas padeda surasti informaciją, kuri patvirtina arba ginčija gautus tyrimo rezultatus, rasti naujus mokslinių darbus, leidžia rasti informaciją apie naujus mokslininkų darbus ir kt.⁹⁹

Logografija. Metodas, kuris leidžia vaizdinėmis priemonėmis pateikti aktualią informaciją pateikti vaizdinėmis priemonėmis (schemos, lentelės, grafikas ir pan.).¹⁰⁰

3.1. Tyrimo metodologija

Tyrimui atlikti buvo pasirinktas kokybinis. Anot B. Bitino, kokybinio tyrimo paskirtis – aprašyti objektą. Šiuo tyrimu siekiama gauti informacijos apie mažai tyrinėtą reiškinį. Tyrimo instrumentu kokybiniame tyrime tampa pats tyrėjas, tyrimo duomenys renkami žodžiu ir reiškiama teiginiais arba kategorijomis.¹⁰¹ Kokybinis tyrimas leidžia suvokti individualią informanto patirtį, leidžia apibūdinti situacijos į įvykio tyrimą natūralioje aplinkoje, tam kad būtų geriau suprastas tiriamasis reiškinys ir pateikiamas interpretacinis ir holistinis jo paaiškinimas.¹⁰²

Vaikų socialinės globos įstaigų organizavimo tobulinimas, siekiant paslaugų gavėjams užtikrinti kuo aukštesnę paslaugų kokybę, vadybos ir administravimo aspektu yra menkai tyrinėta tema, todėl atsižvelgiant į minėtus kokybinio tyrimo bruožus, buvo pasirinktas šis tyrimo tipas, kuris leidžia giliau pažvelgti į individualią informantų patirtį ir geriau suprasti tiriamąjį reiškinį.

Pasirinkto metodo pagrindumas

⁹⁷ Rimantas Tidikis, *Socialinių mokslų tyrimų metodologija* (Vilnius: LTU, 2003), 488-489.

⁹⁸ *Ibid.*, 437-438.

⁹⁹ Kęstutis Kardelis, *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai* (Kaunas: Judex leidykla, 2002), 137.

¹⁰⁰ Romas Prakapas, Tomas Butvilas, *Mokslinio tiriamojo darbo logografika studijoms* (Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidybos centras, 2011), 5.

¹⁰¹ Bronislovas Bitinas, *Rinktiniai edukologijos raštai, II tomas* (Vilnius: Lietuvos edukologijos universiteto leidykla, 2013), 109.

¹⁰² Kęstutis Kardelis, op.cit., 100: 103-104.

Kokybiniais duomenis surinkti naudotas pusiau struktūruoto interviu metodas, kai prieš interviu yra sudaromi klausimai su galimybe juos šiek tiek pakeisti ir užduoti papildomus klausimus.¹⁰³ Interviu metodas atskleidžia individualią žmogaus patirtį, leidžia giliau pažvelgti į konkretaus žmogaus pažiūras, nuomonę. Interviu iš kitų duomenų rinkimo metodų skiriasi tuo, jog visa informacija gaunama žodžiu, pokalbio metu, kurį inicijuoja tyrėjas ir pokalbio būdu renka tyrimo duomenis.¹⁰⁴ Remiantis šiuo metodu bus atskleidžiami esminiai vaikų socialinės globos įstaigų veiklos organizavimo aspektai, tobulinimo galimybės.

Interviu metu gautiems duomenims apdoroti pasirinktas pusiau struktūruoto interviu analizės metodas. Analizės duomenys šiame darbe bus tekstas, gautas transkribavus interviu. Darbe bus gilinamasi į vaikų socialinės globos įstaigų veiklos organizavimo tobulinimo aspektus, bus atskleidžiami veiksniai, padėsiantys gerinti socialinės globos kokybę, aptariami socialinės globos sistemos trūkumai ir kt.

Tyrimo teorinis pagrindimas

Teorinėje šio darbo dalyje atlikta socialinės globos veiklos organizavimo analizė, apimanti teisės aktus, reglamentuojančius socialinės globos teikimą, socialinę politiką bei kontrolės mechanizmą. Darytina prielaida, jog socialinės globos kokybei pastaraisiais metais skiriama nemažai dėmesio, tačiau vis dar randama spragų, kurios galimai trikdo efektyvų socialinės globos įstaigų veiklos organizavimą, todėl svarbu šią problemą nagrinėti empiriškai.

Tyrimo objektas:

Likusių be tėvų globos vaikų socialinės globos įstaigų veikla.

Tyrimo tikslas:

Ištirti likusių be tėvų globos vaikų socialinės globos įstaigų veiklos organizavimo tobulinimo aspektus.

Tyrimo uždaviniai:

1. Atskleisti ekspertų vertinimą apie socialinės politikos bei teisės aktų įtaką organizuojant socialinės globos įstaigos veiklą;
2. Išsiaiškinti ekspertų požiūrį į socialinės globos įstaigos personalo svarbą bendrai įstaigos veiklai;
3. Pateikti ekspertų pasiūlymus dėl likusių be tėvų globos vaikų socialinės globos įstaigų veiklos organizavimo tobulinimo.

Interviu klausimai sudaryti remiantis moksline literatūra ir apima kelis blokus:

1. Socialinės politikos ir teisės aktų įtaka įstaigos veiklos organizavimui;
2. Kokybės standartų ir kontrolės įtaka likusių be tėvų globos įstaigų veiklos organizavimui;

¹⁰³ Bronislovas Bitininas, op. cit. 102: 443

¹⁰⁴ Kęstutis Kardelis, *supra* note, 100: 98-99.

3. Personalo reikšmė įstaigos veikloje;

4. Likusių be tėvų globos vaikų socialinės globos įstaigų veiklos organizavimo tobulinimo aspektai.

Tyrimo imtis

Esminis kokybinio tyrimo imties aspektas – stebėjimo objektai, kurie tyrimo tikslų atžvilgiu yra pakankamai informatyvūs, todėl tokia imtis yra formuojama paties tyrėjo požiūriu. Tyrimo imtis buvo sudaryta naudojant ekspertų imties metodą. Anot B. Bitino tokią imtį sudaro asmenys, kurie gali išreikšti kompetentingą nuomonę, teiginius apie tiriamą objektą.

Tyrimo metu buvo apklausti Socialinių paslaugų priežiūros departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos darbuotojai, žr. 4 lentelę.

4 lentelė. Bendra tyrime dalyvavusių informantų charakteristika

Nr.	Informantas	Pareigybė	Darbo stažas institucijoje
1	I1	Skyriaus vedėjas	19 m.
2	I2	Skyriaus vedėjo pavaduotojas	9 m.
3	I3	Vyriausias specialistas	11 m.
4	I4	Vyriausias specialistas	6 m.
5	I5	Vyriausias specialistas	1 m.
6	I6	Vyriausias specialistas	1 m.

Tyrimo organizavimas

Kokybinis tyrimas buvo vykdomas penkiais etapais, kiekvienas iš jų smulkiau aprašyti pateiktoje lentelėje (žr. 5 lentelę).

5 lentelė. Tyrimo organizavimo etapai

I etapas – literatūros ir dokumentų analizė ir interpretacija.	Mokslinės literatūros analizė. Norminių dokumentų ir teisės aktų, reglamentuojančių likusių be tėvų globos vaikų socialinės globos įstaigų veiklą analizė.
II etapas – pusiau struktūruoto interviu	Klausimai parengti remiantis mokslinė

klausimų parengimas.	literatūra, autorių rekomendacijomis, kaip sudaryti interviu klausimus (McGinn, Borden, 2006, Kardelis, 2007 ir kt.). Sudaryti keturi klausimų blokai.
III etapas – informantų atranka.	Informantų atranka. Informantai buvo atrinkti remiantis ekspertų imties metodu.
IV etapas – kokybinio tyrimo interviu atlikimas.	Kokybinio tyrimo duomenys buvo renkami 2017 m. lapkričio mėnesį. Buvo užduodami 9 pagrindiniai klausimai, su informantais buvo susitarta dėl laiko, interviu trukmė apie 30-40min.
V etapas – tyrimo duomenų analizė ir interpretacija.	Atliekama pusiau struktūrizuoto interviu analizė.

Interviu valdymas: renkant tyrimo duomenis interviu metodu reikalingi išlavinti tyrėjo bendravimo įgūdžiai. Kadangi tyrėjas gali turėti įtakos informanto atsakymams, svarbu išlaikyti neutralią poziciją. Tyrimo vykdytojas turi laikytis tam tikrų taisyklių: informuoti apie save ir apie tyrimo tikslą; teikti klausimus; išklausti ir pasižymėti atsakymus; laikytis bendravimo taisyklių.¹⁰⁵ Remiantis šiomis taisyklėmis, svarbu iš anksto numatyti interviu eigą, tam, kad būtų sukurtas pasitikėjimo ryšys ir įvyktų kokybiškas informacijos perdavimas tyrėjui, todėl interviu buvo iš anksto ruošiamasi studijuojant literatūrą ne tik apie paties tyrimo ir interviu vykdymą, bet ir apie bendravimo taisykles (Kučinskienė, Tumosaitė, Salome ir kt.). Remiantis B. Bitino pateiktomis interviu vykdymo rekomendacijomis, buvo atsižvelgta į informantų asmenines savybes, kurios gali turėti įtakos atsakymams. Interviu metu buvo fiksuojama ne tik verbalinė informacija, bet taip pat ir kūno kalba, mimika, gestai.

Informacijos fiksavimas: tyrimo duomenims fiksuoti buvo naudojamas diktofonas (informantams sutikus), o įrašius atsakymus jie buvo transkribuojami.

Tyrimo etika: atliekant tyrimą svarbu, kad būtų išlaikyta pusiausvyra tarp tyrėjo noro gauti kuo daugiau objektyvios informacijos ir informanto asmens saugos. Vykdam tyrimą bus laikomasi etikos principų: gautas viešojo administravimo institucijos vadovo Aivydo Keršulio sutikimas dėl vykdomo tyrimo, informantų laisvanoriškumo principas ir galimybė bet kada nutraukti interviu; iš anksto bus informuota, jog bus naudojamas diktofonas, gautas informanto sutikimas; nurodytas tyrimo

¹⁰⁵ Bronislovas Bitinas, *supra* note, 101: 276-277.

tikslas, interviu eiga, trukmė, taip pat kam ir kaip bus panaudojami gauti duomenys; užtikrintas informanto konfidencialumas.

Duomenų analizė ir interpretacija: tyrimo metu gauta žodinė informacija buvo transkribuojama, o šio proceso rezultatas – tekstas.

3.3. Ekspertų interviu rezultatų pristatymas

Atliekant kokybinio tyrimo duomenų analizę buvo išskirtos 5 kategorijos ir 19 subkategorijų. Svarbu paminėti, jog pasisakymų skaičius ne visada atitinka visą tyrime dalyvavusių ekspertų pasisakymų skaičių (n=6), nes kai kurie informantai atskleidė kelias nuomones. Plačiau tyrimo duomenys apžvelgiami lentelėse (žr. 6-10 lenteles).

Ekspertų buvo paklausta, kaip, jų nuomone, dabartinės socialinės politikos kryptis, t.y., socialinės globos įstaigų pertvarka veikia įstaigų veiklos organizavimą (žr. 6 lentelę).

6 lentelė. Kategorija „Deinstitucionalizacijos įtaka įstaigų veiklos organizavimui“

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Iliustruojantys teiginiai
Deinstitucionalizacijos įtaka įstaigų veiklos organizavimui	Padidėję įstaigų kaštai	3	„tai, manau, labiausiai įstaigas paveiks materialiai“ (ekspertas I5); „kaštai be abejo brangs <...> kuo mažesnė įstaiga, paslaugos tampa brangesnės, santykinai vienam vaikui personalo daugės“ (ekspertas I1); „kaštų finansine prasme tai turėtų šiek tiek būti didesni kaštai“ (ekspertas I4).
	Personalo darbo organizavimas	4	„bus sunkiau organizuoti ir kontroliuoti <...> pvz., vienas vyriausias socialinis darbuotojas turės aplankyti daugiau darbo vietų“ (ekspertas I5); „keičiasi personalo darbo patys organizavimo principai“ (ekspertas I1); „vienas dalykas yra organizuoti institucijoje, kai visi yra išskirstyti po skirtingus aukštus <...> kitas dalykas, kai yra visi tie namai išmėtyti po visą

		miestą ir tada vadybine prasme, organizacine, yra didžiausias iššūkis“ (ekspertas I2); „kuriant bendruomeninius vaikų globos namus personalo daugiau reikia“ (ekspertas I3).
Bendros nuostatos	4	„manau, kad tai yra sėkmingas perėjimas nuo institucinės globos link bendruomeninės, kada vaikai gyvens bendruomenėje“ (ekspertas I2); „manau, kad veikia teigiamai“ (ekspertas I3); „ilgalaikėj perspektyvoj rezultatai turėtų būti teigiami“ (ekspertas I5); „veikia teigiamai, įstaigų veiklos organizavimą <...> judame teisinga linkme, bet per lėtai“ (ekspertas I4).

Analizuojant tyrimo duomenis, kategorija „Deinstitucionalizacijos įtaka įstaigų veiklos organizavimui“ (žr. 4 lentelę), matyti, kad ekspertai išskiria tris socialinės globos pertvarkos įstaigos veiklos organizavimo įtakos veiksnius. Subkategorijoje „Padidėję įstaigų kaštai“ apie tai, kad įstaigas pertvarkos procesas paveiks materialiai, pasisakę ekspertai (n=3) akcentavo, jog viena didelė institucija persiorganizuos į kelias mažesnes, todėl didės administraciniai kaštai, natūraliai turės augti personalo skaičius. Padidėjusius kaštus siejama ir su naujų patalpų, kurios reikalingos steigiant bendruomeninius vaikų globos namus, paieška ir įsigijimu (n=1): „įstaiga turi keistis per patalpas, tai ta prasme, ieškot naujų patalpų, tai keičiasi visas ūkio administravimas“.

Ekspertai beveik vieningai atsakė (n=4), jog esminis dalykas, kurį neabejotinai palies deinstitucionalizacijos procesas – tai įstaigos personalas. Bus svarbu užtikrinti ne tik tinkama personalo valdymą, bet ir didinti jo skaičių. Atsižvelgiant į tai, kad nebeliks didelės institucijos, kur viskas organizuojama vienoje fizinėje aplinkoje, svarbu užtikrinti didesnę darbuotojų, vykdančių įstaigoje vadybines funkcijas ir organizuojančių įstaigos veiklą skaičių. Institucija persitvarkys į mažesnes įstaigas, todėl gali būti sunku tinkamai organizuoti darbą: „vienas vyriausias socialinis darbuotojas turės aplankyti daugiau darbo vietų. Gali būti, kad ir jam gali būti toks krūvis būti per

didelis“, „kai yra visi tie namai išmėtyti po visą miestą ir tada vadybine prasme, organizacine, yra didžiausias iššūkis“ ir kt.

Subkategorijoje „Bendros nuostatos“ matyti, jog informantų (n=4) nuomone, deinstitutionalizacijos procesas teigiamai veikia įstaigos veiklos organizavimą: „manau, kad tai yra sėkmingas perėjimas“, „ilgalaikėj perspektyvoj rezultatai turėtų būti teigiami“ ir kt., tačiau dauguma ekspertų taip pat įvardino, kad šiuo metu yra juntamas socialinės globos įstaigų pasipriešinimas, kuris gali stabdyti tvaraus perėjimo nuo institucinės socialinės globos prie bendruomenėje teikiamų paslaugų procesą: „atsiranda įstaigos, kurios natūraliai net priešinasi tam“ (I4), „tam tikras toks sukilimas, kaip ir prieš bet kokią pertvarką, kad jie prieštarauja“ (I2).

Pažymėtina, kad dalis ekspertų deinstitutionalizacijos procesą vertina kaip vangų, lėtą, o kai kurie (n=2) tai sieja su tam tikromis įstaigos vadovo nuostatomis: „tai čia turbūt įstaigų vadovų klausimas, nes jie organizuoja pagrindinę veiklą, kiek jie sutinka su juo ir kiek bando po to dar apeiti tam tikrus dalykus“ (I4), „vadovo, valdžios, galbūt nenoras prarasti ir priimti naujų reikalavimų, kaip įstaiga turi persiformuoti, kokie specialistai turi dirbti, kokia turi įvykti kaita įstaigos viduje“ (I6).

Ekspertų buvo paprašyta įvertinti dabartinių teisės aktų, susijusių su socialinės globos organizavimu, tikslumą ir apibrėžtumą, taip pat paklausta, kaip, jų nuomone, šie teisės aktai veikia įstaigos veiklos organizavimą ir, ar tai įstaigoms sukelia tam tikrus sunkumus. Ne mažiau svarbus klausimas buvo apie paslaugų kokybės standartizaciją, kuri taip pat įteisinta Lietuvoje galiojančiuose teisės aktuose, kaip tai veikia įstaigų veiklos organizavimą (žr. 7 lentelę).

7 lentelė. Kategorija „Teisės aktų įtaka įstaigų veiklos organizavimui“

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Iliustruojantys teiginiai
Teisės aktų įtaka įstaigų veiklos organizavimui	Teisės aktų nuostatų neapibrėžtumas	5	<p>„netikslumų, kuriuos reiktų keisti, teisės aktuose tikrai yra ir įstaigos turbūt su jais susiduria tiesiogiai“ (ekspertas I1);</p> <p>„dauguma teisės aktų turėtų būti tobulinami“ (ekspertas I5);</p> <p>„nėra griežtai apibrėžiančios, kaip ta norma turėtų būti įgyvendinama <...> paliekama tam tikrai interpretacija“ (ekspertas I2);</p> <p>„tam tikri teisės aktuose dalykai nėra</p>

		įstaigoms pakankamai aiškiai apibrėžti“ (ekspertas I4); „įstatymai visada yra taisytini, visada jie gali būti papildomi“ (ekspertas I6).
Personalo funkcijų neapibrėžtumas	3	„niekur šiai dienai nėra apibrėžtų socialinio darbuotojo ir socialinio darbuotojo padėjėjų funkcijų ir gebėjimų <...> jie gali pridėti tiek socialinio darbuotojo padėjėjams, tiek socialiniams darbuotojams kažkokių funkcijų, kur gal jiems neįeina“ (ekspertas I5); „problema su funkcijų apibrėžtumu, nes nėra apibrėžta, kokias funkcijas ir kokius gebėjimus turi turėti socialinio darbuotojo padėjėjas <...> iš praktikos matome, kad socialinio darbuotojo padėjėjams yra priskiriama tokių kaip ir valytojo funkcijų“ (ekspertas I2); „ne visų darbuotojų funkcijos yra apibrėžtos <...> socialiniai darbuotojai vykdo funkcijas na, kurios jiems neturėtų būti priskirtos vykdyti“ (ekspertas I4).
Darbo laiko sąnaudų normatyvų nepritaikomumas	4	„jie kol kas, šiai dienai, nėra pritaikyti mažoms įstaigoms“ (ekspertas I5); „bendruomeniniams vaikų globos namams <...> skaičiuojant pagal dabartinius normatyvus, tai tų darbuotojų neužtektų, kad jie dirbtų visą parą“(ekspertas I2); „Labiau pritaikyta didelei institucijai“

		(ekspertas I3); „kas susiję su darbuotojais, būtent, kas apibrėžia jų struktūra, skaičių, tai jie dokumentai nėra labai tikslūs ir apibrėžti“ (ekspertas I4).
Paslaugos standartizavimas	5	„standartizacijos procesas verčia visas įstaigas pasitempti, pasiekti tą kažkokį bendrą lygį“ (ekspertas I1); „socialinės globos normos vis tiek apibrėžia kažkokias gaires įstaigoms, kuriomis jos vadovaujasi ir ta prasme taip joms yra lengviau“ (ekspertas I5); „standartizavimas yra būtinas tam, kad nebūtų skirtingų įstaigų <...> skirtingos kompetencijos specialistų interpretavimas, kokia turi būti paslauga“ (ekspertas I6); „reikalavimai visiems vienodi yra ir nebelieka kažkokių interpretacijų“ (ekspertas I3); „įstaigoms, kurioms svarbu turėti kažkokias gaires, tai įstaigoms pačios globos normos yra labai tinkamas dalykas“ (ekspertas I4).

Analizuojant kategorijos „Teisės aktų įtaka įstaigų veiklos organizavimui“ subkategoriją (žr. 7 lentelę) „Teisės aktų nuostatų neapibrėžtumas“ matyti, kad ekspertai beveik vienbalsiai (n=5) sutaria, jog teisės aktuose vyrauja tam tikri neatitikimai ir neapibrėžtumai, kurie gali trukdyti ne tik SPPD patikrinti įstaigų teikiamos socialinės globos kokybę, bet taip pat ir įstaigas, bandant įgyvendinti tam tikrus teisės aktų reikalavimus.

Subkategorijoje „Personalo funkcijų neapibrėžtumas“ ekspertai (n=3) išreiškė pozicijas dėl tiesiogiai su vaiku dirbančių specialistų (socialinių darbuotojų ir socialinių darbuotojų padėjėjų)

funkcijų ir gebėjimų apibrėžtumu: „problema su funkcijų apibrėžtumu, nes nėra apibrėžta, kokias funkcijas ir kokius gebėjimus turi turėti socialinio darbuotojo padėjėjas“, „niekur šiai dienai nėra apibrėžtų socialinio darbuotojo ir socialinio darbuotojo padėjėjų funkcijų ir gebėjimų“, „ne visų darbuotojų funkcijos yra apibrėžtos“, ekspertų nuomone, šis teisės aktų netobulumo aspektas gali sudaryti įstaigoms galimybę „apeiti“ teisės aktus ir piknaudžiauti pridėdant perteklines funkcijas šiems specialistams: „įstaigoms gali sudaryti tokias palankias sąlygas galbūt net kažkiek piknaudžiauti ir jie gali pridėti tiek socialinio darbuotojo padėjėjams, tiek socialiniams darbuotojams kažkokių funkcijų, kur nu gal jiems neįeina“ (I5), „įstaigos tada susikuria savo taisyklės, apibrėžia darbuotojų veiklos funkcijas. Iš tikrųjų tai truko įvertinti <...>“ (I4).

Dauguma informantų (n=4) ypatingą dėmesį skyrė Darbo laiko sąnaudų normatyvams, kalbėdami apie teisės aktų apibrėžtumą ir tikslumą (žr. 7 lentelės subkategoriją „Darbo laiko sąnaudų normatyvų nepritaikomumas“). Ekspertų nuomone, tai yra viena problematiškiausių teisės aktų, kuris turėtų būti prioritetine tvarka keičiamas: „pagrindiniu problematiškiau teisės aktu galima būtų įvardinti darbo laiko sąnaudų normatyvus“ (I2), „keistas yra socialinę globą teikiančių darbuotojų darbo laiko sąnaudų normatyvai, nes kas tinka institucijoje dirbantiems darbuotojams, tai bendruomeniniams šiek tiek kitaip turėtų būti“ (I3), „tai iš tikrųjų šis dokumentas labiausiai turėtų būti peržiūrimas“ (I4). Ekspertai nurodo, kad įstaigos dažnai susiduria su sunkumais, apsprendžiant darbuotojų skaičių, vadovaujantis minėtu teisės aktu: „tikrųjų jos netgi klaidina įstaigas, nes iš praktikos, jos skambina ir klausia, ar gali turėti trakime daugiau darbuotojų negu, kad numatyta“ (I4), „darbo laiko sąnaudų normatyvuose yra įtaigas dažnai klaidinantis intervalas <...> įstaigos dažnai tai suvokia kaip nustatytą maksimumą“ (I4), taip pat dauguma informantų buvo linkę akcentuoti, kad skaičiuojant pagal dabar galiojančios reikalavimus, socialinė globa nebūtų užtikrinama visa parą.

Į klausimą, kaip socialinės globos standartizacija veikia įstaigos veiklos organizavimą, ekspertai buvo linkę pasirinkti teigiamą poziciją (n=5). Anot jų, standartai, nustatyti Socialinės globos normų apraše padeda įstaigoms suvokti, kaip socialinės globos paslauga turi atrodyti ir leidžia vadovautis šiomis gairėmis organizuojant veiklą: „vertinu teigiamai, nes kad galėtum kažką kurti, turi įsivaizduoti, kaip tai turi atrodyti“ (I4), „nepalieka galimybės interpretuoti pagal savo suvokimą <...> tiesiog tai yra standartai, kuriuos ir vertiname, ir priimame, ir vydkome visi vienodai“ (I6), „tai jįsai veikia naudingai, nes jeigu turi įstaiga licenciją, tai ji atitinka tam tikrus minimalius standartus“ (I1).

Kai kurie ekspertai pažymėjo, kad socialinės globos standartai padeda ne tik įstaiga organizuoti savo veiklą, bet taip pat ir prižiūrinčiai institucijai įvertinti socialinės globos kokybę: „jos yra daugiau skirtos mums įvertinti socialinės globos kokybę“ (I1), „ir vertinančiai institucijai, specialistams, kurie vertina įstaigą, irgi nepalieka galimybės interpretuoti“ (I6).

Interviu metu kiekvienam ekspertui buvo užduodami klausimai apie tai, į ką socialinės globos įstaigos turėtų atsižvelgti, formuojant įstaigos personalą (žr. 8 lentelę).

8 lentelė. Kategorija „Esminiai įstaigos personalo formavimo faktoriai“

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Iliustruojantys teiginiai
Esminiai įstaigos personalo formavimo faktoriai	Asmeninės savybės	5	<p>„asmeninės savybės“ (ekspertas I3);</p> <p>„asmeninės žmogaus savybės <...> kaip jis sugeba bendrauti su vaikais, prie jų priėti, užmegzti ryšį“ (ekspertas I5)</p> <p>„ypač svarbu ir žmogaus asmeninės savybės, apskritai, ar jis gali su vaikais dirbti“ (ekspertas I1)</p> <p>„vidinė motyvacija, kad rastų tą ryšį su vaikais“ (ekspertas I4);</p> <p>„gebėjimas iš viso dirbti su vaikais ir spręsti problemas“ (ekspertas I2).</p>
	Išsilavinimas ir kvalifikacija	6	<p>„socialinių darbuotojų išsilavinimas, kuris yra privalomas aišku“ (ekspertas I3)</p> <p>„svarbu, kad darbuotojai turėtų tinkamą išsilavinimą, svarbu yra tai, kad jie tobulintų savo kvalifikaciją“ (ekspertas I4);</p> <p>„formuojant personalą žiūrėti, kad atitiktų jų kvalifikacija“ (ekspertas I1);</p> <p>„darbuotojo kvalifikacija, išsilavinimas“ (ekspertas I5);</p> <p>„tai išsilavinimas, kompetencija be abejo“ (ekspertas I2);</p> <p>„kvalifikacija, nuolatinis kvalifikacijos tobulinimas“ (ekspertas I6).</p>

Paslaugų gavėjų poreikiai	4	<p>„tai principas, turbūt yra žiūrėjimas į klientų poreikius“ (ekspertas I1);</p> <p>„turėtų personalo ne tik tai kiek reikalauja tam tikri teisės aktai, bet atsižvelgiant į pačią specifiką, teikiamą globą, turinį“ (ekspertas I4);</p> <p>„kiek įmanoma būtų atsižvelgiama į kiekvieno vaiko individualius poreikius“ (ekspertas I3);</p> <p>„viskas turi būti sprendžiama individualiai ir atsižvelgiant į vaiko poreikius“ (ekspertas I2).</p>
---------------------------	---	--

Analizuojant kategoriją „Esminiai įstaigos personalo formavimo faktoriai“ (žr. 8 lentelę) matyti, kad ekspertai vieningai išskiria tris aspektus – asmenines darbuotojo savybes, darbuotojo išsilavinimą ir kvalifikaciją bei paslaugų gavėjų poreikius.

Beveik visi informantai (n=5) nurodė, kad vienas esminių aspektų renkantis darbuotoją yra asmeninės jo savybės (subkategorija „Asmeninės savybės“), tai sudaro galimybę formuoti išvada, kad darbą su vaikais ekspertai laiko specifiniu ir reikalaujančiu išskirtinių asmens, dirbančio su vaikais, savybių: „atranka negali apsiriboti vien kvalifikacijos klausimais, tai čia be abejo į asmens, darbuotojo savybes turi būti žiūrima“ (I1).

100 % ekspertų (n=6) laikosi nuostatos, jog vykdant darbuotojų atranką ir formuojant personalą vienas iš kriterijų privalo būti darbuotojo išsilavinimas: „socialiniams darbuotojams yra imperatyvi nuostata, yra aišku, kad jis turi turėti aukštąjį socialinio darbo išsilavinimą“ (I2), išsilavinimas, kvalifikacija tinkama (I1).

Subkategorijoje „Paslaugų gavėjų poreikiai“ išryškėja ekspertų požiūris į tai, kad darbuotojai atrenkami ir jų skaičius įstaigoje turėtų būti nustatomas remiantis ne tik galiojančiais Darbo laiko sąnaudų normatyvų minimaliais reikalavimais, bet taip pat ir atsižvelgiant į paslaugų gavėjų poreikius: „laikosi tam tikrų normatyvinių labiau dalykų ir išsiskaičiuoja personalą neatsižvelgiant į turimus, auginamus vaikus, jų ligas, charakterio bruožus ir poreikius“ (I4), „mes visą laik sakom nesiremkit minimaliais, jūs turit žiūrėti savo poreikius“ (I1), „jeigu turim kažkokią ypatingesnę situaciją, pavyzdžiui, jei įstaigoje yra rizikos vaikai, tai turėtų būti <...> didesnis darbuotojų skaičius“ (I2).

Tyrimo metu ekspertų nebuvo klausama apie personalo formavimo sunkumus atsižvelgiant į vietą, kurioje yra įstaiga, tačiau dalis jų (n=3), kalbėdami apie personalo formavimą, buvo linkę išskirti sunkumus, kylančius kaimiškoje vietovėje ir tuos sunkumus sieja su socialinių darbuotojų darbo apmokėjimu Lietuvoje: „kaimo vietovėse arba ne didmiesčiuose yra labai sunku darbuotoją su tinkamu išsilavinimu susirasti, jie turi važinėti iš miestų į tokias vietas atokesnės ir yra nepadengiamos kuro išlaidos, atsiranda atlyginimo klausimas“ (I4), „įstaigas turbūt riboja pinigai ir jie bando visi laviruoti ant tos minimalios ribos <...> ypač kaimo vietovėse <...> ir trūksta socialinių darbuotojų <...> tai čia bendro lygio turbūt bėda, ir atlyginimų“ (I1), „įstaigos gali susidurti su įvairiausiais sunkumais, pradedant tarkim personalo kaimiškoj teritorijoj privalomo skaičiaus“ (I6).

Ekspertų buvo prašoma įvertinti, kaip personalas veikia bendrą įstaigos veiklą, jų atsakymai plačiau analizuojami 9 lentelėje.

9 lentelė. Kategorija „Personalo reikšmė įstaigos veikloje“

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Iliustruojantys teiginiai
Personalo reikšmė bendrai įstaigos veiklai	Standartų įgyvendinimas	6	<p>„turi būti darbuotojų kompetencija <...> gali būti, kad kolektyvas nesugebės tų standartų įdiegti, nes jis nesupras, kaip tai padaryti“ (ekspertas I1);</p> <p>„nuo personalo kompetencijos priklausys, kaip bus įgyvendinami nacionaliniu lygmeniu nustatyti standartai“ (ekspertas I5);</p> <p>„jie turėtų teikti pasiūlymus vadovybei, kaip gerinti kažkokią veiklą, nes jie yra arčiausiai to“ (ekspertas I4);</p> <p>„specialistas yra nemotyvuotas ir jau perdegęs ir jeigu specialistų yra per mažas skaičius, tada jis nebeatliks taip profesionaliai darbo, nesilaikys tų standartų“ (ekspertas I6);</p> <p>„jei nėra komanda stipri <...> tuomet šitoj vietoj smarkiai nukenčia vaikai ir</p>

		<p>paslaugos kokybė“ (ekspertas I2);</p> <p>„kompetentingi darbuotojai geba sukurti tokią aplinką <...> ir apskritai įgyvendinami tie teisės aktų reikalavimai tinkamai“ (ekspertas I3).</p>
Paslaugų gavėjų poreikių užtikrinimas	4	<p>„visas vaiko gyvenimas, pasiekimai, viskas yra personalo rankose, personalo profesionalume ir gebėjimuose“ (ekspertas I2);</p> <p>„profesionaliai dirbantys specialistai, tai jie niekada neužsimerks prieš vaiko problemą ir ją sieks spręsti iki galo, tai reiškia dės visas įmanomas pastangas“ (ekspertas I6);</p> <p>„pagrindinės jų funkcijos bendrauti su paslaugų gavėjais ir ugdymo, ir saviraiškos paslaugas teikia vaikams“ (ekspertas I3);</p> <p>„personalo įtaka <...> pagrindinis dalykas, kas įtakoja <...> paslaugos gavėjų interesų užtikrinimą“ (I1).</p>
Tinkamos aplinkos sudarymas	4	<p>„aplinka ji be abejo yra svarbu, kuriant tam tikrą jaukumą ir atmosferą, bet tai ta prasme 10-20%, o visa kita yra be abejo personalas“ (ekspertas I2);</p> <p>„pats svarbiausias dalykas yra personalas: gali būti sąlygos blogesnės, bet atmosfera gali būti visai nebloga įstaigoje“ (ekspertas I1);</p> <p>„pačios įstaigos aplinką nėra ten labai graži ar sutvarkyta, bet yra labai geras jaučiamas mikroklimatas, ryšys tarp</p>

			vaikų ir darbuotojų“ (ekspertas I5); „kompetentingi darbuotojai geba sukurti tokią aplinką, kurioj vaikai jaučiasi saugūs“ (I3).
--	--	--	---

Analizuojant kategoriją „Personalo reikšmė bendrai įstaigos veiklai“ yra išskiriamos trys subkategorijos. Svarbu paminėti tai, kad visi ekspertai (n=6) ypatingai akcentavo personalo vaidmenį įstaigų veiklos organizavime: „ypatingai veikia“ (I6), „personalo įtaka aš galvoju turbūt apskritai pagrindinis dalykas“ (I1), „turbūt svarbiausias dalykas“ (I2), „personalas, į jį turėtų būti skiriamas labai didelis dėmesys, nes tai yra tikrai branduolio viena iš pagrindinių dalių, kas įtakoja bendrą įstaigos ir globos kokybę, ir veiklą, ir įvaizdį“ (I4) ir kt.

Subkategorijoje „Standartų įgyvendinimas“ ekspertai vienbalsiai (n=6) akcentavo, kad valstybėje nustatytų socialinės globos standartų įgyvendinimas didžiaja dalimi priklauso nuo personalo, kadangi jie yra tiesiogiai su vaiku dirbantys asmenys ir gali geriausiai įvertinti įstaigos nuokrypius nuo normos. „Tai turi būti darbuotojų kompetencija, neužtenka turėti vien tik susirinkus darbuotojus, gerų norų ir viskas, kad tuos standartus pasiekti“ (I1) iš tokio ir panašių teiginių galima daryti prielaidą, jog darbuotojai yra įstaigos grandis, įgyvendinanti standartus (ypač atsižvelgiant į tai, kad dauguma Socialinės globos normose keliamų reikalavimų yra adresuoti personalui ir jų darbui su vaikais), todėl formuojant personalą ne mažiau svarbu atsižvelgti ir į darbuotojų požiūrį, kompetenciją bendrąja prasme bei gebėjimą siekti aukščiausių standartų.

Subkategorijoje „Paslaugų gavėjų poreikių užtikrinimas“ ekspertai (n=4) išskiria personalo vaidmenį kaip esminį užtikrinant paslaugų gavėjų, šiuo atveju vaikų, poreikius, tai pagrindžia subkategoriją iliustruojantys teiginiai.

Kai kurie ekspertai (n=4) pateikia nuomonę, jog personalas yra įstaigos grandis, kuri užtikrina vaikams tinkamą aplinką, nurodydami, kad vaiko ir darbuotojo ryšys, emocinė aplinka, atmosfera bei mikroklimatas, kuriuos sukuria darbuotojas, visais atvejais nustelbia fizinę aplinką, t.y., net jei fizinė aplinka neatitinka visų Socialinės globos normų apraše keliamų standartų, vaikų globos įstaigoje gyvenančių vaikų gyvenimo sąlygas vis tiek galima vertinti labiau teigiamai, nei neigiamai: „pačios įstaigos aplinką nėra ten labai graži ar sutvarkyta, bet yra labai geras jaučiamas mikroklimatas, ryšys tarp vaikų ir darbuotojų“ (I5), „gali sakyti, kad sąlygos tikrai yra geros gyvenimo, nes ten kažkur kažkokie būtiniai dalykai, fizinė aplinka turi trūkumų“ (I1) ir kt. Atkreiptinas dėmesys, kad tai taip pat demonstruoja ekspertų, t.y., asmenų vertinančių įstaigų teikiamos socialinės globos kokybę, lankstų požiūrį į fizinės ir emocinės aplinkos dermę.

Svarbu paminėti, jog informantams nebuvo užduodami tiesioginiai klausimai apie vadovo įtaką veiklos organizavimui, tačiau dalis ekspertų interviu metu buvo linkę aptarti išskirtinę vadovo įtaką: „vis dėlto pastebim, kad jei yra stiprus vadovas tai ir komanda atitinkama yra suburiama“ (I2), „jeigu vadovas sugeba motyvuoti nuolat, padėti <...> organizuoti supervizijas, atvejo analizes, darbuotojas niekada nepaliekamas vienas spręsti problemos, tai tokią komandą turint tikrai yra įmanoma eiti į priekį“ (I6).

Norint atskleisti likusių be tėvų globos įstaigų veiklos organizavimo tobulinimo galimybes, ekspertams buvo užduodami klausimai apie jų vykdomą įstaigų kontrolę, kontrolės procesą, įvertinti kontrolės bei SPPD teikiamos metodinės pagalbos efektyvumą, taip pat pateikti savo siūlymus įstaigoms tobulinant veiklos organizavimą. Be kita ko, ne mažiau svarbus aspektas įstaigos veiklos organizavimui – vidinė kontrolė, todėl ekspertams buvo užduodamas klausimas, ar teisės aktai numato globos įstaigų tobulinimo galimybes. Apdorojus informaciją, gautą ekspertams atsakius į minėtus klausimus, buvo parengta kategorija „Veiklos organizavimo tobulinimo praktinės galimybės“ (žr. 10 lentelę).

10 lentelė. Kategorija „Veiklos organizavimo tobulinimo praktinės galimybės“

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Iliustruojantys teiginiai
Veiklos organizavimo tobulinimo praktinės galimybės	Įstaigos savikontrolė	6	<p>„nusistatę savo įstaigos silpnąsias puses, jie privalo tai įtraukti į įstaigos metinius planus ir aptarti, kaip tas silpnąsias puses išgyvendinti <...> kad jų veikla būtų tobulesnė“ (ekspertas I5);</p> <p>„yra savęs vertinimo procesas <...> tai reikalinga“ (ekspertas I1);</p> <p>„įsivertinimas nubrėžia gaires, kokių klausimų dar reikia tobulėti <...> įsivertinimas yra vienas iš būtinų aspektų vykdant veiklą“ (ekspertas I6);</p> <p>„geras savęs įsivertinimas visada yra numeris vienas siekti kažkokio tobulumo veikloje“ (ekspertas I4);</p> <p>„įstaigos neįsivertindamos tinkamai</p>

		<p><...> nuskriaudžia save, nuskriaudžia paslaugų gavėjus – vaikus ir tada nėra efektyviai planuojamas tobulinimasis <...> tai padeda nusistatyti tolimesnes darbo kryptis“ (ekspertas I2);</p> <p>„įsivertinę jie irgi nusimato veiklos tobulinimo planus <...> įsitraukia tas sritis, kur mato, kur reikalinga ar pastiprinti, ar keisti“ (ekspertas I3).</p>
Išorinė kontrolė	6	<p>„manau, kad padeda <...> kai įstaiga žino apie galiojančias sankcijas, ji yra priversta vienaip ar kitaip spręsti savo problemas“ (ekspertas I2)</p> <p>„kontrolė vis tiek gerina įstaigos veiklos kokybę, globos kokybę“ (ekspertas I4);</p> <p>„kontrolė padeda, nes jos pamato iš išorės vertinimą“ (ekspertas I3)</p> <p>„kontrolės, manyčiau turi efektą, nes matome, kad po kelių patikrinimų <...> nuvyksti į įstaigą ir tu net pajauti <...>, kad yra pokyčiai“ (ekspertas I6)</p> <p>„poveikį padarė ta priežiūros sistemą ir daro toliau, ir ji efektyvi gana“ (ekspertas I1);</p> <p>„įstaigos nori, nenori, jos taisyti ir privalo taisyti, kadangi taikomos tos poveikio priemonės“ (ekspertas I5).</p>
Metodinė pagalba	5	<p>„kiek beskatintume, tai iš tikrųjų metodinės pagalbos, konsultacijų tikrai kreipiasi ne kiekviena įstaiga, nors tai ir galėtų padėti joms tobulinti veiklą“</p>

		<p>(ekspertas I4);</p> <p>„būtų gerai, kad įstaigos daugiau norėtų konsultuotis“ (ekspertas I5);</p> <p>„nėra įprasta įsaigoms kreiptis <...> to trūksta labai ir tas mažina efektyvumą metodinės pagalbos“ (ekspertas I1);</p> <p>„ieškome, kaip mes galime padėti įstaigai ir tada suteikiama visa įmanoma pagalba ir rekomendacijos“ (ekspertas I6);</p> <p>„būtent vertinimo metu, trūkumų šalinimo metu konsultavimasis nėra dažnas“ (ekspertas I2).</p>
Darbuotojų švietimas	3	<p>„kompetencija ir švietimas darbuotojų“ (ekspertas I1);</p> <p>„suteikti galimybę nemokamai, kuo daugiau nemokamai specialistams kelti kvalifikaciją“ (ekspertas I6);</p> <p>„jeigu tai investuojama į darbuotojus, jų profesionalumą, jų požiūrį, jų kryptingumą darbui su vaikais tai tie kaštai ir finansai, jie turi atperkamąją galią“ (ekspertas I4).</p>
Tinkamos komandos subūrimas	3	<p>„surinkta stipri komanda būtų visos įstaigos ašis“ (ekspertas I5);</p> <p>„daugiau darbuotojų, kurie <...> vienytų, dalintų praktiką, įgyvendintų vadybines funkcijas“ (ekspertas I2);</p> <p>„kelti aukštus reikalavimus tiek vadovams, tiek specialistams“</p>

		(ekspertas I6).
Pertvarkos organizavimas	2	„organizuoti pertvarkos procesą įstaigose greičiau“ (ekspertas I3). „kuo greičiau persiorganizuoti“ (ekspertas I6).

Analizuojant 10 lentelę matyti, kad ekspertai vieningai (n=6) sutiko dėl dviejų aspektų, kurie tikrai teigiamai veikia įstaigos veiklą – tai išorinė ir vidinė kontrolė.

Ekspertai (n=6) subkategorijoje „Įstaigos savikontrolė“ pažymėjo, kad Socialinės globos normų aprašas numato, jog įstaigos kasmet turi atlikti įsivertinimą pagal socialinės globos normas. Kalbėdami apie tai ekspertai pažymėjo, kad dažnu atveju įstaigos įsivertinimą atlieka tik formaliai: „į tą savęs įsivertinimą žiūri ganėtina ne rimtai, nežiūri į save kritiškai“ (I2), „įstaigos ydingai šį aspektą supranta ir atlieka tai labai formaliai“ (I4), „šiai dienai daugelis institucijų vykdomas įsivertinimas yra kaip vienas privalomo dokumento užpildymas“ (I6) ir kt., tačiau pabrėžia įsivertinimo svarbą (žr. 10 lentelę, subkategoriją „Įstaigos savikontrolė“ „Iliustruojantys teiginiai“ ir akcentuoja, kad įsivertindamos įstaigos galėtų numatyti tobulintinas sritis ir privalėtų jas įsitraukti į savo veiklos planą, taip siekiant tas sritis tobulinti. Svarbu paminėti, kad buvo išreikšta nuomonė (n=1), jog savikontrolės mechanizmas ateityje galėtų tapti alternatyva išorinei kontrolei: „po kažkiek tai metų ir mūsų priežiūros mažiau reikės, kai tie savikontrolės mechanizmai ant tiek efektyvūs bus, kad jau galės įstaigos pačios prisižiūrėti“ (I1).

Pažymėtina, kad nors ekspertų tiesiogiai nebuvo klausama apie vadovo įtaką įsivertinimo procesui, informantai (n=2) nurodė, kad vadovo požiūris lemia tai, kiek socialinės globos įstaigoje bus efektyvus savikontrolės mechanizmas: „vadovas suinteresuotas bus tą kontrolės mechanizmą vesti ir pats užtikrintas bus tą paslaugų kokybę užtikrinti“ (I1), „vadovų šio klausimo nesureikšminimas, nepriėmimas, kad įsivertinimas yra vienas iš būtinų aspektų vykdant veiklą“ (I6).

Ekspertai, kalbėdami, apie jų vykdomą socialinės globos įstaigų priežiūrą, buvo linkę išskirti taikomų poveikio priemonių veiksmingumą ir kontrolės poreikį: „kontrolės principo reikia, nes įstaigos, jeigu šiek tiek primažini standartus, šiek tiek primažini kontrolę, tikrinimus, tai jie ir pradeda ieškoti visokių landų“ (I1), „kai įstaiga žino apie galiojančias sankcijas, jinai yra priversta vienaip ar kitaip spręsti savo problemas“ (I1), „niekas nenori prarasti licencijos, todėl tvarkosi“ (I5) ir kt. Analizuojant šiuos ir panašius teiginius galima daryti prielaidą, kad likusių be tėvų globos vaikų socialinės globos įstaigose stokojama sąmoningumo ir siekia tam tikrų standartų daugiau tam, kad įstaigai nebūtų pritaikoma poveikio priemonė (licencijos stabdymas, naikinimas).

Subkategorijoje „Išorinė kontrolė“ matyti, kad išorinės kontrolės efektyvumą ekspertai (n=6) vertina teigiamai, tai iliustruoja ir kiti interviu metu išreikšti teiginiai: „aš galvoju, kad tai yra tikrai efektyvu ir jeigu žiūrėtume 20 m. atgal, kokios buvo įstaigos ir kokios yra dabar, tai aš manau, kad be kontrolės mechanizmo, jos tikrai nebūtų buvę tokios kaip yra dabar“ (I1), „kontrolė yra būtina kiekvienai įstaigai, ir pačiai tobuliausiai ji yra būtina, nes padeda pažvelgti iš išorės, ko jau pats nebematai užsisukęs savo veikloje“ (I6) ir kt.

Subkategorijoje „Metodinė pagalba“ informantai (n=5) išreiškė, jog trūksta įstaigų bendradarbiavimo sprendžiant tam tikras problemas, t.y., menkai konsultuojasi su prižiūrinčia institucija, kuri, vadovaujantis Socialinių paslaugų įstatymų, teikia metodines rekomendacijas ir konsultacijas. Ekspertų nuomone, tai padėtų įstaigoms tobulinti veiklą, ypač pažeidimų šalinimo laikotarpiu: „mes klausiam, kodėl jūs nesikonsultavot, nu čia ne taip padaryta, gal kažkaip kitaip reikėjo, tai va čia ta problema yra“ (I1), „susigriebia paskutiniu tiktu metu, ir paskui, kai pritaikomos poveikio priemonės, tada jau tas noras konsultotis atsiranda labiau“ (I5), „jos dažnai įvardina, kad joms yra nesmagu, nejauku ir prisibijo kreiptis pagalbos <...> tai be abejo, tas požiūris ydingas stabdo bendradarbiavimo procesą“ (I4) ir kt.

Dalis ekspertų (n=3) akcentavo darbuotojų švietimą ir mokymą kaip vieną iš įstaigos veiklos tobulinimo aspektų. Atsižvelgiant į tai, kad kategorijoje „Personalo reikšmė bendrai įstaigos veiklai“ (žr. 9 lentelę) ekspertai nurodė, jog personalas stipriai prisideda prie standartų įgyvendinimo įstaigoje, galima sutikti, jog darbuotojų švietimas, žinių ir įgūdžių gilinimas galėtų būti svarbus veiksnys tobulinant įstaigos veiklos organizavimą. Tokia pati dalis (n=3) ekspertų išsakė nuomonę apie tai, kad tinkamos komandos subūrimas taip pat galėtų būti viena iš įstaigos veiklos organizavimo tobulinimo kryptių. Kai kurie ekspertai (n=2) rekomendavo įstaigoms kuo greičiau vykdyti pertvarkos procesą institucijoje.

Tyrimo išvados

Apibendrinant tyrimo dalyvavusių ekspertų pasisakymus, galima teigti, kad dabartinė socialinės politikos kryptis, t.y., išibėgėjęs deinstitutionalizacijos procesas ilgalaikėje perspektyvoje turėtų teigiamai paveikti likusių be tėvų globos vaikų socialinės globos įstaigų veiklą, tačiau šiame etape dideliu iššūkiu įstaigoms tampa darbo organizavimas: gali prireikti daugiau personalo, didinti vadybines funkcijas socialinės globos įstaigoje atliekančio personalo skaičių (pvz., vyriausiojo socialinio darbuotojo, socialinio darbo padalinio vadovo ir pan.). Ne mažiau svarbi ir padidėjusių finansinių kaštų sritis, tai siejama su tuo, kad įstaigos iš vieno didelio pastato, kur galėjo gyventi daug vaikų, turi persikelti į mažesnius, bendruomeninius vaikų globos namus, kuriuose gyvena 6-8 vaikai, taigi naujų patalpų paieška, jų remontas ir kt., turi stiprų poveikį įstaigoms finansine prasme.

Teigtina, kad teisinė bazė, susijusi su likusių be tėvų globos vaikų socialinės globos įstaigos veiklos organizavimu, yra tobulintina. Teisės aktų nuostatos nespėja vyti šią šiuolaikinę situaciją ir

stipriai atsilieka nuo socialinės globos politikos proceso, o tai gali turėti neigiamą įtaką įstaigos veiklos organizavimui. Tarp problematiškiausių teisės aktų galima būtų skirti Darbo laiko sąnaudų normatyvus, kuriuos ekspertai siūlo nedelsiant keisti. Atsižvelgiant į tai, kad įstaigos dažniau remiasi Darbo laiko sąnaudų normatyvais apskaičiuodamos savo personalo skaičių, nei individualiais vaiko poreikiais, jos susiduria su klaidinančiu minimalaus darbuotojų skaičiaus apsprendimu, t.y., skaičiuojant pagal dabartinį teisės aktą, gautas skaičius neužtikrina personalo darbo visą parą mažose įstaigose (pvz., bendruomeniniuose vaikų globos namuose). Taip pat įstaigas klaidina intervalas, dėl šios priežasties SPPD sulaukia klausimų, ar įstaiga gali turėti daugiau personalo, nei apibrėžta intervale. Ne mažiau svarbu apibrėžti tiesiogiai su vaiku dirbančių specialistų funkcijas (pvz., socialinio darbuotojo, socialinio darbuotojo padėjėjo), nes tai, jog teisės aktai nenumato, kokias funkcijas ir kokius gebėjimus turi atitikti šie darbuotojai, sudaro įstaigai galimybę specialistui pridėti perteklinių, su jo darbu nesusijusių funkcijų.

Teisinę bazę, susijusią su paslaugos standartizavimu, galima laikyti teigiamai veikiančiu įstaigas aspektu, nes aiškiai apibrėžti reikalavimai padeda įstaigoms kryptingai organizuoti savo darbą ir siekti tam tikros kokybės kartelės. Socialinės globos standartizaciją galima laikyti kaip minimalius reikalavimus, kuriuos privalo atitikti kiekviena socialinę globą teikianti įstaiga.

Svarbu paminėti, jog esminiais aspektais, į kuriuos vaikų globos įstaigoms privalo atsižvelgti formuojant įstaigos personalą – darbuotojo asmeninės savybės, kvalifikacija ir išsilavinimas, paslaugų gavėjų poreikiai. Socialinio darbuotojo kvalifikacija ir išsilavinimas imperatyviai teisės aktuose apibrėžtas reikalavimas, todėl nesilaikydami šio reikalavimo, įstaigų vadovai bei steigėjai pažeistų teisės aktuose keliamus reikalavimus. Vis dėlto, svarbu akcentuoti darbuotojo asmenines savybes, t.y., ar jis yra tinkamas darbui su vaiku, kaip jis geba prie vaiko prieiti, sukurti ryšį, kokios jo nuostatos tam tikrais klausimais ir kt. Taip pat svarbu atsižvelgti į paslaugų gavėjų poreikius: kokie įstaigoje gyvena vaikai, koks jų charakteris, su kokiais sunkumais jie susiduria, ar turi specialiųjų ugdymosi poreikių, elgesio ir emocijų sutrikimų ir kt.

Aukščiau paminėti principai, kuriais vadovaujantis turėtų būti formuojamas vaikų globos namų personalas, tačiau darytina prielaida, kad šie principai praktikoje ne visada veikia, nes įstaigos laviruoja ant tam tikros finansinės ribos, kuri neleidžia samdyti ir išlaikyti kvalifikuotų, brangiai apmokamų specialistų bei užtikrinti atitinkamo jų skaičiaus įstaigoje.

Teigtina, kad įstaigos personalo reikšmė bendrai įstaigos veiklai yra ypatingai svarbi keliais aspektais. Visų pirma nuo to, koks įstaigos personalas, kaip jie dirba ir ar dirba kaip komanda, priklausys kokybės standartų įgyvendinimas. Čia svarbus ir kompetencijos klausimas, nes be jos personalas gali tiesiog nežinoti ir negebėti standartų įgyvendinti ir kelti įstaigos teikiamų paslaugų kokybę. Taip pat tiesiogiai su vaikais dirbantis personalas gali objektyviau įvertinti tiek fizinę, tiek emocinę įstaigos aplinką, mikroklimatą nei vadovai bei teikti vadovams pasiūlymus, kaip gerinti,

optimizuoti paslaugų kokybę bei veiklos organizavimą. Ne mažiau svarbus aspektas, jog tinkamas, kvalifikuotas personalas yra atsakingas už paslaugų gavėjų poreikių patenkinimą, kadangi tiesiogiai dirba vaiko aplinkoje. Nuo personalo įdirbio dažnai priklauso vaiko raidos klausimai, įgūdžių ugdymas ir kt., kas byloja apie įstaigos veiklos kokybę. Taip pat personalo rankose yra mikroklimato, emocinės terpės vaikų grupėse aspektas, t.y., net jei įstaiga nėra pajėgi ar nemotyvuota sukurti tinkama vaiko raidai fizinę aplinką, gyvenimo sąlygas galima laikyti pakankamai geromis, jei personalas geba sukurti teigiamą emocinę aplinką, kurioje vaikas jaučiasi saugus, gerbiamas, apsaugotas nuo smurto, patyčių ir kt.

Galima užtikrintai manyti, jog likusių be tėvų globos vaikų socialinės globos įstaigų veiklos organizavimo tobulinimui ypatingai svarbu tiek vidinė įstaigos kontrolė, tiek išorinė, kurią atlieka priežiūrinė institucija. Įstaiga privalo kasmet atlikti įsivertinimą pagal Socialinės globos normų aprašo 1 priedą, o nustačius silpnąsias veiklos sritis, įtraukti jas į metinį planą, numatant konkrečias priemones, ir siekti šias sritis stiprinti. Įsivertinimą ir po jo daromus tolesnius veiksmus galima laikyti savikontrolės mechanizmu, kas yra vienas svarbiausių veiksmų siekiant tobulinti savo veiklą. Vis dėlto darytina prielaida, kad dauguma socialinės globos įstaigų šį įsivertinimą atlieka tik formaliai. Kita kontrolės forma – išorinė kontrolė, kuomet SPPD vertina įstaigos teikiamos socialinės globos kokybę ir taip pat vertina atitiktį Socialinės globos normų aprašo 1 priedui. SPPD vertinant įstaigų veiklą yra įgaliojimas taikyti poveikio priemones, tokias kaip licencijos galiojimo stabdymas arba naikinimas, tad įstaigos, žinodamas apie šias poveikio priemones, stengiasi pašalinti vertinimo metu nustatytus pažeidimus. Iš to, kad, ekspertų teigimu, šiuo metu yra tik viena vaikų globos institucija, kuriai departamentas panaikino licenciją, galima daryti išvadą, kad išorinės kontrolės mechanizmas veikia efektyviai įstaigoms tobulinant savo veiklą.

Paminėtina, jog SPPD, remiantis Socialinių paslaugų įstatymu, teikia metodines rekomendacijas įstaigoms, kas, remiantis ekspertų nuomone, taip pat yra vienas veiksmų, galinčių padėti įstaigoms tobulinti savo veiklos organizavimą, tačiau pastebima tendencija, jog įstaigos menkai konsultuojasi su priežiūrą vykdančia institucija, dauguma standartų bando diegti pagal savo kompetenciją ir suvokimą, o tai dažnai neatneša įstaigoms norimų rezultatų. Ypač svarbiu aspektu galima laikyti įstaigų ir priežiūrinčių institucijų bendradarbiavimą siekiant tobulinti įstaigos veiklos organizavimą.

IŠVADOS

1. Socialinė globa – visuma paslaugų bei kokybiškos priežiūros, planavimas bei teikimas, įvertinus konkrečius nesavarankiško asmens poreikius. Esminis socialinės globos tikslas likusiam be tėvų globos vaikui – užtikrinti vaikui emociškai ir fiziškai saugią, artimą šeimos aplinką vaikui, kurio biologiniai tėvai dėl tam tikrų priežasčių negali juo rūpintis. Vaiko globa gali būti trumpalaikė ir ilgalaikė. Trumpalaikė socialinė globa skiriama vaikui, kuriam nustatyta laikinoji globa (rūpyba), t.y., pagrindinis tikslas – grąžinti vaiką į šeimą. Ilgalaikė socialinė globa skiriama vaikui, kuriam nustatyta nuolatinė globa (rūpyba), toks vaikas faktiškai neturi šeimos arba vaiko biologinės šeimos galimybės pasirūpinti vaiku yra minimalios arba jų apskritai nėra.

2. Vaikų socialinės globos teikimą Lietuvoje reglamentuojančius teisės aktus galima skirti į dvi grupes. Tam tikri teisės aktai apibrėžia vaiko globos (rūpybos) klausimus, t.y., Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, Jungtinių vaiko teisių konvencija, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija. Kiti teisės aktai, reguliuoja socialinės globos įstaigų licencijavimą ir socialinės globos teikimą: Socialinių paslaugų įstatymas, Šeimynų įstatymas, Socialinės globos normų aprašas, Socialinę globą teikiančių darbuotojų darbo laiko sąnaudų normatyvai, Socialinės globos įstaigų licencijavimo taisyklės. Visi šie teisės aktai detalizuoja socialinės globos teikimą šeiminoje, globos įstaigoje ir šeimoje (kai kurie iš teisės aktų), tačiau dalis norminių dokumentų turi spragų, kurios gali lemti įstaigos veiklos organizavimo keblumus.

3. Vaikų socialinės globos įstaigos veiklos organizavimą iš esmės apibrėžia Socialinės globos normų aprašo 1 priedas, kuris standartizuoja socialinės globos įstaigų veiklą. Tam, kad būtų užtikrintas standartų laikymasis, Lietuvoje socialinės globos įstaigų priežiūrą atlieka Socialinių paslaugų priežiūros departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, kuris atlieka atitiktis socialinės globos normoms vertinimą ir gali taikyti atitinkamas poveikio priemones įstaigoms, nesilaikančioms minėtų standartų. Taip pat vienas iš socialinės globos veiklos organizavimo aspektų – pačios įstaigos įsivertinimas pagal socialinės globos normas, kuris padeda įstaigoms identifikuoti silpnąsias įstaigos veiklos sritis ir numatyti veiklos kryptis. Teigtina, kad ne mažiau svarbus veiklos organizavimo aspektas – personalo veikla. Personalo struktūrą ir skaičių vaikų socialinės globos įstaigoje nustato Socialinę globą teikiančių darbuotojų darbo laiko sąnaudų normatyvai, tačiau personalo formavimas vis dėlto turėtų apimti ir darbuotojų kvalifikaciją nei asmenines savybes.

4. Empirinio tyrimo duomenų analizė atskleidė, kad praktinės likusių be tėvų globos vaikų socialinės globos įstaigų veiklos organizavimo tobulinimo galimybės yra šios: tinkamo savikontrolės mechanizmo įstaigoje užtikrinimas, įstaigos išorinė kontrolė, t.y., kontroliuojančios institucijos priežiūra, glaudesnis įstaigos bendradarbiavimas su prižiūrinčia institucija, t.y., kreipimasis dėl metodinės pagalbos bei konsultavimasis, kvalifikuoto, motyvuoto, darbui su vaikais tinkančiomis savybėmis pasižyminčio personalo, jo skaičiaus bei struktūros sudarymas.

5. Likusių be tėvų globos vaikų socialinės globos įstaigų veikla yra nukreipta į paslaugų gavėjų poreikių tenkinimą, todėl, remiantis teorinės ir empirinės analizės duomenimis, įstaigos, siekdamos paslaugų gavėjams užtikrinti kuo aukštesnę paslaugų kokybę, organizuodamos savo veiklą privalo: siekti laikinosios bei nuolatinės vaiko globos tikslų, išmanyti su socialinės globos teikimu Lietuvoje susijusius teisės aktus bei jų laikytis, užtikrinti tinkamą įstaigos veiklos vidinę kontrolę, atsižvelgiant į teisės aktų reikalavimus bei individualius paslaugos gavėjo poreikius, užtikrinti kvalifikuotą, pakankamą, tinkamomis asmeninėmis savybėmis pasižymintį socialinės globos įstaigos personalą, bendradarbiauti ir kreiptis metodinių rekomendacijų į socialinės globos įstaigas prižiūrinčias institucijas.

REKOMENDACIJOS

Likusių be tėvų globos vaikų socialinės globos įstaigoms:

1. Bendradarbiauti su Socialinių paslaugų priežiūros departamentu prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos sprendžiant klausimus, darančius įtaką įstaigos veiklos organizavimo tobulinimui, ypač, susijusius su įsivertinimo pagal socialinės globos normas organizavimo bei įgyvendinimo procesu; personalo atrankos bei struktūros ir skaičiaus sudarymu; perėjimu nuo institucinės socialinės globos prie bendruomenėje organizuojamų paslaugų; teisės aktų taikymo praktika.
2. Siekiant tobulinti įstaigos veiklos organizavimą, užtikrinti įstaigoje tinkamą savikontrolės mechanizmą siejant jį su reikalavimu atlikti teikiamos socialinės globos kokybės įsivertinimą pagal Socialinės globos normų aprašo 1 priedą.
3. Formuojant įstaigos personalą bendruomeniniuose vaikų globos namuose, užtikrinti tinkamą skaičių darbuotojų, įstaigoje vykdančių vadybines funkcijas, t.y., analizuojančių, padedančių, kontroliuojančių specialistų, kurie stebėtų įstaigos veiklą ir, atsižvelgdami į tai, skleistų gerąją praktiką; numatydami įstaigos veiklos trūkumus formuotų įstaigos metinius veiklos planus. Šie specialistai galėtų būti vyriausieji socialiniai darbuotojai, psichologai ir kt.

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai:

1. Tobulinti Socialinę globą teikiančių darbuotojų darbo laiko sąnaudų normatyvus, juos papildant specialistų struktūra ir skaičiumi, reikalingu bendruomeniniuose vaikų globos namuose.
2. Parengti teisės aktus, apibrėžiančius socialinio darbuotojo bei socialinio darbuotojo padėjėjo funkcijas, pareigas ir gebėjimus.
3. Parengti teisės aktus, kurie apibrėžtų psichologų, dirbančių socialinės apsaugos srityje, privalomo išsilavinimo reikalavimus, funkcijas, pareigas bei gebėjimus.

LITERATŪROS ŠALTINIAI

Straipsniai, monografijos, knygos

1. Adomaitytė – Subačienė, Ieva. „Socialinių paslaugų kokybės standartizavimas Lietuvoje“, *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*, 11 (2015): 54-65.
2. Bachbrach, Leona L. „„Deinstitutionalisation: Promises, Problems and Prospects, in Helle Cahrlotte Knudsen, Graham Thornicroft“ *Mental health service evaluation: mokslo studija* (Cambridge: Cambridge university press, 1996): 3-19.
3. Bitinas, Bronislovas. *Rinktiniai edukologijos raštai, II tomas*. Vilnius: Lietuvos edukologijos universiteto leidykla, 2013.
4. Brdulak, Jacob, Senkus Piotr, Senkus Aneta. „The Concept of Employee Motivation and Leadership Related Lifestyles“, *Filosofija. Sociologija*, 28, 2 (2017): 109-119.
5. Browne, Kevin. „The risk of harm to young children in institutional care“. London: Save the children fund, 2009.
6. Bliūdžiuvienė, Nijolė. Standartizacija: samprata ir rezultatai“, *Knygotyra*, 51 (2008): 192-211.
7. Čereška, Audrius ir Vytautas Pauža. *Kokybės analizė ir valdymas*. Vilnius: Technika, 2005.
8. Dunajevus, Eugenijus. „Asmeninių socialinių paslaugų deinstitutionalizacija pokomunistinėje Lietuvoje“. *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*“, 6 (2012): 45-63.
9. Fowler, Nadine. „‘We’re like one, big, dysfunctional family’: Struggling to define the role of residential child care workers“. *Scottish Journal of Residential Child Care*, 14, 3 (2015): 19-33.
10. Grönroos, Christian. „A Service Quality Model and its Marketing Implications“. *European Journal of Marketing*, 18, 4 (1984): 36-44.
11. Gudžinskienė, Vita, Rita Raudeliūnaitė ir Rokas Uscila. „Socialinių darbuotojų patirtys rengiant vaikus savarankiškam gyvenimui bendruomeniniuose vaikų globos namuose“. *Pedagogika*, 125, 1 (2017): 158-174.
12. Gvaldaitė, Lijana ir Sandra Šimkonytė. „Vaikų globos namų deinstitutionalizacija Lietuvoje: ar „vežimas“ judės į priekį?“. *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*, 12, (2016): 55-73.
13. Hartgerink, Jacqueline, Marianne, Jane Murray Cramm, Ton Bakker, A.M. van Eijnsden, Anna P Nieboer ir Johan Mackenbach. „The importance of multidisciplinary teamwork and team climate for relational coordination among teams delivering care to older patient“. *The Authors. Journal of Advanced Nursing*, 70, 4 (2013): 791-799.
14. Hodgkin, Rachel, ir Peter Newell. *Jungtinių tautų vaiko teisių įgyvendinimo vadovas*. Vilnius: Efrata, 2002.
15. Ilgūnė – Martinėlienė, Rita, ir Dalia Stražinskaitė. „Lietuvos šeimynų bendradarbiavimo sritys ir galimybės“, *Socialinis ugdymas*, 39, 3 (2014): 60-73.

16. Young, Audrey, Rhiannon J. Luyster, Nathan A. Fox, Charles H. Zeanah ir Charles A. Nelson III. „The effects of early institutionalization on emotional face processing: evidence for sparing via an experience-dependent mechanism“. *British journal of developmental psychology*, 35, 3 (2017): 439–453.
17. Jovaiša, Leonas. *Enciklopedinis edukologijos žodynas*. Vilnius: Gimtasis žodis, 2007.
18. Kang'ethe, Simon, Murote, ir Abigail Makuyana. „Orphans and Vulnerable Children (OVC) Care Institutions: Exploring Their Possible Damage to Children in a Few Countries of the Developing World“. *Journal of social sciences*, 38, 2 (2014): 117-125.
19. Kardelis, Kęstutis. *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Kaunas: Judex leidykla, 2002.
20. Kavšek, Marta, ir David Bagotaj. „Towards new quality standards of long-term care in Slovenia“. *Journal of Universal Excellence*, 6, 1 (2017): 11-24.
21. Lane, Jan, Erik. *Viešasis sektorius*. Vilnius: Margi raštai, 2001.
22. Kučinskienė, Rasa, ir Tumosaitė Giedrė. *Bendravimo pagrindai. Suaugusiųjų švietimas*. Vilnius: Kronta, 2007.
23. Kvieskienė, Giedrė. *Pozityvioji socializacija*. Vilnius: VPU leidykla, 2005.
24. Kvieskienė, Giedrė, ir Dalia Stražinskienė. „Lietuvos ir Vengrijos vaikų globos sistemų palyginimas“. *Socialinis ugdymas*, 40, 1 (2015): 39-53.
25. Lalor, Kevin, ir Perry Share. *Applied social care*. Dublin: Gill & Macmillan, 2013.
26. Legzdina, Kristine, ir Feliciana Rajevska. „Step towards alternative child care: analysis of child care deinstitutionalization components (based on the research in Vidzeme region, Latvia)“. *Economic science for rural development*, 46, 3 (2017): 92-101.
27. Ricucci, Roberta, ir Joelle Long. „Foster Care of Foreign Minors in Italy: an Intercultural or Neo-Assimilationist Practice?“. *International Journal of Law, Policy and The Family*, 30, 2 (2016): 179-197.
28. Ristic, Marija, Runic, Marko Selakovic, ir Tahir Masood Qureshi. „Employee motivation strategies and creation of supportive work environment in societies of post-socialist transformation“. *Polish journal of management studies*, 15, 2 (2017): 205-217.
29. Stoner, James A.F., R. Edward Freeman ir Daniel R. Gilbert. *Vadyba*. (Kaunas: Poligrafija ir informatika, 2005.
30. Tidikis, Rimantas. *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*. Vilnius: LTU, 2003.
31. Vitkauskas, Kęstutis. „Vaiko globos organizavimo įgyvendinimo principai Lietuvoje“. *Viešojo politika ir administravimas*, 31 (2010): 137-145.
32. Žalimienė, Laimutė. *Vaikų socialinės globos kokybė ir jos vertinimas*. Vilnius: Lodvila, 2007.
33. Žičkienė, Skaidrė, ir Inga Dasevskienė. „Implementation of Quality Management Systems: Changes in Personnel Management“. *Socialiniai tyrimai*, 3, 17 (2009): 143-152.

Teisės ir kiti normatyviniai aktai

1. „Lietuvos Respublikos šeimynų įstatymas“. *Valstybės žinios* 25, 1176 (2010).
2. „Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas“. *Valstybės žinios* 33, 807 (1996).
3. „Lietuvos Respublikos standartizacijos įstatymas“. *Valstybės žinios* 35, 972 (2000).
4. „Lietuvos Respublikos Administracinių nusižengimų kodeksas“. TAR 11216 (2015), <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/4ebe66c0262311e5bf92d6af3f6a2e8b>.
5. „Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas“. *Valstybės žinios* 74, 2262 (2000).
6. „Lietuvos Respublikos darbo kodeksas“. TAR, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/f6d686707e7011e6b969d7ae07280e89/asr>.
7. „Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas“. *Valstybės žinios* 17, 598 (2006).
8. „Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014 m. gruodžio 31 d. įsakymas Nr. A1-684 „Dėl socialinės globos įstaigų licencijavimo taisyklių patvirtinimo““. TAR, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/e7dae8a090d311e4bb408baba2bddd3/nUEWzZOPF>.
9. „Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2017 m. gegužės 4 d. įsakymas Nr. A1-214 „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2007 m. vasario 20 d. įsakymo Nr. A1-46 „Dėl Socialinės globos normų aprašo patvirtinimo“ pakeitimo““. TAR, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/5a6a4eb0309b11e78397ae072f58c508>.
10. „Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014 m. vasario 14 d. įsakymas Nr. A1-84 „Dėl perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams 2014 – 2020 metų veiksmų plano patvirtinimo““. TAR, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/c90d41f097de11e3bdd0a9c9ad8ce1bf/NBOEeOtLSO>.
11. „Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. lapkričio 30 d. įsakymas Nr. A1-317 „Dėl socialinę globą teikiančių darbuotojų darbo laiko sąnaudų normatyvų patvirtinimo““. TAR, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b78693a0b97111e3ad2eed5a4e1b7108>.
12. Jungtinių tautų vaiko teisių konvencija, *Valstybės žinios* 60, 1501 (1995).
13. Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. gegužės 20 d. nutarimas IX-1569 „Dėl vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijos patvirtinimo“. *Valstybės žinios* 52, 2316 (2003).
14. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. balandžio 5 d. įsakymas Nr. A1-93 „Dėl socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo“. *Valstybės žinios* 43, 1570 (2006).
15. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2007 m. vasario 20 d. įsakymas Nr. A1-45 „Dėl socialinės globos normų aprašo patvirtinimo“. *Valstybės žinios* 24, 931 (2007).
16. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministrės 2000 m. liepos 10 d. įsakymas Nr. 70 „Dėl socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo“. *Valstybės žinios* 65, 1968 (2000).

17. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2017 m. gegužės 4 d. įsakymas Nr. A1-214 „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2007 m. vasario 20 d. įsakymo Nr. A1-46 „Dėl Socialinės globos normų aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“. TAR, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/5a6a4eb0309b11e78397ae072f58c508>.

18. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. spalio 31 d. nutarimas Nr. 1193 „Dėl vaiko globos (rūpybos) sistemos reorganizavimo strategijos ir jos įgyvendinimo priemonių 2007 – 2012 m. plano patvirtinimo“. Valstybės žinios 118, 4817 (2007).

Kiti šaltiniai

1. Banaitis, Andrius, Banaitienė Nerija. *Visuotinė kokybės vadyba*. Vilnius: Technika, 2012.
2. „Institucinės globos pertvarka“. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Žiūrėta 2017 m. spalio 10 d. <http://www.socmin.lt/lt/seima-ir-vaikai/institucines-globos-pertvarka-1400.html>.
3. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė. „Ar vaikų globos sistema atitinka globojamo vaiko geriausius interesus“. 2014 m. sausio 31 d. valstybinio audito ataskaita Nr. VA-P-10-3-1.
4. Lietuvos statistikos departamentas, „Vaiko globa“, 2017 m. birželio 16 d. <https://osp.stat.gov.lt/lietuvos-vaikai>.
5. Prakapas, Romas, ir Tomas Butvilas. *Mokslinio tiriamojo darbo logografika studijoms*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidybos centras, 2011.
6. Salome, Jacques, ir Sylvie Galland. *Bendravimo menas. Kaip klausytis, kad išgirstum*. Vilnius: Alma littera, 2013.
7. Serafinas, Dalius. *Kokybės vadybos teorijos praktinis taikymas*. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2011.
8. Tamošiūnas, Andrius. *Vadybos funkcijos ir priemonės*. Vilnius: Technika, 2013.
9. Vanagas, Ramūnas, ir Lina Vyšniauskienė. *Vadybos pagrindai*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidybos centras, 2012.

SANTRAUKA

Magistro baigiamojo darbo, tema „Likusių be tėvų globos vaikų socialinės globos įstaigos veiklos organizavimas“ tikslas - atskleisti likusių be tėvų globos vaikų socialinės globos įstaigų veiklos organizavimo tobulinimo galimybes, išsiaiškinant vaikų socialinės globos sampratą ir veiklos organizavimo aspektus. Tikslui pasiekti suformuluoti teoriniai ir empiriniai uždaviniai: atskleisti vaikų socialinės globos turinio sampratą; išanalizuoti vaikų socialinės globos teisinio reglamentavimo aspektus; aptarti vaikų socialinės globos įstaigos personalo veiklos aspektus; įštirti vaikų socialinės globos įstaigos veiklos organizavimo tobulinimo praktines galimybes. Uždaviniams atskleisti buvo naudojami šie metodai: dokumentų analizė, literatūros analizė, sisteminė analizė, logografija.

Magistro baigiamajame darbe atlikta kokybinis tyrimas, kokybiniams duomenims surinkti buvo naudojamas pusiau struktūrizuotas interviu, imčiai sudaryti pasirinkta interviu imties metodas, duomenys apdoroti remianti ekspertinio interviu analize. Tyrimo metu buvo apklausti Socialinių paslaugų priežiūros departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ekspertai.

Magistro baigiamojo darbo teorinė ir empirinė dalys atskleidė, kad socialinė globa – visuma paslaugų bei kokybiškos priežiūros, planavimas bei teikimas, įvertinus konkrečius nesavarankiško asmens poreikius. Esminis socialinės globos tikslas likusiam be tėvų globos vaikui – užtikrinti vaikui emociškai ir fiziškai saugią, artimą šeimos aplinką vaikui, kurio biologiniai tėvai dėl tam tikrų priežasčių negali juo rūpintis ir kt.; vaikų socialinės globos teikimą Lietuvoje reglamentuojančius teisės aktus galima skirti į dvi grupes. Tam tikri teisės aktai apibrėžia vaiko globos (rūpybos) klausimus, kiti teisės aktai, reguliuoja socialinės globos įstaigų licencijavimą ir socialinės globos teikimą. Visi šie teisės aktai detalizuoja socialinės globos teikimą šeimynoje, globos įstaigoje ir šeimoje (kai kurie iš teisės aktų), tačiau dalis norminių dokumentų turi spragų, kurios gali lemti įstaigos veiklos organizavimo keblumus. Vaikų socialinės globos įstaigos veiklos organizavimą iš esmės apibrėžia Socialinės globos normų aprašo 1 priedas, kuris standartizuoja socialinės globos įstaigų veiklą. Tam, kad būtų užtikrintas standartų laikymasis, Lietuvoje socialinės globos įstaigų priežiūrą atlieka Socialinių paslaugų priežiūros departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. Vienas iš socialinės globos veiklos organizavimo aspektų – pačios įstaigos įsivertinimas pagal socialinės globos normas, kuris padeda įstaigoms identifikuoti silpnąsias įstaigos veiklos sritis ir numatyti veiklos kryptis. Personalo struktūrą ir skaičių vaikų socialinės globos įstaigoje nustato Socialinę globą teikiančių darbuotojų darbo laiko sąnaudų normatyvai, tačiau personalo formavimas vis dėlto turėtų apimti ir darbuotojų kvalifikaciją nei asmenines savybes. Empirinio tyrimo duomenų analizė atskleidė, kad praktinės likusių be tėvų globos vaikų socialinės globos įstaigų veiklos organizavimo tobulinimo galimybės yra šios: tinkamo savikontrolės mechanizmo įstaigoje užtikrinimas, įstaigos išorinė kontrolė, t.y., kontroliuojančios institucijos priežiūra, glaudesnis įstaigos

bendradarbiavimas su prižiūrinčia institucija, t.y., kreipimasis dėl metodinės pagalbos bei konsultavimasis ir kt.

SUMMARY

The study object of the Master's thesis "The organization of the activities of the social care institutions of children remaining without parental care" is to reveal the possibilities for improving the organization of activities of social care institutions of children remaining without parental care, clarifying the concept of children's social care and aspects of the organization of activities. To achieve the goal, the theoretical and empirical tasks are formulated: to reveal the concept of the content of children's social care; to analyze the aspects of the legal regulation of social welfare; to discuss the activities of the children's social care institution staff activities; to investigate the practical possibilities of improving the organization of children's social care institutions. The following methods were used to uncover the tasks: document analysis, literature analysis, system analysis, logography.

A qualitative study was carried out in the master thesis, semi-structured interviews were used for collecting qualitative data, a sampling method was chosen for the sample, an analysis of the expert interviews that processed the data. During the survey, experts from the Department of Supervision of Social Services under the Ministry of Social Security and Labor were interviewed.

The theoretical and empirical parts of the master's thesis revealed that social care is a whole range of services and qualitative care, planning and delivery, taking into account the specific needs of a non-disabled person. The main objective of social care for the child without parental care is to provide the child with an emotionally and physically safe, close family environment for a child whose biological parents can not do that for certain reasons, etc .; The legal acts regulating the provision of children's social care in Lithuania can be divided into two groups. Certain legal acts define the issues of child custody (care), other legal acts regulating the licensing of social care institutions and the provision of social care. All of these legislation detail the provision of social care at the family, the care institution and the family (some of the legal acts), but some of the normative documents have gaps that may lead to difficulties in organization of activities of the institution. The organization of the activities of the children's social care institution is essentially defined in Annex 1 of the Description of the Social Care Regulations, which standardizes the activities of social care institutions. In order to ensure compliance with standards, the supervision of social care institutions in Lithuania is carried out by the Department of Supervision of Social Services under the Ministry of Social Security and Labor. One of the aspects of the organization of social care activities is self-assessment of the institution according to social care norms, which helps the institutions to identify the weak areas of the institution's activities and to identify the directions of activity. The structure and number of staff in the child care institution are determined by the standards of working time for employees providing social care, but staffing should nevertheless include qualifications of employees as well as personal qualities. The analysis of the empirical research data revealed that the practical possibilities for improving the organization of the activities of social care institutions of children without parental care are as follows:

ensuring an adequate self-control mechanism in the institution, external control of the institution, ie supervision of the supervisor, closer cooperation of the institution with the supervising institution, ie, applying for methodical help and consulting, etc.

PRIEDAI

Pusiau struktūrizuoto interviu klausimynas

Gerbiami ekspertai,

Aš esu Deimantė Grigaliūnienė, Mykolo Romerio universiteto, Viešojo valdymo fakulteto, Viešojo administravimo specialybės, magistrantūros II kurso studentė. Šiuo interviu siekiama atskleisti Jūsų vertinimą apie socialinės globos politikos, teisės aktų, personalo įtaką socialinės globos įstaigos veiklos organizavimo procesui bei Jūsų pasiūlymus dėl likusių be tėvų globos vaikų socialinės globos įstaigų veiklos organizavimo tobulinimui.

Jūsų atsakymai, Jums leidus, bus įrašomi, o gauta informacija bus naudojama magistro baigiamojo darbo, tema „Likusių be tėvų globos vaikų socialinės globos įstaigų veiklos organizavimas“, rašymui. Jūsų, kaip eksperto pavardė prie atsakymų nebus rašoma. Ji bus nurodyta tik bendrame ekspertų sąrašė darbo prieduose.

Numatoma interviu trukmė 30-40 min.

I BLOKAS: Socialinės politikos ir teisės aktų įtaka įstaigos veiklos organizavimui.

1. Kaip, Jūsų nuomone, dabartinė socialinės politikos kryptis veikia likusių be tėvų globos įstaigų veiklos organizavimą?
2. Kokius teisės aktus išskirtumėte kaip pagrindinius, organizuojant socialinės globos įstaigos veiklą?
 - 2.1. Kaip vertinate šių teisės aktų tikslumą ir apibrėžtumą?
 - 2.2. Ar Jūs, kaip įstaigas kontroliuojanti ir prižiūrinti institucija, pastebite tam tikrus įstaigų patiriamus sunkumus organizuojant veiklą, susijusius su teisės aktais ar deinstitucionalizacijos procesu?

II BLOKAS: Kokybės standartų ir kontrolės įtaka likusių be tėvų globos įstaigų veiklos organizavimui.

3. Kaip, Jūsų nuomone, socialinės globos paslaugos standartizavimas veikia įstaigos veiklą?
4. Apibūdinkite, kaip vyksta vaikų socialinės globos įstaigų teikiamos socialinės globos kokybės vertinimo procesas?
 - 3.1. Ar įstaigos kreipiasi į Jūsų instituciją dėl metodinių rekomendacijų ar konsultacijų?
5. Kaip vertinate šio kontrolės mechanizmo efektyvumą? Kiek tai padeda tobulinant įstaigos veiklą?

III BLOKAS: Personalo reikšmė įstaigos veikloje.

6. Kas, remiantis Jūsų darbo patirtimi vertinant įstaigų teikiamų paslaugų kokybę, yra svarbiausi aspektai, į kuriuos reikėtų atsižvelgti formuojant personalą?
 - 6.1. Kaip Jūsų nuomone, įstaigos personalas veikia bendrą įstaigos veiklą?
7. Kaip vertinate teisinę bazę, susijusią su likusių be tėvų globos vaikų socialinės globos įstaigos personalo reikalavimais?

IV BLOKAS: Likusių be tėvų globos vaikų socialinės globos įstaigų veiklos organizavimo tobulinimo aspektai.

8. Ar socialinės globos normos numato įstaigų veiklos organizavimo tobulinimo aspektus?

8.1. Kaip tai pritaikoma praktikoje?

9. Kaip, remiantis Jūs darbo patirtimi vertinant teikiamos socialinės globos kokybę, galima būtų tobulinti socialinės globos įstaigų veiklos organizavimą?